

Република Србија

**МИНИСТАРСТВО ЗА РАД,
ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА
ПИТАЊА**

ИНСПЕКТОРАТ ЗА РАД

.....

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
Инспектората за рад
за 2015. годину**

Београд, март 2016. године

1. У в о д.....	4
1.1. Надлежност инспекције рада	4
1.2. Стратешки циљеви.....	4
1.3. И з в е ш т а ј.....	5
1.4. Организациона структура	5
Инспектората за рад.....	5
1.5. Квалификациона структура државних службеника	5
у радном односу на неодређено време у Инспекторату за рад	Error! Bookmark not defined.
1.6 Органиграм.....	7
Инспектората за рад	7
2. Општи показатељи рада инспекције рада	10
у области радних односа	10
2.1. Инспекцијски надзори по службеној дужности.....	10
2.1.1. Потпуни и делимични инспекцијски надзори.....	10
2.1.2. Појачани инспекцијски надзори	13
2.1.3. Инспекцијски надзори.....	13
по захтеву странке.....	13
2.1.4. Захтеви којима су странке тражиле предузимање мера	13
у циљу остваривања права код послодаваца	13
2.1.5. Одлагање од извршења решења	14
отказа уговора о раду.....	14
2.1.6. Поступак извршења решења инспектора рада	15
по члану 271. Закона о раду.....	15
2.1.7. Контролни надзори	16
2.1.8. Ш т р а ј к	16
2.1.9. Рад по представкама	18
2.1.10. Анализа начина решавања првостепених органа	188
за вођење прекршајног поступка по поднетим захтевима.....	188
за покретање прекршајног поступка у 2015. години	188
2.2. Предузете мере у вршењу надзора у области радних односа.....	1919
у одељењима, одсецима и групи инспекције рада	199
по управним окрузима и Граду Београду	1919
2.2.1. Приказ активности Одељења за другостепени управни поступак	266
у области радних односа и безбедности и здравља на раду	266
2.2.2. Предузете мере у Одељењу за другостепени	277
управни поступак у области радних односа	277
и безбедности и здравља на раду	277
2.2.3. Сива економија.....	26
са становишта инспекцијског надзора - рад „на црно“	28
2.3. Радно-правни институти у складу са Законом о раду.....	311
и међународним конвенцијама 81 и 129 МОР-а	311
2.3.1. Уређивање права, обавеза.....	311
и одговорности по основу рада	311
2.3.2. Заснивање радног односа	333
2.3.3. Облици дискриминације	355
2.3.4. Распоред радног времена.....	355
2.3.5. Одмори и одсуства.....	37
2.3.6. Заштита запослених.....	38
2.3.7. Забрана дечјег рада	38
2.3.8. Зарада, накнаде зарада и друга примања	40

2.3.9. Престанак радног односа	43
2.4. Контрола примене Закона о заштити становништва	47
од изложености дуванском диму	47
2.5. Контрола примене Закона о спречавању	47
злостављања на раду	47
2.6. Контрола примене Закона	49
о равноправности полова	49
2.7. Надзор над применом Закона о волонтирању	50
2.8. Надзор над применом Закона о заштити узбуњивача	50
2.9. Надзор над применом Закона о инспекцијском надзору	51
3. Општи показатељи стања у области безбедности и здравља на раду, ...	54
а на основу извршених инспекцијских надзора у 2015. години	54
3.1. Примена института	54
Закона о безбедности и здрављу на раду	54
3.1.1. Нормативно уређење у области безбедности и здравља на раду	54
3.1.2. Акт о процени ризика (квалитет, налагање измена)	56
3.1.3. Организовање послова за безбедност и здравље на раду	57
3.1.4. Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад	58
3.1.5. Радна места са повећаним ризиком	60
3.1.6. Коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, ...	60
опреме за рад и опасних материја	60
3.1.7. Преглед и испитивање опреме за рад	61
и испитивање услова радне околине	61
3.2. Повреде на раду	62
3.2.1. Анализа смртних повреда на раду, ...	64
које су се догодиле током 2015. године	64
3.2.2. Анализа смртних повреда на раду, тешких повреда на раду са смртним исходом и тешких повреда на раду, према делатности, узроку, извору повређивања, старосним групама, степену стручне спреме, радно-правном статусу страдалог, делу тела, полу, данима у недељи, сменама у којима су задobili повреду	65
3.2.3. Колективне и лаке повреде на раду	69
3.2.4. Упоредни приказ броја извршених инспекцијских надзора у случају смртне, тешке са смртним исходом, колективне, тешке и лаке повреде на раду	71
3.2.5. Најчешћи узроци повреда на раду	71
3.2.6. Пријављивање повреда на раду	72
и професионалних обољења	72
3.2.7. Предлог активности за спречавање повреда на раду	73
и професионалних обољења	73
3.3. Извештај о обиму и ефектима инспекцијског надзора	74
у области безбедности и здравља на раду	74
3.3.1. Извештај о обиму и ефектима извршених инспекцијских надзора	75
у области безбедности и здравља на раду у 2015. години	75
3.4. Предузете мере у вршењу надзора	78
у области безбедности и здравља на раду	78
3.4.1. Корективне мере	78
3.4.2. Репресивне мере	78
3.5. Приказ рада	80
Одељења за студијско - аналитичке послове	80
4. Интегрисани надзори	84

5. Појачани инспекцијски надзори	86
у области радних односа и безбедности и здравља на раду, ...	86
6. Остале активности Инспектората за рад	138
7. Ефекти примене Закона о раду на положај запослених	144
8. Кључна запажања, ефекти, ...	149
предлози мера и план приоритета инспекције рада	149
8.1. Кључна запажања инспектора рада	149
8.2. Квантитативни и квалитативни ефекти деловања	15253
инспекције рада	15253
8.3. Предлози мера за побољшање	15353
стања у области рада са аспекта инспекцијског надзора	1533
8.4. З а к љ у ч а к	154
и предлог даљих активности	154
8.5. План приоритета за 2016. годину области	154
безбедности и здравља на раду:	154
8.6. План приоритета за 2016. годину	155
у области радних односа	155
9. Преглед легислативе	156

1. У в о д

1.1. Надлежност инспекције рада

ИНСПЕКТОРАТ ЗА РАД, као орган управе у саставу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, обавља послове инспекцијског надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду над применом Закона о раду, Закона о безбедности и здрављу на раду, Закона о инспекцијском надзору, Закона о штрајку, Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму, Закона о спречавању злостављања на раду, Закона о привредним друштвима, Закона о волонтирању, Закона о равноправности полова, Закона о заштити узбуњивача, Закона о условима за упућивање запослених на рад у иностранство и њиховој заштити, других закона, колективних уговора, општих аката и уговора о раду којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених и послодаваца.

Поред надзора над применом закона, инспекција рада врши надзор и над применом других прописа о мерама и нормативима безбедности и здравља на раду, техничким мерама које се односе на безбедност и здравље на раду, стандарда и опште признатих мера у делу којим се уређују питања из области безбедности и здравља на раду.

1.2. Стратешки циљеви

Стратешки циљеви Инспектората за рад су превасходно усмерени на:

- Смањивање броја повреда на раду и професионалних обољења путем минимизирања ризика везаних за радна места у складу са законима и праксом, сузбијање рада „на црно“ и смањење броја повреда радно-правних института из области радних односа утврђених законом, колективним уговором и уговором о раду;

- Промоција развоја националне културе превенције у области безбедности и здравља на раду и области радних односа (подизање свести и информисање јавности), са посебним освртом на сектор малих и средњих предузећа и високоризичне секторе (грађевинарство, хемијска индустрија, пољопривреда и сл.);

- Утврђивање приоритета у решавању проблематике везане за област безбедности и здравља на раду и област радних односа за категорије посебно осетљивих група запослених – питања везана за женску радну снагу (материнска заштита – труднице и породиље), дечји рад, рад особа са инвалидитетом, старији запослени, страни радници итд;

- Успостављање и изградња модерног система инспекције рада прилагођеног ЕУ стандардима и то кроз модернизацију рада инспекције рада.

1.3. Извештај

Инспекторат за рад сачињава годишњи Извештај о раду, у складу са обавезом која проистиче из Конвенција број 81 МОР-а о инспекцији рада у индустрији и трговини, и Конвенције МОР-а бр. 129 о инспекцији рада у пољопривреди.

Извештај је састављен на основу прикупљених података о раду 25 унутрашњих организационих јединица по управним окрузима, као и одељења у Граду Београду и седишту Инспектората за рад.

Извештај се односи на све делатности у којима запослени раде, осим специфичних делатности које су обухваћене другим прописима, као што су специфични послови војске у ратним условима, полиције за време интервенције или цивилне заштите за време хитних интервенција и рударства, у делу безбедности и здравља на раду.

1.4. Организациона структура Инспектората за рад

У Инспекторату за рад образоване су уже унутрашње јединице и то:

а) у седишту Министарства

Одељење за другостепени управни поступак у области радних односа и безбедности и здравља на раду;

Одељење за студијско аналитичке послове

I Одељење инспекције рада у Граду Београду

II Одељење инспекције рада у Граду Београду;

б) изван седишта Министарства

12 одељења, 12 одсека и једна група инспекције рада смештени у окружним подручним јединицама у управним окрузима.

1.5. Квалификациона структура државних службеника

У Инспекторату за рад Републике Србије је укупно **264** запослених (од укупно 285 систематизованих радних места) и то:

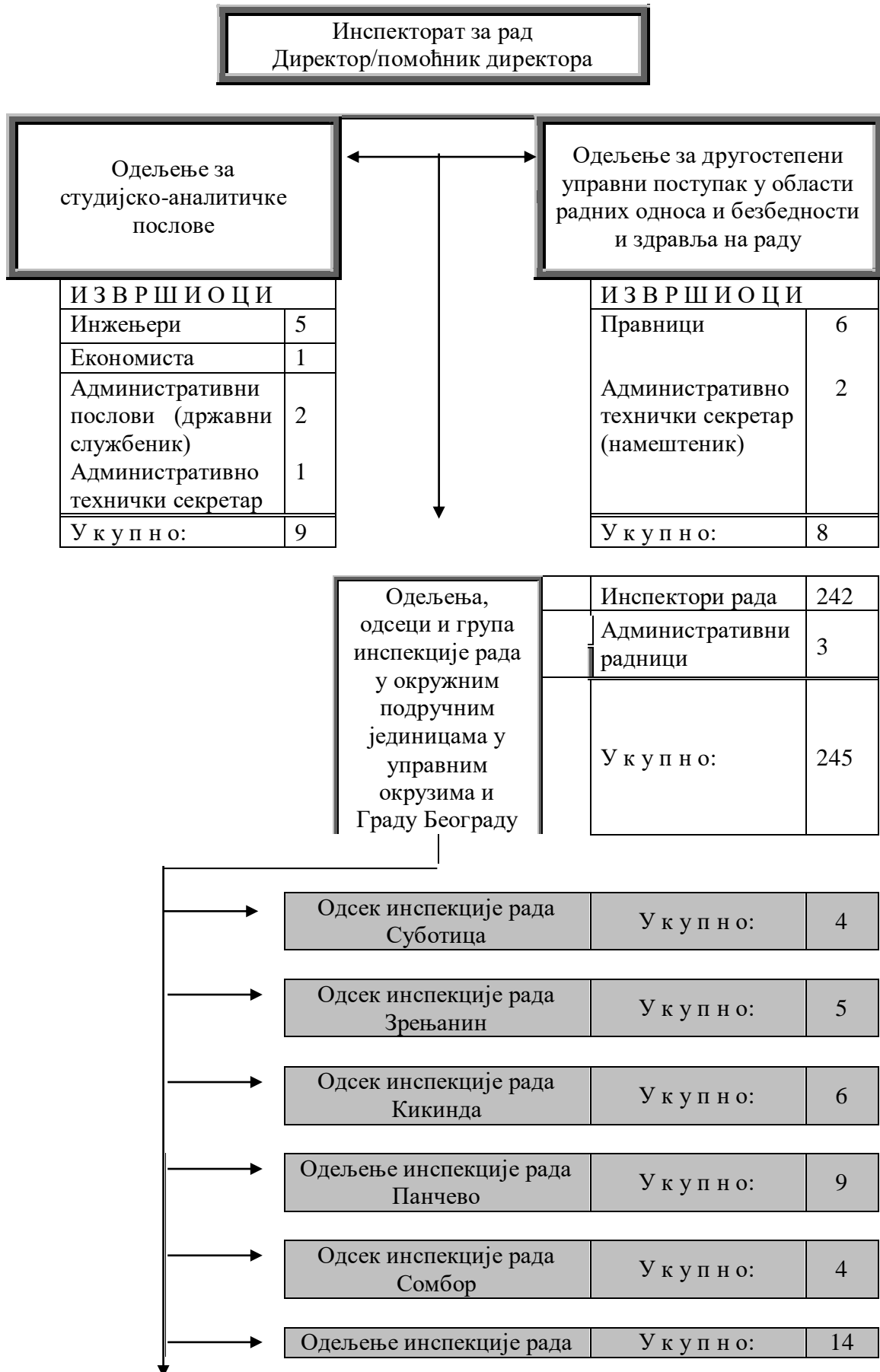
- **2** државна службеника на положају,
- **262** државна службеника, од чега:
  - **242 инспектора рада (правници и инжењери различитих техничких струка),**
  - **12** државних службеника у седишту Инспектората за рад и
  - **2** извршиоца на административним пословима,
- **6** намештеника – административно – технички секретари.

Образовна структура запослених у Инспекторату за рад је следећа:

- **137** државних службеника – дипломирани правници;
- **109** државних службеника – инжењери различитих техничких струка:

- 41 дипломирана инжењера заштите на раду,
  - 20 дипломираних машинских инжењера,
  - 8 дипломираних инжењера технологије,
  - 7 дипломираних инжењера електротехнике,
  - 8 дипломираних инжењера пољопривреде,
  - 6 дипломираних инжењера металургије
  - 5 дипломираних инжењера грађевине,
  - 5 дипломираних инжењера организације рада,
  - 3 дипломирана инжењера архитектуре,
  - 2 дипломирана инжењер шумарства,
  - 1 дипломирани инжењер заштите животне средине,
  - 1 дипломирани инжењер геологије,
  - 1 дипломирани хемичар,
  - 1 дипломирани инжењер за менаџмент и
-
- 4 државна службеника – дипломирани економисти;
  - 1 државни службеник - професор механике и механичке технологије
  - 1 државни службеник - професор разредне наставе
  - 1 државни службеник - професор одбране и заштите
  - 1 државни службеник – војни инжењер машинства
  - 2 државна службеника – референт (извршилац са средњом стручном спремом)
  - 6 намештеника – административно-технички секретари.

1.6 Органиграм Инспектората за рад

	Нови Сад		
→	Одељење инспекције рада Сремска Митровица	Укупно:	9
→	Одељење инспекције рада Шабац	Укупно:	10
→	Одељење инспекције рада Ваљево	Укупно:	8
→	Одељење инспекције рада Смедерево	Укупно:	7
→	Одсек инспекције рада Пожаревац	Укупно:	5
→	Одељење инспекције рада Крагујевац	Укупно:	11
→	Одсек инспекције рада Јагодина	Укупно:	6
→	Група инспекције рада Бор	Укупно:	4
→	Одсек инспекције рада Зајечар	Укупно:	5
→	Одељење инспекције рада Ужице	Укупно:	13
→	Одсек инспекције рада Чачак	Укупно:	6
→	Одељење инспекције рада Краљево	Укупно:	12
→	Одељење инспекције рада Крушевац	Укупно:	8
→	Одељење инспекције рада Ниш	Укупно:	21
→	Одсек инспекције рада Прокупље	Укупно:	5
→	Одсек инспекције рада Пирот	Укупно:	6

→	Одсек инспекције рада Лесковац	У к у п н о:	6
→	Одсек инспекције рада Врање	У к у п н о:	6
→	Прво одељење инспекције рада Београд	У к у п н о:	24+1
→	Друго одељење инспекције рада Београд	У к у п н о:	24+2
→	Одсек инспекције рада Косовска Митровица	У к у п н о:	4

Органиграм је приказан према важећем Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији послова у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (попуњена радна места).

2. Општи показатељи рада инспекције рада у области радних односа

2.1. Инспекцијски надзори по службеној дужности

У складу са Планом рада Инспектората за рад за 2015. годину и сходно постављеним задацима, приоритетне активности у области радних односа односиле су се на:

- континуирано сузбијање рада „на црно“, а посебно у делатностима и регионима у којима је исти и најзаступљенији,
- организовање кампања - интензивних инспекцијских надзора у појединим делатностима ради контроле примене изабраних радно-правних института,
- што ефикаснији рад по представкама, нарочито у погледу остваривања права осетљивих категорија запослених (материнска заштита – труднице и породиље, инвалиди, лица млађа од 18 година),
- сарадња са социјалним партнерима .

2.1.1. Потпуни и делимични инспекцијски надзори

Контролама инспекције рада у току 2015. године сви радно-правни институти били су обухваћени потпуним надзорима, почев од нормативне уређености радних односа (општих аката и уговора о раду) до примене одредби Закона о раду, општих аката и уговора о раду у конкретним случајевима везано за остваривање права запослених.

Колективним уговором се уређују права, обавезе и одговорности из радног односа код послодавца, ако су за то испуњени услови прописани законом и ако за то постоји сагласност учесника у закључивању колективног уговора. Колективни уговор закључује репрезентативни синдикат код послодавца и директор послодавца, односно предузетник, а када је послодавац јавно предузеће, односно јавна служба – и оснивач, односно орган који он овласти. Колективни уговор мора да буде у складу са законом, као и да буде једнако повољан или повољнији за запослене у односу на закон.

На основу извршених потпуних инспекцијских надзора код регистрованих послодаваца, може се констатовати да су права, обавезе и одговорности запослених и послодаваца регулисани или колективним уговорима код послодаваца или правилницима о раду. Код већине контролираних послодаваца уговори о раду у великом броју не садрже све елементе из члана 33. Закона о раду. У таквим случајевима инспектори рада доносили су решења, у смислу члана 269. Закона о раду, којима су налагали послодавцу отклањање утврђених неправилности, а ретки су случајеви да су поднети захтеви судији за прекршаје због непоступања по донетим решењима.

Послодавци су се током 2015. године, а посебно од ступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о раду које су почеле да се примењују од 29. јула 2014. године, обраћали инспекцији рада и тражили стручну помоћ за регулисање свих питања која се односе на права обавезе и одговорности запослених и послодаваца. Инспектори рада су давали упутства која се односе на примену појединих одредаба Закона.

Потпуним надзорима, као и током других инспекцијских надзора, утврђено је да један број послодаваца, нема донет Правилник о организацији и систематизацији послова, а и у ситуацији када је Правилник донет, истим није предвиђена врста посла, као и врста и степен стручне спреме. У таквим случајевима, инспектори рада доносили су решења којима су налагали послодавцима отклањање утврђених неправилности.

У оквиру превентивних мера, инспектори рада су доносили указивања послодавцу у смислу члана 27. Закона о државној управи, а ради предузимања одговарајућих мера како би се усагласила акта послодавца са позитивним законским прописима у области радних односа или безбедности и здравља на раду. Инспектори рада су превентивно деловали кад је реч о недостацима или неправилностима које не могу изазвати теже последице по права запослених, или њихову безбедност и здравље, а послодавац је показао спремност да у кратком року отклони утврђене повреде прописа. Понекад је ова мера од изузетног значаја, а њена примена зависи од способности и вештине инспектора рада да добро процени ситуацију и делује на најефикаснији начин.

Послодавци поступају по предлогу мера инспектора рада и имају позитиван однос према истом, јер има карактеристику превентивног, а не репресивног деловања. Послодавци су током потпуних инспекцијских надзора били углавном кооперативни и прихватили су објашњења законских и других прописа из области радних односа, која су давали инспектори рада, а утврђене неправилности су отклањане у остављеним роковима.

Приликом вршења потпуних инспекцијских надзора, инспектори рада позивали су и представнике запослених да присуствују надзорима, те тражили од њих да се изјасне о поштовању права запослених из радног односа и безбедности и здравља на раду од стране послодавца, као и да се изјасне о томе да ли послодавац поштује одредбе Закона о раду, које утврђују право синдикатима да им се обезбеде техничко-просторни услови за рад, као и приступ подацима и информацијама неопходним за обављање синдикалних активности у складу са закљученим колективним уговором. Стање утврђено том приликом се може окарактерисати као добро.

Најчешће непоступање послодаваца по одредбама Закона о раду огледало се у непоштовању одредбе да се зарада запосленима исплаћује најмање једном месечно како је прописано одредбом чл.110. Закона о раду, као и у недостављању обрачуна зарада запосленима за месеце за које нису извршене исплате зарада, односно накнаде зарада, заједно са обавештењем да исплата зараде, односно накнаде зараде није извршена, уз навођење разлога за неизвршену исплату.

У случајевима када је инспекцијским надзором утврђено да послодавац не уплаћује порезе и доприносе на обавезно пензијско и инвалидско осигурање, здравствено осигурање и осигурање за случај незапослености до 30. у текућем месецу за претходни месец, а што је у обавези да учини сагласно одредби члана 51. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, о овој чињеници су инспектори рада обавештавали Пореску управу која је надлежна да врши надзор над применом наведеног Закона (сагласно одредби члана 69. истог).

Такође, код великог броја контролисаних послодаваца констатовано је да није утврђен распоред радног времена у оквиру радне недеље у смислу одредбе члана 55. став 2. Закона о раду, нити је утврђено када запослени има право на одмор у току дневног рада у складу са одредбом чл. 64.

Закона, и тада су инспектори рада решењем налагали отклањање утврђене неправилности.

Код контролисаних послодаваца утврђено је да се углавном не поштује одредба чл. 75. ст. 2. Закона о раду која се односе на обавезу послодавца да запосленом достави решење о коришћењу годишњег одмора најкасније у року од 15 дана пре датума одређеног за почетак коришћења годишњег одмора, већ се наведена решења доносе често и након што запослени отпочне са коришћењем истог. У таквим случајевима инспектори рада су упозоравали послодавце у складу са овлашћењима из члана 27. Закона о државној управи да морају поступати у складу са наведеном одредбом Закона. Након интервенције инспектора рада, послодавци су у кратком року отклањали утврђену неправилност и достављали одговарајуће решење запосленима који су започели коришћење годишњег одмора.

Важно је истаћи да су послодавци у току 2015. године потпуније и прецизније нормативно регулисали права, обавезе и одговорности запослених дајући им значај, који им реално и припада.

Потпуним инспекцијским надзорима код наведених послодаваца, нису утврђене друге неправилности у вези примене радноправних института садржаним у одредбама Закона о раду.

У извештајном периоду делимични инспекцијски надзори по службеној дужности вршени су у складу са Планом рада Инспектората за рад за 2015. годину и подразумевају контролу одређеног правног института у целисти или делимично.

Делимични инспекцијски надзори по службеној дужности вршени су код послодаваца код којих се унапред очекивало да долази до кршења одредаба Закона о раду, а на основу информација које су инспектори рада добијали од самих запослених, који су се за заштиту обраћали инспекцији рада, као и оних које су добијане од стране грађана телефонским путем, или од стране МУП-а. Наведене информације односиле су се, пре свега на послодавце регистроване за трговинску, угоститељску и занатску делатност, пружање услуга обезбеђења лица и имовине, јер су исти ангажовали лица за рад „на црно“ или су кршили одређена права из радног односа, пре свега права на исплату зараде, накнаде зараде и других примања, рад дужи од пуног радног времена, или пак након престанка радног односа запосленима нису враћали уредно закључену радну књижицу.

Наведене контроле вршене су како у редовном радном времену, тако и у поподневним часовима и ноћу.

Констатован је знатан број случајева да су послодавци ангажовани за рад лица путем рада ван радног односа, а у смислу одредаба члана 197. - 202. Закона о раду. Нарочито је у порасту ангажовање лица путем Омладинских задруга у смислу члана 198. Закона о раду на пословима који су трајно систематизовани код одређеног послодавца, али на којима у одређеном периоду долази до повећаног обима посла, који не траје дуже од 120 радних дана у току календарске године, ради замене одсутног запосленог, али не дуже од наведеног периода, а присутно је и ангажовање лица у смислу члана 201. Закона о раду, на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању.

За инспекторе рада су далеко ефикаснији били делимични инспекцијски надзори из области радних односа, који су били циљани, углавном ненајављени, а у складу са планираним активностима за 2015. годину.

У зависности од чињеничног стања које је утврдио инспектор рада, адекватном применом позитивних правних прописа одређивана је

најефикаснија мера. При избору мере водило се рачуна о сврси инспекцијског надзора и ефектима који се постижу изабраном мером. Наиме, изабрана мера, поготово уколико је реч о врсти санкције, треба да оствари ефекат превентивног деловања. Само сазнање да се врше инспекцијски надзори и да систем инспекцијске контроле у области рада функционише ефикасно и доследно утиче превентивно на већи број послодаваца истовремено, да свој рад и понашање ускладе са прописима.

2.1.2. Појачани инспекцијски надзори

Циљани инспекцијски надзори, које инспекција рада организује, током сваке календарске године подразумевају вршење појачаних инспекцијских надзора у одређеној делатности на територији целе Србије, одређеном граду или на локалном нивоу, са учешћем већег броја инспектора рада и трајањем од једног до два дана. Такви инспекцијски надзори вршили су се у току радног времена, као и у поподневним сатима, ноћу и у време викенда.

У току 2015. године, реализован је велики број појачаних инспекцијских надзора у делатности грађевинарства, трговине и угоститељства.

Овакви надзори су организовани сагласно Годишњем плану рада Инспектората за рад по одређеним делатностима и према месечним плановима рада одељења, одсека и групе инспекције рада.

Поред планираних надзора Инспектората за рад, вршени су и други видови надзора по принципу заједничког инспекцијског рада са осталим инспекцијским органима.

Кључни ефекти оваквих надзора показују да су инспектори рада у оквиру законских овлашћења у контроли примене Закона о раду, у делу рада „на црно“, у већини случајева отклонили неправилности и остварили резултате код сузбијања рада „на црно“.

Инспекцијски надзори су организовани и реализовани у области радних односа и области безбедности и здравља на раду.

Сви параметри анализа указују на оправданост кампања као метода ванредних активности инспекције рада, а показатељи варирају зависно од места вршења контроле привредних субјеката и делатности која је обухваћена надзорима. Пооштравање казнене политике и доношење решења о налагању отклањања неправилности уз истовремено подношење захтева за покретање прекршајног поступка и издавање прекршајних налога показују делотворност и ефикасност појачаних надзора.

2.1.3. Инспекцијски надзори по захтеву странке

У извештајном периоду инспекторима рада странке су се обраћале са две врсте захтева и то: ради одлагања од извршења решења отказа уговора о раду и ради предузимања мера у циљу остваривања права код послодаваца.

2.1.4. Захтеви којима су странке тражиле предузимање мера у циљу остваривања права код послодаваца

Најчешћи разлози обраћања инспекцији рада по захтеву странке односили су се на поступање послодаваца супротно одредбама Закона о раду,

општим актима послодавца, као и уговорима о раду у случајевима неисплаћивања припадајућих зарада, накнада зарада, увећања зарада и других примања на која је запослени имао право сходно одредбама Закона о раду, па ни у року од 30 дана након престанка радног односа, неисплаћивање накнада зарада запосленима, који се налазе на породилском одсуству и одсуству ради неге детета у смислу члана 94. Закона о раду и у складу са одредбама Закона о финансијској подршци породици са децом, непоштовање одредаба закона, које се односе на радно време и прековремени рад, давања отказа уговора о раду од стране послодавца супротно случајевима утврђеним Законом, непоштовања процедуре код давања отказа од стране послодавца, недоношење решења о отказу уговора о раду, невраћања уредно попуњених радних књижица са даном престанка радног односа.

Такође, у наведене надзоре убрајају се и надзори поводом организовања и вођења штрајка, као и захтеви за заштиту од дискриминације у смислу члана 18. - 21. Закона о раду.

Инспектори рада су захтеве странака, који су се односили на неуплаћивање пореза и доприноса на обавезно социјално осигурање, уступали на решавање надлежној служби Пореске управе, односно надлежној филијали Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, уз обавештавање подносиоца захтева о истом.

По захтевима странака да се изврше надзори у вези спровођења одредаба Закона о раду, општих аката послодавца, као и уговора о раду, извршене су циљане инспекцијске контроле код назначених послодаваца, с тим да је приликом вршења ових контрола често долазило до појава некооперативности послодавца и покушаја да се оправда његово незаконито понашање и кршење одредаба Закона о раду, уз често присуство адвоката који су заступали послодавца пред инспекцијом рада. Мора се констатовати да се запослени за заштиту својих права из радног односа најчешће обраћају инспекцији рада тек када им радни однос престане, док у току трајања радног односа када инспектор рада врши инспекцијски надзор по службеној дужности, ови запослени су врло склони да својим изјавама штите послодавца.

У 2015. години чести су били откази уговора о раду од стране послодавца запосленима, који су проглашавани као технолошким вишковима.

2.1.5. Одлагање од извршења решења отказа уговора о раду

Чланом 271. Закона о раду прописано је да ако инспектор рада нађе да је решењем послодавца о отказу уговора о раду очигледно повређено право запосленог, а запослени је повео радни спор, на захтев запосленог одложиће својим решењем извршење тог решења – до доношења правоснажне одлуке суда. Запослени може поднети захтев у року од 15 дана од дана покретања радног спора. Инспектор је дужан да донесе решење о одлагању извршења решења послодавца о отказу уговора о раду у року од 30 дана од дана подношења захтева запосленог.

Решење инспектора рада донето по овом основу представља врсту привремене мере коју инспектор рада, као представник управе, доноси уместо суда, пред којим је радни спор у току.

Право запосленог је очигледно повређено када је видљиво да је дошло до повреде права, односно када се до закључка о повреди права може доћи и без извођења обимнијег доказивања, а готово је извесно да ће и суд због

повреде права запосленог, поништити одлуку послодавца. Повреда мора да је грубља, односно да је битно утицала на законитост донете одлуке.

Начелно, послодавац запосленом може отказати уговор о раду само из оправданих разлога. Конвенција МОР-а број 158. о престанку радног односа на иницијативу послодавца наводи разлог за давање отказа. Према овој Конвенцији терет доказивања ваљаности разлога за отказ је на послодавцу, а запосленом не може престати радни однос пре него што му се омогући да се брани од изнетих навода послодавца. Право запосленог на одбрану у поступку отказа уговора о раду, законодавац је везао за упозорење које послодавац доставља запосленом и синдикату чији је запослени члан.

Према подацима из одељења, одсека и групе инспекције рада у управним окрузима и граду Београду, констатује се да је у извештајном периоду донето **357** решења о одлагању извршења решења о отказу уговора о раду у смислу члана 271. Закона о раду, док је у 2014. години донето **387** решења.

Дакле, ако инспектор рада нађе да је решењем послодавца о отказу уговора о раду очигледно повређено право запосленог, а запослени је повео радни спор, на захтев запосленог одложиће својим решењем извршење тог решења до доношења правоснажне одлуке суда.

У извештајном периоду, посебна пажња била је посвећена поштовању законом утврђених рокова за решавање о захтевима запослених. Приоритет у поступању инспектора рада имали су захтеви заштићених категорија запослених, а посебно трудница и породиља.

У одређеним случајевима инспектори рада по поднетим захтевима запослених за одлагање извршења решења послодавца о отказу уговора о раду су доносили закључке којима је одбачен захтев запосленог јер нису постојали процесни услови за одлучивање.

По свим решењима којима је одложено извршење решења послодавца о отказу уговора о раду, послодавци су поступали и запослене враћали на рад.

Надзоре ове врсте, због њихове специфичности, вршили су само инспектори рада – правници.

укупан број надзора	укупан број надзора по захтеву странке	број решења донетих по чл. 271. ЗОР
32.692	8.680	357

2.1.6. Поступак извршења решења инспектора рада по члану 271. Закона о раду

Након извршеног инспекцијског надзора и утврђеног чињеничног стања, инспектор рада доноси решење којим одбија захтев запосленог за одлагање извршења одлуке послодавца (уколико је поступак отказа уговора о раду спроведен у складу са одредбама Закона о раду) или решење којим одлаже извршење одлуке послодавца (уколико процени да је право запосленог очигледно повређено).

Уколико инспектор рада донесе решење којим одлаже извршење решења о отказу уговора о раду, а у радњама послодавца су се стекли елементи прекршајне одговорности у смислу одредбе члана 273. став 1. тачка 2. Закона о раду, инспектор рада ће поред поменутог решења надлежном органу поднети захтев за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Обавеза послодавца је да поступи по решењу инспектора рада којим је одложено извршење решења о отказу уговора о раду, тако што ће запосленог позвати да се врати на рад и пријавиће га на обавезно социјално осигурање, по пријему решења. Наиме, жалба изјављена на решење инспектора рада, не задржава његово извршење. Уколико послодавац не поступи по решењу инспектора рада чини прекршај прописан одредбом члана 273. Закона о раду, те ће инспектор рада на захтев запосленог против послодавца покренути прекршајни поступак, а такође приступити принудном извршењу решења по одредбама Закона о општем управном поступку.

2.1.7. Контролни надзори

У контролним инспекцијским надзорима, инспектори рада вршили су контролу извршења решења донетих по члану 269. Закона о раду, а којима је налагано послодавцу да у одређеном року отклони утврђену повреду закона, општег акта или уговора о раду.

У случају неизвршења решења, инспектори рада су подносили захтеве за покретање прекршајног поступка.

2.1.8. Ш т р а ј к

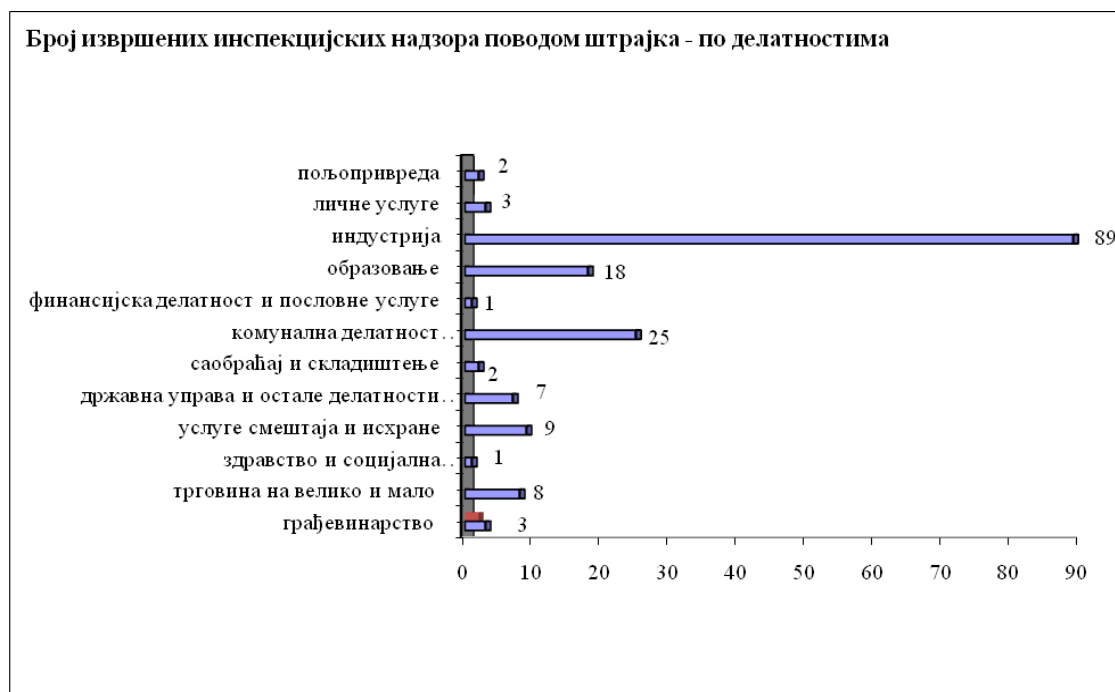
Штрајк је прекид рада који запослени организују ради заштите својих професионалних и економских интереса по основу рада, како је прописано Законом о штрајку.

Ради се о прекиду рада запослених који има за циљ да вршењем притиска на послодавца, буду остварена одређена права по основу рада. У прекиду рада може учествовати део или сви запослени код послодавца.

Инспекција рада министарства надлежног за послове рада врши инспекцијски надзор над применом Закона о штрајку.

У току 2015. године, инспектори рада извршили су **168** надзора над применом Закона о штрајку. По извршеном надзору инспектори рада предузимали су бројне мере, које су се првенствено огледале у указивању социјалним партнерима на међусобна права, обавезе и одговорности, доношење решења због повреда одредаба Закона о штрајку и Закона о раду и подношења захтева за покретање прекршајног поступка. Тако, 2015. године, инспектори рада донели су **120** решења којим су налагали отклањање повреда одредаба Закона о штрајку, а доносили су и решења, којима су налагали послодавцима отклањање повреда одредаба Закона о раду, а и налагање исплате неисплаћених зарада, што је најчешће и био основни захтев штрајкача. Такође, поднето је **4** захтева за покретање прекршајног поступка.

Анализом података о извршеним надзорима поводом штрајка утврђено је да су надзори код појединих послодаваца вршени и по неколико пута у току године, као и да су многи штрајкови прошли кроз фазе најаве штрајка, преко штрајка упозорења, па до дуготрајних штрајкова.

Релативно мали број донетих решења приликом надзора над Законом о штрајку последица је специфичности области која је била предмет надзора. Инспектори су међутим, по извршеном надзору поводом штрајка доносили и решења којима је налагано отклањање других утврђених повреда закона, општег акта и уговора о раду. Ово се нарочито односи на исплату заосталих зарада и накнада зараде које су често и биле предмет штрајкачких захтева.

Анализирајући податке о броју штрајкова, организаторима штрајка, захтевима штрајкача, времену трајања и начину окончања штрајка, можемо закључити да су основни разлози штрајка економско-социјалне природе. Многи штрајкови су у току 2015. године били организовани код послодавца који и иначе не раде и не остварују профит, те је и могућност притиска штрајкача на послодавце минимална или никаква. Послодавац није заинтересован да задржи запослене који су у штрајку (протесту), те често долази и до масовних отпуштања. Најчешће се бивши штрајкачи појављују као странке, које од инспекције рада захтевом траже одлагање од извршења решења о отказу уговора о раду, до доношења правоснажне одлуке суда.

Карактеристика штрајкова у 2015. години је та да су многи од њих прерасли у протесте запослених који су се одвијали ван круга фабрике – односно места рада, те самим тим, престали су да буду у надлежности инспекције рада. Карактеристично за 2015. годину је и да је велики број штрајкова организовано у приватизованим предузећима управо због лоше приватизације. Последица неких штрајкова је и раскид уговора о приватизацији.

Инспекторат за рад ће и убудуће професионално вршити надзор над применом Закона о штрајку, без стављања на страну штрајкача или послодавца, који се, као странке, пред инспектором рада могу појавити и поводом захтева за одлагање извршења решења о отказу уговора о раду.

2.1.9. Рад по представкама

А) Захтеви Агенције за приватизацију

У случајевима када је Агенција за приватизацију у обављању послова контроле поступка приватизације дошла до сазнања да се у одређеним субјектима приватизације не примењују прописи којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених из области радних односа, Инспекторату за рад, достављани су непосредно захтеви за вршење надзора у складу са одредбама Закона о раду.

Захтеви Агенције су прослеђивани на надлежност месно надлежној инспекцији рада по окрузима, која је у оквиру законских овлашћења вршила надзоре код послодаваца и предузимала законом прописане мере, а о чему је истовремено обавештавана и Агенција.

Сектору контроле Агенције за приватизацију, у току поступка контроле над извршењем одређеног закљученог уговора о купопродаји, упућују се приговори који за предмет имају примедбе које се односе на непоступање у складу са прописима из области радних односа у субјекту приватизације. Посебан је осврт на следеће околности:

- постојање неправилности у погледу поштовања колективних уговора и других радно-правних прописа,
- постојање повреда одредби Закона о раду којима се уређује питање зарада, накнада зарада и других примања и свако постојање основане сумње да се у субјекту приватизације поступа супротно прописима у области радних односа.

Утврђено чињенично стање по инспекцијском надзору доставља се Агенцији за приватизацију ради прикупљања доказа у поступку праћења извршења обавеза из закљученог уговора, а ради предузимања потребних мера и активности.

У току 2015. године, Инспекторату за рад поднето је **8** захтева Агенцији за приватизацију.

Б) Захтеви Заштитника грађана Републике Србије и Републичког повереника за пружање информација од јавног значаја

Обрађена су **48** захтева од стране Заштитника грађана Републике Србије, као и **61** захтев Републичког повереника за пружање информација од јавног значаја.

2.1.10. Анализа начина решавања првостепених органа за вођење прекршајног поступка по поднетим захтевима за покретање прекршајног поступка у 2015. години

У току **2015.** године, по захтевима за покретање прекршајног поступка поднетим **према Закону о раду**, укупан износ изречених новчаних казни по решењима судија за прекршаје је **160.224.105,00** динара (на основу **1.165** поднетих захтева за покретање прекршајног поступка).

Одбачено је **17** захтева, дошло је до **27** прекида поступка, обустављено је **260** поступака, изречено је **254** опомена, а **застарело је 335** покренутих прекршајних поступака. Инспектори рада су уложили **73** жалбе

на решења органа за прекршаје, а поводом поднетих захтева за покретање прекршајног поступка у области радних односа.

У области **безбедности и здравља на раду**, по захтевима за покретање прекршајног поступка поднетим **према Закону о безбедности и здрављу раду**, укупан износ изречених новчаних казни по решењима судија за прекршаје је **107.261.500,00** динара (**на основу 640 поднетих захтева** за покретање прекршајног поступка), док је **застарео 171 поступак**, изречене су **83 опомене, обустављено је 112 поступака, прекинуто 10 поступака, одбачено је 7 захтева**. Инспектори рада су уложили **25 жалби** на решења органа за прекршаје, а поводом поднетих захтева за покретање прекршајног поступка у области безбедности и здравља на раду.

Износ изречених новчаних казни по решењима судија за прекршаје, а на основу поднетих захтева за покретање прекршајног поступка према Закону о спречавању злостављања на раду је **115.000,00 динара**, према Закону о заштити становништва од изложености дуванском диму је **190.000,00 динара**, а према осталим прописима **3.141.002, 00 динара**.

Укупан износ изречених новчаних казни по свим поднетим захтевима за покретање прекршајног поступка, у области радних односа и у области безбедности и здравља на раду износи **270.931.607,00 динара..**

Упоредна анализа начина решавања првостепених органа за вођење прекршајног поступка по поднетим захтевима за покретање прекршајног поступка у 2014. и 2015. години

Година	Износ изречених казни по ЗОР	Износ изречених казни по ЗБЗР	Износ изречених казни по ЗСЗР	Износ изречених казни по ЗЗСИДД	Износ изречених казни по осталим законима	УКУПНО
2014.	146.004.670,00	85.833.550,00	966.200,00	60.000,00	2.599.700,00	235.464.120,00
2015.	160.224.105,00	107.261.500,00	115.000,00	190.000,00	3.141.002,00	270.931.607,00

Агенда:

* ЗОР – Закон о раду

* ЗБЗР – Закон о безбедности и здрављу на раду

* ЗСЗР – Закон о спречавању злостављања на раду

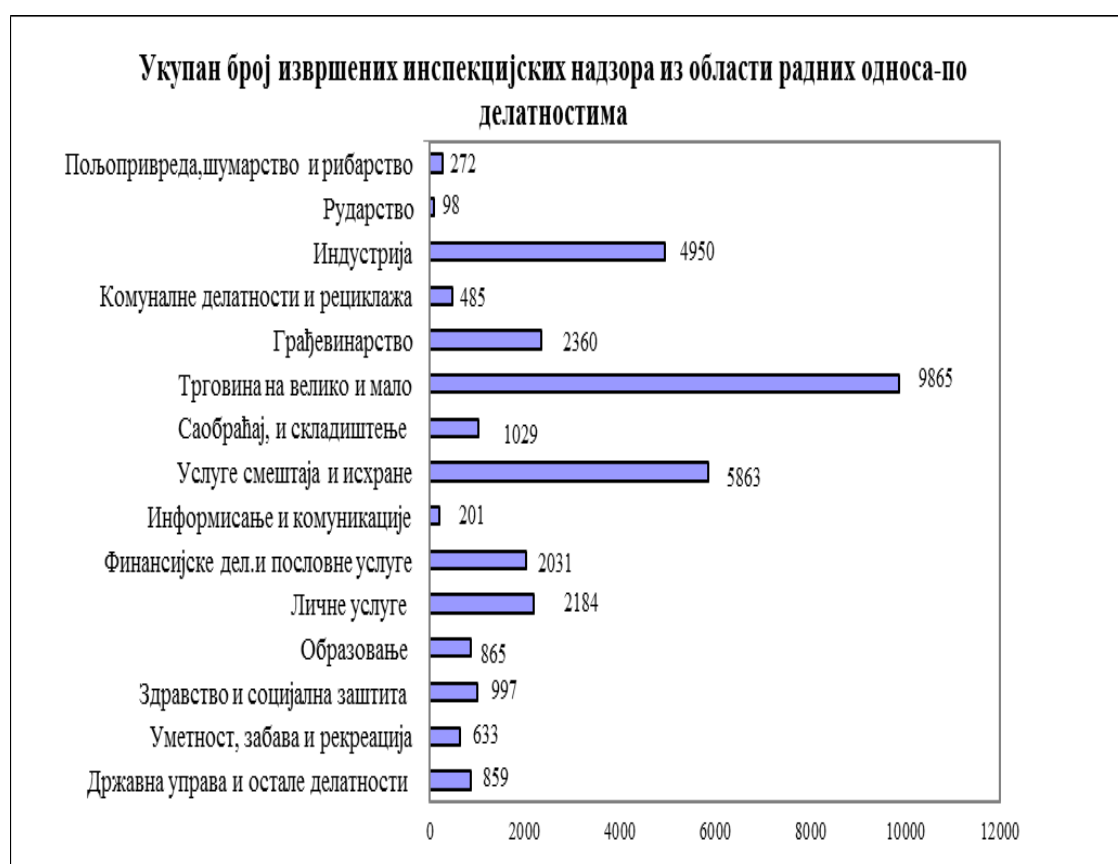
* ЗЗСИДД – Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму

2.2. Предузете мере у вршењу надзора у области радних односа у одељењима, одсецима и групи инспекције рада по управним окрузима и Граду Београду

У Инспекторату за рад у области радних односа у извештајном периоду предузимане су мере и активности са примарним циљем да се обезбеди поштовање Закона о раду, односно да се смањи број повреда закона и других прописа који регулишу област радних односа. У току 2015. године извршено је **32.692** надзора по службеној дужности и по захтеву странке којима је обухваћено **696.822** запослена. Осим вршења надзора, инспекторима се свакодневно обраћао велики број лица усменим или телефонским путем, тако да су инспектори рада примили више хиљада лица која су тражила пружање правне помоћи ради заштите својих права и правилне примене Закона о раду.

Укупан број извршених надзора у области радних односа обухвата **1.615** потпуних надзора, **20.817** делимичних надзора, **8.860** надзора по захтеву странке, као и **1.580** контролних инспекцијских надзора (контрола извршења решења).

Мере инспекције рада, у току вршења инспекцијског надзора, подразумевају како превентивни, тако и репресивни приступ. Превентивни приступ се огледа кроз сарадњу са послодавцима и њиховим представницима, давање савета и смерница, а у циљу доследне примене одредаба Закона о раду. Репресивне мере инспекције рада огледају се у доношењу решења о налагању отклањања утврђених повреда Закона о раду, подношењу захтева за покретање прекршајног поступка, подношењу кривичних пријава и изрицању мандатних казни. У току 2015. године донето је **4.690** решења о отклањању утврђених повреда Закона о раду и **357** решења по члану 271. Закона о раду.

Број извршених инспекцијских надзора из области радних односа по захтеву странке-по делатностима

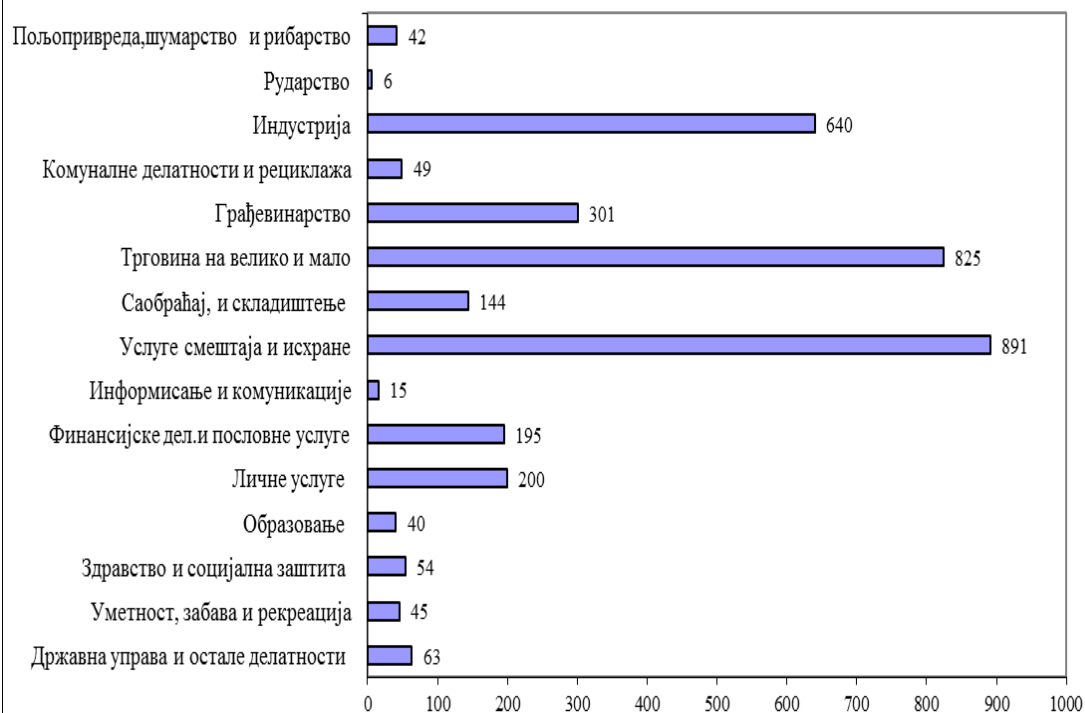
Број извршених потпуних инспекцијских надзора у области радних односа-по делатностима

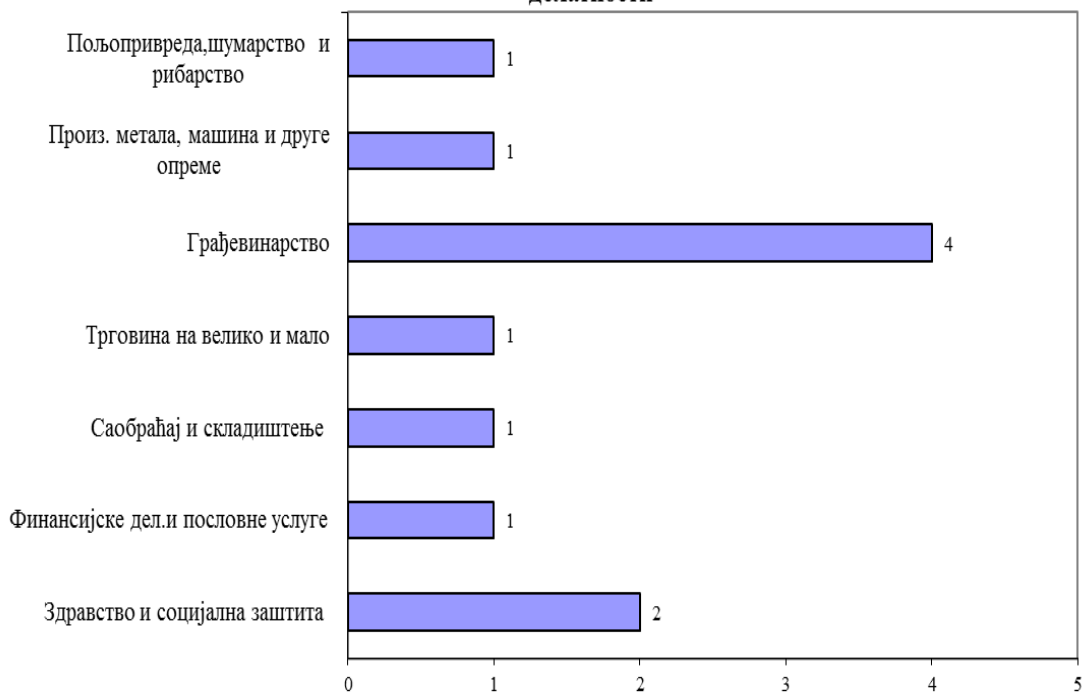

У току 2015. године инспектори рада су поднели **3.510** захтева за покретање прекршајног поступка и то **1.577** захтева против правног лица и одговорног лица у правном лицу и **1.933** захтева против предузетника. У истом периоду поднето је и **11** пријава за покретање кривичног поступка.

Укупан број захтева за покретање прекршајног поступка из области радних односа-по делатности

Укупан број поднетих кривичних пријава из области радних односа-по делатности

**Извештај о ефектима инспекцијских надзора
из области радних односа за 2015. годину**

1.	Број извршених инспекцијских надзора из области радних односа	32.692
	- потпуни надзори	1.615
	- делимични надзори	20.817
	- надзори по захтеву странке (сви надзори по захтеву странке)	8.680
	- контролни инспекцијски надзори - контрола извршења решења	1.580
2.	Укупан број у радном односу код послодавца	696.882
	Број лица затечених на раду	128.133
	Број лица на фактичком раду	16.408
	Број лица са којима којима је по надзору заснован радни однос	12.250
3.	Број донетих решења и закључака	
	- по члану 269.	4.690
	- по члану 271. ЗОР	357
	- број донетих закључака	6.752
4.	Број захтева за покретање прекршајног поступка	3.510
5.	Број кривичних пријава	11
6.	Број уложених жалби на донета решења по члану 269. ЗОР	120
	Број уложених жалби на донета решења по члану 271. ЗОР	132
7.	Број извршених надзора поводом штрајка	168
	број донетих решења	120
	број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка	4

2.2.1. Приказ активности Одељења за другостепени управни поступак у области радних односа и безбедности и здравља на раду

У Одељењу за другостепени управни поступак у области радних односа и безбедности и здравља на раду, поред начелника послове обавља још 5 извршилаца. Одељење за другостепени управни поступак у области радних односа и безбедности и здравља на раду обавља следеће послове:

- послове који се односе на решавање у другостепеном управном поступку из области радних односа и безбедности и здравља на раду;
- припрему предлога решења којима се одлучује о предлогу за понављање поступка окончаног другостепеним решењем и којима се мења и поништава решење у вези са вођењем управног спора и одлуком Управног суда из области радних односа и безбедности и здравља на раду;
- припрему предлога решења којим се поништава и укида решење по основу службеног надзора и израда одлука о жалбама у свим случајевима прописаним Законом о општем управном поступку;
- припрему предлога одговора на тужбу којом се покреће управни спор пред Управним судом Србије из области радних односа и безбедности и здравља на раду;
- припрема одговоре поводом захтева странака – представки из области радних односа и безбедности и здравља на раду ради достављања на поступање стварно и месно надлежним првостепеним органима;
- припрема одговоре поводом представки Агенције за приватизацију, Агенције за борбу против корупције, Заштитника грађана Републике Србије, Републичког повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности;
- припрема одговоре поводом поднесака тужилаштва;
- припрема одговоре поводом представки других инспекцијских органа;
- учествује у изради годишњег извештаја и планова рада Инспектората за рад (месечни, квартални, годишњи) и осталих извештаја и информација у вези са радом Инспектората за рад;
- остварује контакте са социјалним партнерима, разним стручним установама;
- припрема мишљења на нацрте закона;
- припрема одговоре електронским и писаним медијима;
- припрема одговоре на представке грађана који су упућени Инспекторату за рад у електронској форми;
- остварује сталне и непосредне контакте са првостепеним органом путем стручно-консултативних састанака који се спроводе у одељењима, одсецима и групи првостепеног органа;
- прати и анализира прописе из области радних односа, ставова и одлука Управног суда;
- пружа стручну помоћ унутрашњим јединицама у обављању најсложенијих послова у вези примене закона;
- обавља међусекторску сарадњу са осталим министарствима;
- пружање стручне помоћи и асистенције приликом организовања појачаних инспекцијских надзора –кампања;

- припрема информације за кабинет министра, државних секретара и секретаријат;
- врши пријем странака у циљу информисања у вези са правом из радног односа, лично и телефонским путем;
- учествује у радним групама за израду нацрта закона ;
- припрема одговоре поводом представки које су упућене Председнику Републике Србије, Председнику Владе Републике Србије ;
- учествује у презентацији закона на округлим столовима и регионалним конференцијама и едукацијама у вези са применом нових прописа.

2.2.2. Предузете мере у Одељењу за другостепени управни поступак у области радних односа и безбедности и здравља на раду

У извештајном периоду примљено је укупно **2869** предмета (решавања по жалбама, одговори на тужбе, достављање списа јавном тужиоцу, одговори на различите представке које укључују одговоре на представке заштитнику грађана, поверенику за информације од јавног значаја, електронске представке, које укључују и брзе одговоре, давање мишљења на нацрте закона и остали видови представки.

Одлучујући по жалбама изјављеним на првостепена решења донето је укупно **931** решење, од тога **555** решења којим је жалба одбијена као неоснована, **223** решења којим је поништено и враћено на поновни поступак решење или закључак, **64** решења којим је поништено решење или закључак и другачије одлучено, **72** решења којим је оглашено ништавим решење, укључујући **17** решења којка су донета у поступцима по ванредним правним лековима и и **10** закључака.

Дато је **78** одговора на тужбу у управним споровима пред Управним судом Србије, извршен је увид у **10** предмета и исти су достављени Републичком јавном тужилаштву, а у вези иницијативе за заштиту законитости.

Обрађено је **1174** представки, којима су се, по различитим питањима из области радних односа и безбедности и здравља на раду Министарству обраћали запослени и друга лица. Такође дат је одговор на **516** електронску представку, која укључује и брзе одговоре.

Обрађено је **8** захтева Агенције за приватизацију упућених Инспекторату за рад.

Обрађено је **48** обраћања од стране Заштитника грађана Републике Србије.

Обрађен је **61** захтев Републичког повереника за пружање информација од јавног значаја.

Обрађено је **17** мишљења на нацрте закона. Дато је **16** одговора разним медијима приликом њиховог писменог обраћања Инспекторату за рад.

Током 2015. године сви извршиоци у Одељењу су учествовали у радним групама које су одржавали сталне контакте са инспекторима рада, пружајући им стручну помоћ кроз консултације.

Одржани су стручно консултативни састанци са инспекторима рада и начелницима одељења, одсека и група инспекције рада у седиштима округа у циљу уједначавања поступања инспектора рада као и ради увида у

начин поступања инспектора рада приликом вршења инспекцијских надзора и предузимања мера из надлежности инспекције рада, ради указивања на евентуалне пропусте у поступању, као начине за њихово отклањање.

2.2.3. Сива економија са становишта инспекцијског надзора - рад „на црно“

Неформални рад, „сива економија“, односно рад „на црно“, у Србији је изузетно распрострањен и представља без сумње један од највећих привредних и друштвених проблема.

Законом о раду је прописано да надзор над његовом применом, као и над применом других прописа о радним односима, колективних уговора и уговора о раду, којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених, врши инспекција рада, што подразумева да инспекција рада врши надзор и над легалношћу радног односа, тј. да ли је радни однос заснован у складу са Законом о раду, као и да заједнички са другим надлежним, државним органима, обезбеђује примену закона, колективних уговора и других прописа.

Активности Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, усмерене су на контролу спровођења одредби Закона којима се уређује радно-правни институт "заснивање радног односа" и на откривање лица која се код послодаваца налазе на фактичком раду.

Приликом вршења инспекцијског надзора, инспектори рада на раду „на црно“ најчешће затичу младе, пре свега неквалификоване раднике, најчешће до средњег нивоа стручне спреме, запослене без редовних зарада и запослене преко 40 година живота, као и примаоце новчаних накнада, социјалне помоћи и сл. Иако су послови које ова лица обављају најчешће високоризични, у пракси их је тешко идентификовати, јер због страха радника од губитка и таквог посла, између радника и послодавца постоји сагласност да се у тренутку инспекцијског надзора избегне легализовање тог односа. То је нарочито присутно у грађевинарству и сезонским пословима у делатности пољопривреде, као и у угоститељској, трговинској и занатској делатности.

Фактички рад, односно рад „на црно“ је појава на чијем сузбијању је инспекција рада појачано ангажована уназад више година. С обзиром на стално праћење ове појаве јасно се уочавају неке од њених карактеристика у смислу делатности у којима се најчешће јавља, регионима где је учесталија и периодима у којима се повећава.

У појединим делатностима запажено је да се повећава број радно ангажованих „на црно“ у истим периодима сваке године. То је нарочито карактеристично за угоститељство и грађевинарство. У угоститељству у летњем периоду, због повећаног обима посла расте и број радно ангажованих уопште, па и радно ангажованих „на црно“. Што се грађевинарства тиче број ангажованих „на црно“ нагло се повећава пред крај грађевинске сезоне, због тежње послодаваца да испуне задате рокове и што већи број послова заврше у текућој сезони.

Раду „на црно“ у делатности грађевинарства погодује велика флукуација радне снаге, често премештање са једног градилишта на друго и кратко време ангажовањих лица које проводе на једном радном месту, док не обаве неки посао.

Упркос наведеном, евидентно је повећање броја закључених уговора о раду и пријављивање на обавезно социјално осигурање, након

извршеног инспекцијског надзора. Послодавци су поступали по донетим решењима којима је налагано закључивање уговора о раду и обавезно подношење пријаве на обавезно социјално осигурање. У случајевима где је затечено више лица која раде „на црно“ поднети су захтеви за покретање прекршајног поступка по том основу и уједно донета решења са налогом да послодавци закључе уговоре о раду са радно ангажованим лицима.

Према планираним и приоритетним активностима Инспектората за рад, одељења, одсека и групе инспекције рада, у окружним подручним јединицама и граду Београду, у циљу сузбијања рада „на црно“, организовани су и изведени поред редовних надзора по службеној дужности и појачани инспекцијски надзори, који подразумевају надзор у одређеној делатности на локалном нивоу (на територији округа), са учешћем већег броја инспектора. Појачани инспекцијски надзори врше се у току радног времена, у поподневним часовима, ноћу и у време викенда

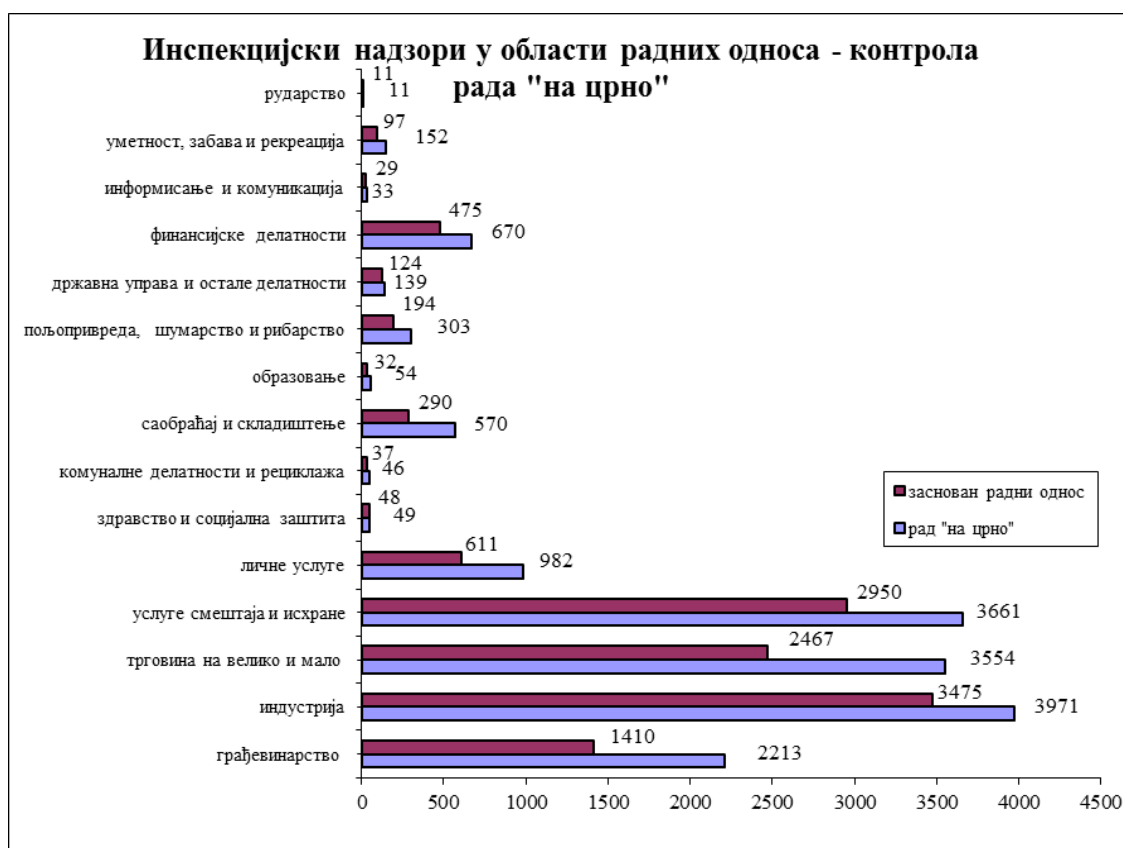
Инспекторат за рад, као инспекцијски орган, није овлашћен нити одговоран да статистички прати кретање стања у "сивој економији", већ само располаже подацима констатованим у инспекцијском надзору.

У случајевима где је затечено више лица која раде „на црно“ поднети су захтеви за покретање прекршајног поступка по том основу и уједно донета решења са налогом да се закључе уговори о раду.

Изменама и допунама Закона о раду који је ступио на снагу 29.07.2014. године унете су одређене измене у циљу ефикасније контроле радног ангажовања. Наиме, одредбом чл. 35. је прописано да је послодавац дужан да уговор о раду, односно други уговор у складу са законом, или њихову копију држи у седишту или другој пословној просторији послодавца, или на другом месту у зависности од тога где запослени или ангажовано лице ради. Такође је одредбом чл. 269. ст. 2. Закона прописано да је инспектор рада овлашћен да решењем наложи послодавцу да са запосленим који је засновао радни однос у смислу чл. 32. ст. 2. закона, закључи уговор о раду у писаном облику. Наведеном одредбом дато је овлашћење инспектору да наложи послодавцу да са лицем које је ступило на рад код послодавца, а нема закључен уговор о раду или други уговор у смислу закона, закључи уговор о раду на неодређено време.

**Контрола рада на "црно" – надзори у области радних односа
Преглед укупних резултата рада «на црно» на територији Републике
Србије у 2013, 2014. и 2015. години**

Година	Укупан број надзора	Број лица која су обухваћена надзором	Број лица која су затечена "на црно"	Број лица са којима је након надзора заснован радни однос
2013.	33.920	503.613	5.744	4.314
2014.	30.226	626.984	5.831	4.250
2015.	32.692	696.822	16.408	12.250

Кључни проблеми и последице рада „на црно“

Кључни проблем са становишта инспекцијског надзора у идентификацији рада у сивој економији, представља недовршеност и неконзистентност правних прописа који уређују ову област. Имајући у виду, да ниједним позитивним прописом није установљена обавеза послодавца да закључен уговор о раду региструје код надлежног органа, као и да је Законом о Централном регистру послодавцу остављен рок од три дана за пријављивање на обавезно социјално осигурање, тиме је практично послодавцу остављена могућност да избегне примену било какве санкције код рада „на црно“. Наиме, послодавац и радник сачињавају уговор о раду са датумом који покрива рад „на црно“ и истовремено такав уговор се стави инспектору рада на увид.

Фактички рад запослених послодавци најчешће правдају „пробним радом“ како би се провериле радне способности радно ангажованог пре заснивања радног односа. Рад „на црно“ се у пракси такође правда и одбијањем запосленог да са послодавцем закључи писани уговор о раду, због његове жеље да му се увећа зарада за износ припадајућих пореза и доприноса, којих је послодавац ослобођен ангажујући лица која раде „на црно“.

Последице фактичког рада огледају се пре свега у немогућности таквог лица да оствари било које право из рада, постојању сталног ризика од повређивања, немогућности остваривања права на здравствену заштиту, непостојања социјалне сигурности...

Фактички рад, односно сива економија, утиче директно на смањивање државних прихода, а такође, овакво понашање не малог броја послодаваца и немогућност адекватног санкционисања је контрапродуктивно у односу на оне послодавце који поступају у складу са прописима.

У пракси инспекције рада запажено је повећање броја учесника сиве економије, тј. оних привредних субјеката који обављају привредну делатност, а да нису регистровани код било ког државног органа.

Поред рада «на црно» и нерегистрованих привредних субјеката, у токове сиве економије свакако спадају и «ковертиране зараде», односно разлика између стварно исплаћене и зараде на коју су плаћени пуни доприноси.

Предлози мера за сузбијање „сиве економије“, односно рада „на црно“

Са становишта инспекцијског надзора, за превазилажење и смањење рада „на црно“, неопходне су следеће мере :

- изменити одредбу Закона о Централном регистру којом је послодавцу остављен рок од три дана за пријављивање радника на обавезно социјално осигурање, и то тако да ниједно лице не може почети са радом, пре него што послодавац не испуни своје законске обавезе у погледу пријављивања на обавезно социјално осигурање,
- у практичном деловању инспекцијских органа на нивоу Републике ефикасно сарађивати кроз координационо тело Владе Републике Србије и рад радних група и стручних тимова, које је основала Координациона комисија, како би се заједнички послови планирали и ефикасније спроводили са циљем подизања нивоа ефикасности инспекцијских органа и ради спровођења Акционог плана за сузбијање „сиве економије“ односно рада „на црно“,
- убрзати прекршајни поступак и решити друге проблеме који се у вези с тим јављају, као што су честа застарелост, изрицање казни далеко испод законског минимума и слично,
- уредити јединствени информациони систем, и створити услове за електронску комуникацију свих државних субјеката који учествују у сузбијању рада «на црно».

2.3. Радно-правни институти у складу са Законом о раду и међународним конвенцијама 81 и 129 МОП-а

Годишњи Извештај о раду у складу са утврђеним планом и радним циљевима Инспектората за рад за 2015. годину, сачињен је на основу прикупљених података о раду инспектора рада обрађених по радно-правним институтима. Инспектори рада били су ангажовани у вршењу инспекцијских надзора по службеној дужности, надзорима по захтевима странака, као и у кампањама у којима је контролисан рад „на црно“.

2.3.1. Уређивање права, обавеза и одговорности по основу рада

Права, обавезе и одговорности из радног односа нису регулисани само Законом о раду и не регулишу се само уговорима о раду, већ и колективним уговорима (општим, посебним и код послодавца), ако је код послодавца основан синдикат, као и правилником о раду, ако синдикат није основан. Колективни уговор код послодавца закључују послодавац и репрезентативни синдикат код послодавца.

Послодавци са својством правног лица права, обавезе и одговорности, по основу рада, уколико имају организоване синдикалне организације и даље најчешће уређују колективним уговорима. Код ових послодаваца субјекти у закључивању колективних уговора су често две или више синдикалних организација. Највећи број послодаваца са својством правног лица је са синдикалним организацијама закључио нове колективне уговоре.

Значају колективног преговарања и закључивања колективних уговора се у довољној мери не посвећује пажња. Дешава се да нови колективни уговори не садрже одредбе којима се на прецизнији начин разрађују одредбе Закона о раду, већ се оне једноставно преписују или парафразирају, а понекад дефинишу и мања права од оних датих законом, те остају неприменљиве.

Као проблем често се јавља сукоб између послодаваца и синдикалне организације услед чега не постоје услови за преговоре око закључивања нових колективних уговора или анексирања постојећих.

У таквим ситуацијама дешава се и да послодавац откаже колективни уговор, те да по истеку отказног рока права, обавезе и одговорности уреди правилником о раду, јер преговори око закључивања новог колективног уговора нису успели и нема изгледа да ће се наставити.

Радни односи код предузетника су уређени на другачији начин. Незнатан, готово симболичан, број предузетника, је радне односе уредио доношењем правилника о раду или закључењем колективних уговора са синдикалним организацијама. Радни односи су најчешће регулисани уговорима о раду. Притом, у највећем броју случајева реч је о формуларима уговора о раду које послодавац само попуни, углавном делимично и без довољног удубљивања у материју која се њима регулише. Најчешће се не уноси стручна спрема и занимање запосленог, врста и опис послова, распоред радног времена, места рада, зарада. Решењима инспектора рада је налагано отклањање утврђених недостатака. Права и обавезе запослених код предузетника углавном су на нивоу минимума који дефинише Закон о раду. Такође, приликом закључења уговора о раду исти се не уручују запосленима због чега запослени и нису упознати са својим правима.

Готово по правилу, уговори о раду не садрже све елементе из члана 33. Закона о раду. Уговори о раду најчешће не садрже: опис послова које запослени обавља, новчани износ основне зараде, елементе за утврђивање радног учинка, накнаде зараде, увећане зараде и друга примања запосленог. Инспектори рада су решењима донетим у смислу члана 269. Закона о раду налагали послодавцима отклањање наведених неправилности, а по овим решењима су поступали готово сви послодавци.

Као форме уређења права, обавеза и одговорности из радног односа колективни уговор, правилник о раду и уговор о раду не могу да садрже одредбе којима се запосленом дају мања права или утврђују неповољнији услови рада и услови који су утврђени законом. Законски је принцип да општи акти и уговор о раду могу да садрже већа права и повољније услове рада од права и услова утврђених законом.

Права, обавезе и одговорности по основу рада послодавци у већини случајева уређују само уговорима о раду, а све ређе имају донете опште акте-правилнике којима би уредили радно-правне институте на које их упућује Закон о раду.

2.3.2. Заснивање радног односа

Радни однос заснива се пре ступања запосленог на рад, између послодавца и запосленог и то уговором о раду, у писаном облику.

Уколико послодавац и запослени не закључе уговор о раду, у том случају запослени је засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад.

Закон о раду је чланом 33. прописао обавезну садржину уговора о раду набрајањем елемената које мора садржати сваки уговор о раду.

Даном ступања на рад запослени остварује права и обавезе из радног односа.

Заснивање радног односа може бити на време чије трајање није унапред одређено (неодређено време) и то је најчешћи облик радног ангажовања, а истовремено Закон је предвидео случајеве у којима се радни однос заснива на одређено време, док трају одређене околности (сезонски послови, рад на одређеном пројекту, повећан обим посла, замена привремено одсутног запосленог), али не дуже од 24 месеца.

Радни однос на неодређено време, као и на одређено време, може да се заснује и са непуним радним временом и у том случају запослени има сва права из радног односа сразмерно времену проведеном на раду, осим ако законом, општим актом или уговором о раду није другачије одређено, а сем тога запослени који ради са непуним радним временом код једног послодавца може да за остатак радног времена заснује радни однос код другог послодавца и да на тај начин оствари пуно радно време.

Радни однос може да се заснује са приправником у случају када лице први пут заснива радни однос, као и ако је лице које је засновало радни однос радило краће од времена утврђеног за приправнички стаж у степену стручне спреме која је услов за рад на тим пословима.

Што се тиче примене ових радно-правних института, који се односе на заснивање радног односа, у пракси су присутна најчешће запажања инспектора, која се односе на непоштовање одредби у погледу закључења уговора о раду или неког другог уговора пре ступања запосленог на рад, или се пак дешава да послодавац са запосленим закључи уговор о раду на 3 и више дана, а да при том послодавац у Законом прописаном року истог запосленог не пријави на обавезно осигурање - све до доласка инспектора рада, који у том случају доноси решење којим налаже да се у одређеном року отклони неправилност и при том подноси захтев за покретање прекршајног поступка. У пракси, има случајева отказа уговора о раду због тога што запослени није показао одговарајуће радне и стручне способности за време пробног рада, а да нема доказа о томе како и на који начин је то послодавац пратио и утврдио, а при томе сама одредба члана 36. став 4. Закона о раду није дефинисала које су то одговарајуће радне и стручне способности које запослени на пробном раду треба да покаже нити је предвиђен начин праћења резултата рада за време пробног рада. Тако, у пракси послодавци уговарају пробни рад и због тога да би могли да на најједноставнији начин и без упозорења откажу уговор о раду.

Институт заснивања радног односа је јасно уређен законом, што подразумева писани акт који потписује послодавац и запослени даном ступања на рад. Из ове законске клаузуле произлази обавеза послодавца да запосленог у року од три дана пријави на обавезно социјално осигурање и запосленом достави фотокопију пријаве осигурања што даје потврду да је радно-правни статус запосленог уређен у складу са законом.

Према Закону о раду општи услов за заснивање радног односа је старост запосленог. Послодавац може да закључи уговор о раду са лицем које има најмање 15 година живота, без обзира које послове обавља.

Инспектор рада у вршењу инспекцијског надзора из области радних односа, ако затекне **малолетно лице** млађе од 18, а старије од 15 година, на фактичком раду („на црно“) својим решењем налаже послодавцу да заснује радни однос са малолетним лицем путем закључивања уговора о раду (уз писмену сагласност родитеља, усвојиоца или стараоца и налаз надлежног здравственог органа да је способно да обавља послове за које заснива радни однос) и да поднесе пријаве на обавезно пензијско и здравствено осигурање.

Према извештајима одељења, одсека и групе инспекције рада, у току 2015. године, инспектори рада који врше надзор у оквиру својих редовних активности, нису наилазили на појаве повреда закона у овој области и није констатован случај **дечјег рада**.

Закључивање уговора о раду, као правна форма заснивања радног односа представља основно право запосленог. Многи запослени нису свесни значаја овог акта са аспекта остваривања права из области рада. Честа је појава да кроз разговор са запосленим инспектор рада добије информацију да запослени није ни прочитао одредбе уговора о раду и да не зна која су му права, обавезе и одговорности. До проблема долази најчешће приликом престанка радног односа, или остваривања неког од права из радног односа, кад се установи да одредбе уговора о раду нису у складу са вољом уговорних страна, или постигнутим договором.

У инспекцијским надзорима констатовано је да су послодавци закључивали уговоре о обављању привремених и повремених послова који по својој природи не трају дуже од 120 радних дана у календарској години, из делатности послодавца, као и за обављање послова ван делатности послодавца, где су се закључивали уговори о делу, уговори о заступању и посредовању. Због карактеристика ових уговора, послодавац и ангажовано лице не заснивају радни однос, што значи да се на права и обавезе из ових правних послова не примењују одредбе Закона о раду, већ одредбе Закона о облигационим односима.

С обзиром на овакав правни третман, правно је правило да се овде приликом њиховог закључивања не уговара зарада, већ накнада за извршени рад. У овим случајевима, послодавац је дужан да ангажована лица пријави на обавезно социјално осигурање, а ангажовано лице нема право на трошкове за исхрану у току рада, на годишњи одмор, регрес, отпремнину итд.

Пробни рад се код одређеног броја послодаваца још увек схвата као могућност ангажовања лица без заснивања радног односа. Послодавац истиче да је потребна претходна провера испуњавања одређених услова за заснивање радних односа да би могли да оцене да ли ће са неким лицем закључити уговор о раду или не и сматрају нереалним захтев законодавца да се уговор о раду закључи пре ступања запосленог на рад.

Као и у претходном периоду институт уговора о вршењу привремених и повремених послова је предмет злоупотребе, поготово када је реч о ангажовању лица преко омладинских или студентских задруга. Као начин избегавања заснивања радног односа послодавци користе и друге врсте уговора: уговор о делу, уговор о стручном усавршавању, уговор о волонтерском раду и сл.

Млади људи у тренутку заснивања радног односа, потписују све што им се понуди, тако да врло често потписују и бланко захтев за престанак

радног односа, а да нису ни свесни шта чине. У погодном тренутку, послодавац ту околност искористи, а по захтеву запосленог за интервенцију, инспектор рада може само да констатује да му радни однос престаје отказом.

2.3.3. Облици дискриминације

Закон о раду, одредбама члана 18-23. дефинише и ближе одређује забрану дискриминације. Према наведеним одредбама Закона о раду забрањена је непосредна и посредна дискриминација лица која траже запослење, као и запослених, с обзиром на пол, рођење, језик, расу, боју коже, старост, трудноћу, здравствено стање, односно инвалидност, националну припадност, вероисповест, брачни статус, породичне обавезе, сексуално опредељење, политичко или друго уверење, социјално порекло, имовинско стање, чланство у политичким организацијама, синдикатима или неко друго лично својство.

Казненим одредбама утврђена је прекршајна одговорност послодавца за кршење наведених одредби које се односе на забрану дискриминације. Прописан је и други облик заштите – у случају дискриминације лице које тражи запослење и запослени могу пред надлежним судом да покрену поступак накнаде штете, у складу са законом.

Дискриминација на раду, која је посебно присутна у односу на жене, старије запослене, особе са инвалидитетом, припаднике националних мањина, лица другачије сексуалне оријентације, манифестује се у виду отежаног запошљавања, неједнаке зараде за исти рад, неадекватне заштите материнства, споријег напредовања, престанка потребе за радом (технолошки вишак), различитих могућности стручног усавршавања, и сл.

Иако се различити случајеви дискриминаторског поступања догађају скоро свакодневно, у пракси су запослени обесхрабрани да се ради остваривања својих права обрате инспекцији рада, јер су овлашћења инспектора рада, односно нормативна решења недовољна, а доказивање повреде права скопчана са бројним тешкоћама. Такође, често се дешава да запослени који захтева правну заштиту од дискриминације трпи додатну пресију послодавца, излаже се штетним последицама - да добије отказ, слабије плаћен посао, премештај на неодговарајуће радно место или у други радни простор и сл, што се образлаже сасвим неадекватним разлозима.

Имајући у виду да дискриминација подрива самопоштовање, веру у себе, у окружење, у владавину права и закона, поступање инспектора рада у случају дискриминације је комплексно, подразумева изузетно пажљив приступ, уз уважавање осећања, приватности и поверљивости.

У 2015. години због случајева дискриминације на раду, поводом којих су се инспекцији рада обраћали запослени, инспектори су донели **24 решења.**

2.3.4. Распоред радног времена

Овај радно-правни институт уређен је чланом 55. и 56. Закона о раду.

Радна недеља по правилу траје пет радних дана, а радни дан осам часова. Међутим, послодавац може да одреди да радни дан траје краће од осам часова, уколико радна недеља траје шест радних дана.

Дневно радно време може да буде једнократно, двократно са утврђеним почетком и завршетком радног времена и зависи од делатности коју послодавац обавља или од процеса организације рада.

Распоред радног времена у оквиру радне недеље утврђује послодавац одлуком која се објављује на огласној табли ради упознавања запослених са распоредом радног времена. Истом одлуком послодавац је дужан да утврди време одмора у току рада, који се не може одредити на почетку и завршетку радног времена.

У случају промене радног времена (радни дани у недељи, почетак и завршетак радног времена, одмор у току дневног рада) послодавац је дужан да обавести запослене најмање седам дана раније (пре почетка новог радног времена) путем огласне табле - ако је у питању већи број запослених. Ако се ради о поједином запосленом, послодавац одлуку доставља лично запосленом.

У вршењу инспекцијских надзора по овом институту, посебно када су у питању велики тржни центри или послодавци са већим бројем запослених нису утврђене неправилности у начину доношења и примене распореда радног времена. У случајевима када постоје индиције или се представком указује на постојање рада дужег од пуног радног времена, запослени својим изјавама не желе да потврде ту чињеницу плашећи се реакције послодавца. Ово се посебно односи на случајеве када запослени ради шест радних дана у недељи.

Иста констатација односи се и на коришћење одмора у току дневног рада.

Контролом рада дужег од пуног радног времена утврђено је да послодавци махом не доносе решења о раду дужем од пуног радног времена, не исплаћују накнаде по основу прековременог рада нити воде одговарајуће евиденције.

У таквим случајевима подносе се прекршајне пријаве. Законом о раду није утврђена санкција за правна лица и предузетнике у случају непоступања по члану 55. и 56. Закона о раду.

Пуно радно време запосленог, по Закону, износи 40 часова недељно. Радна недеља траје пет радних дана. Међутим, на захтев послодавца, запослени је дужан да ради дуже од пуног радног времена у случају више силе или изненадног повећања обима послова. То је прековремени рад и не може да траје дуже од осам часова недељно, нити дуже од четири часа дневно.

Ово је један од радно-правних института где су уочени бројни пропусти, те је у 2015. години контрола инспекције рада у овом сегменту знатно појачана.

Као обавезан елемент уговора о раду у складу са чланом 33. Закона о раду је утврђивање радног времена (пуно, непуно или скраћено), као и трајање дневног и недељног радног времена. Распоред радног времена у смислу члана 55. – 56. Закона о раду у оквиру радне недеље утврђује послодавац. По правилу распоред радног времена се утврђује уговором о раду и он се распоређује према 40-часовној радној недељи. За проблем инспектор рада сазнаје тек по престанку радног односа запосленог, када дође лично или поднесе захтев да послодавац није испоштовао распоред радног времена утврђен уговором о раду.

Проблеми настају од недоношења одлуке о распореду радног времена, преко неадекватно распоређеног радног времена и често прековременог рада, до невођења евиденција о радном времену и неисплаћивања накнада за рад дужи од пуног радног времена.

Инспектори рада су подносили захтеве за покретање прекршајних поступака и решењима налагали послодавцима да донесу одлуку о распореду радног времена запослених и да са том одлуком упознају запослене.

Законом прописано радно време се углавном поштује у јавним предузећима и установама. Уочено је да се непоштовање радног времена све чешће јавља у банкама. Највише уочених пропуста је било у делатности грађевинарства, трговине и угоститељства.

2.3.5. Одмори и одсуства

Законом о раду предвиђене су следеће категорије одмора на које запослени има право: одмор у току рада, (најмање 30 минута), дневни одмор између два узастопна радна дана, (најмање 12 часова), недељни одмор, (најмање 24 часа непрекидно) и годишњи одмор (најмање 20 радних дана увећан уз утврђивање критеријума из члана 69. Закона о раду).

За контролу инспекције били су од важности недељни и годишњи одмори, с обзиром на теже последице њихове злоупотребе од стране послодавца, иако се шалтерским радницима често ускраћивао и одмор од 30 минута у току рада.

Законска одредба је да је послодавац дужан да запосленом обезбеди одмор у трајању од најмање 24 часа непрекидно у току наредне недеље, ако је неопходно да запослени ради на дан свог недељног одмора. У овом погледу било је спорадичних обраћања запослених и интервенција инспекције рада.

У надзорима вршеним над применом овог института као и кроз информативна обраћања послодавца и запослених, идентификовани су неки од пропуста везани за примену овог института, а најчешћи су:

- не доносе се писана решења о одређивању права на годишњи одмор;
- ако се доноси писмено решење оно се запосленом доставља у року краћем од утврђеног законом (најчешће на дан почетка коришћења годишњег одмора);
- годишњи одмор утврђује се у законском минимуму, без увећања по обавезним додатним критеријумима;
- не обезбеђује се одмор у току дневног рада за поједине категорије запослених (трговина, угоститељство);
- на неплаћено одсуство запослени се шаље и у ситуацијама поремећаја пословања послодавца, односно у случајевима смањења обима посла.

У случајевима када послодавац није запосленом донео решење за коришћење годишњег одмора, сматра се да му је то право ускратио и у тим случајевима инспектор рада подноси захтев за покретање прекршајног поступка.

У протеклој години било је случајева да послодавци супротно закону запослене упућују на одсуство због недостатка посла, а да запосленима не издају решења, већ се само у форми обавештења на огласној табли истакне списак запослених који се упућују на плаћено одсуство уз накнаду зараде у висини од 60% зараде, коју би остварили да раде. У таквим случајевима су инспектори рада предузимали одговарајуће мере.

Остала одсуства врло су ретка, нарочито плаћена и само изузетно се дешава да послодавац омогући запосленом коришћење истих.

2.3.6. Заштита запослених

На основу члана 60. Устава Републике Србије запослени имају право на безбедне и здраве услове рада, што значи да заштиту уживају сви запослени.

Ово право је ближе регулисано одредбама Закона о раду, као и Законом о безбедности и здрављу на раду.

Општа заштита запослених подразумева различите мере и активности за заштиту свих запослених, без обзира где раде и које послове обављају. Реч је о систему мера и активности којима се спречавају или ублажавају штетно деловање услова рада и процеса рада на безбедност, здравље и радну способност запослених.

Посебна заштита запослених усмерена је на заштиту здравља и безбедности појединих категорија запослених: жене (труднице, породиље, мајке), омладина, особе са инвалидитетом, родитељи и лица која пружају негу или посебну негу деци и другим особама. Њоме се обезбеђује додатна заштита осетљивих категорија запослених, лица угроженог здравља, запослених са здравственим сметњама, запослених који раде на пословима са повећаним ризиком и сл.

2.3.7. Забрана дечјег рада

У борби за заштиту дечијих права и спречавање злоупотребе деце активности инспекције рада морају бити део ширег концепта искорењавања најтежих облика дечјег рада. Реч је о раду деце који је такве природе, или интензитета, да штети њиховом школовању или њиховом здрављу и развоју, тако да деца раде у исувише раној доби и у условима који могу оштетити њихов физички или ментални раст и развој.

МОР је 1973. године донео Конвенцију број 138 и Препоруку број 146 о минималним годинама за запошљавање и захтева од држава чланица да изради и спроведе националну политику ради заштите деце и њихових права. У 1992. години МОР је покренула Међународни програм за елиминацију дечјег рада који је значајно утицао на ширење свести о потреби доношења нових међународних стандарда у овој области. Тако је 1999. године донета Конвенција МОР број 182 и Препорука МОР број 190 о најгорим облицима дечјег рада, које укључују одредбе о спровођењу заштите путем инспекцијског система у области рада.

Међународна заједница захтева непосредну забрану најтежих облика дечјег рада, путем националних прописа, као и предузимање хитних и делотворних мера за њихово елиминисање.

Када је у питању дечији рад од инспектора рада се очекује да овом питању посвете значајну пажњу и да:

- препознају и открију незаконито ангажовање деце, те да покрену механизме за санкционисање оних који овакав рад организују;
- да предузму све мере како би услови рада законито ангажованих младих особа били прилагођени њиховим могућностима и потребама;
- да инсистирају на примени свих превентивних мера за здрав и безбедан рад ових лица;
- да дају информације, техничке и правне савете у погледу услова и могућности ангажовања деце и младих људи у складу са прописима и

- да превенцију схватају као примарни дугорочни циљ, те да својим деловањем подижу свест заједнице и локалне средине о опасностима које крије прерано запошљавање деце, посебно на опасним радним местима, као и о могућим дугорочним последицама оваквог запошљавања, не само на та лица, већ и на развој друштва у целини.

Овакво деловање инспекције рада захтева посебну обуку инспектора у погледу нове политике, функције и процедура деловања, те стицања нових знања и вештина везаних за дечији рад.

У периоду јануар-децембар 2015. године, инспектори рада, приликом вршења надзора у области радних односа нису затицали на раду лица млађа од 15 година, односно нису констатовани случајеви дечјег рада. али јесу затицали лица старости од 15 до 18 година.

Инспектори рада су у наведеном периоду затекли 36 лица која су старости од 15 до 18 година и то: 17 лица у делатности трговине на велико и мало, 8 у делатности пољопривреде, 6 лица у делатности производње прехранбених производа, 2 лица у делатности услуга смештаја и исхране, 1 лице у делатности личних услуга, 1 лице у делатности финансијских услуга и 1 лице у делатности грађевинарства .

Инспекторат за рад је у 2015. години активно учествовао у припремним активностима везаним за пројекат Међународне организације рада, „Ангажовање и подршка на националном нивоу за смањење појаве дечјег рада“, који ће се реализовати у 2016. години и током 2017. године.

Током наведеног пројекта, у коме ће поред Инспектората за рад учествовати представници центара за социјални рад, МУП, Центра за заштиту жртава трговине људима, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, између осталог анализираће се правни инструменти у циљу откривања могућих „празнина“ у области дечјег рада, њихово поређење са међународним радним стандардима и израда препорука за њихово унапређење кроз увезивање са међународним стандардима на тему дечјег рада, припремаће се нацрти правних инструмената који би се односили на област дечјег рада и трговину децом, организоваће се и консултативне радионице за представнике владиних институција, синдиката, удружења послодаваца и цивилног друштва, а предвиђена је и припрема материјала, израда програма и спровођење обуке за инспекторе рада и представнике других институција релевантних за област дечјег рада, а на тему откривања и превенције дечјег рада и борбе против трговине децом. Притом, реализоваће се тренинг тренера за инспекторе рада (focal point) у сваком управном округу и у Београду за борбу против дечјег рада, укључујући и борбу против трговине децом. Пројектом је планирана и израда студије о експлоатацији деце и дечјем раду, са нагласком на злоупотребу деце за просјачење и у порнографске сврхе, као и израда свеобухватне Националне стратегије и Националног акционог плана за борбу против дечјег рада, укључујући његове најгоре облике. У циљу унапређене примене националних и локалних политика и програма чији је циљ смањење и спречавање дечјег рада, укључујући његове најгоре облике вршиће се мапирање и анализа постојећих националних и локалних социјалних програма и политика

који се тичу дечјег рада, жртава трговине децом и рањивих група као што су ромска деца, а донеће се и препоруке како да се те политике и програми на оптималан начин координишу и употребе за борбу против дечјег рада, трговине децом и заштиту рањивих група које су подложне појави дечјег рада. У том смислу приступиће се и изради инструкције за поступање инспектора рада у случајевима деце ангазоване за најгоре облике дечјег рада и у случајевима жртава трговине људима. Такође, једна од пројектних активности је припрема и спровођење пилот програма за рехабилитацију ромске деце путем њиховог повлачења са улица и њиховим мотивисањем да се врате у школе.

2.3.8. Зарада, накнаде зарада и друга примања

Законом о раду чланом 104. је прописано да запослени има права на зараду у складу са општим актом и уговором о раду и да се иста исплаћује у роковима, а што подразумева и поштовање истих. Међутим, честа је појава да се ово право запослених не поштује од стране послодавца.

Карактеристично је да послодавци у уговорима о раду не утврђују елементе за утврђивање радног учинка, чак и они послодавци који се баве производним занимањима у којима је по правилу једноставније нормирање послова, односно утврђивање броја и квалитета јединице производа коју је запослени дужан да произведе у јединици времена, да би остварио основну зараду.

Један број послодаваца, предвиђа могућност стимулације или „дестимулације“ у одређеном проценту, али опет без уговарања елемената на основу којих се може утврдити основ и висина ове дестимулације, већ је све препуштено одлуци директора или оснивача.

Зараде код послодавца су углавном у висини **минималне зараде**, или нешто више од овог износа. Ретки су послодавци који исплаћују зараде према стручним спремама запослених. Велики је проблем код уговарања зарада и обавезе да се основна зарада изрази у новчаном износу. То послодавцима ствара бројне тешкоће, те углавном зараду дефинишу тако да буде новчано одредива, полазећи од неколико утврђених параметара.

У извештајном периоду највећи број захтева за интервенцију инспекције рада везан је за примену овог радно-правног института, а претежним тражењем да се послодавцима наложи исплата заосталих зарада.

А) Обрачун зараде и накнаде зараде

Инспекцијским надзором утврђује се (на основу увида у потписане обрачунске листе од стране запосленог, изјаве запосленог, изјаве одговорног лица) да ли послодавац запосленом доставља обрачун зараде најкасније до краја месеца за претходни месец, као и да ли послодавац запосленом доставља обрачуне зарада и за месеце за које није исплатио зараде са писменим образложењем о разлозима неисплаћивања истих.

Предузимање мера:

- Ако послодавац запосленом не доставља обрачуне зарада, решењем ће се наложити да запосленом достави исте за период обухваћен надзором, а

против послодавца ће се поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

- Ако послодавац запосленом не доставља обрачуне зарада и за месеце за које није исплатио зараде са писменим образложењем о разлозима неисплаћивања истих, решењем ће се наложити да запосленом достави исте за период обухваћен надзором, а против послодавца ће се поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

Б) Накнада зараде

Инспекцијским надзором утврђује се да ли је послодавац запосленима којима исплаћује накнаду зараде због привремене спречености за рад до 30 дана и најмање у висини 65% просечне зараде у претходна три месеца и за време прекида рада до ког је дошло без кривице запосленог најмање у висини 60% просечне зараде у претходна три месеца, а најдуже 45 радних дана у календарској години обрачунао и исплатио накнаду најмање у висини минималне зараде, као и да ли послодавац обрачунава и исплаћује накнаду зараде за породилјско одсуство и одсуство ради неге детета у исто време кад исплаћује и зараде осталим запосленима (члан 10. - 13. Закона о финансијској подршци породице са децом).

Предузимање мера:

- Ако послодавац исплати накнаду зараде у износу мањем од минималне зараде против њега ће се поднети захтев за покретање прекршајног поступка;
- Ако послодавац не исплати накнаду зараде по основу трудничког боловања, решењем ће се наложити исплата исте (на основу претходног овереног обрачуна накнаде од стране одговорног лица) и против послодавца ће се поднети прекршајна пријава због необезбеђивања права на накнаду зараде због породилјског одсуства и одсуства ради неге детета.

В) Накнада трошкова и друга примања

Инспекцијским надзором утврђујемо да ли је послодавац запосленима који имају право на накнаду трошкова због доласка и одласка са рада (у складу са општим актом послодавца и уговором о раду, како у погледу висине, тако и у погледу начина обрачуна и исплате) исплатио те трошкове, да ли је запосленом исплатио отпремнину при одласку у пензију (старосну, инвалидску, породичну) најмање у висини три просечне зараде и најкасније 30 дана по престанку радног односа.

Предузимање мера:

Ако послодавац запосленом не исплаћује трошкове за долазак и одлазак са рада и отпремнину при одласку у пензију против послодавца ће се поднети захтев за покретање прекршајног поступка, а запослени упутити на суд ради остваривања новчаних потраживања.

Као и у претходној години и у 2015. години, минимална зарада уговорана је у већини контролисаних случајева. Врло често су запослени, али тек кад престану да раде код послодавца, наводили да усмено уговорена зарада

већа од минималне и да је исплаћивана мимо обрачуна «на руке». Често је престанак исплате овако уговорене зараде био и разлог да запослени престане да ради.

У случају промене висине зараде, поједини послодавци нису закључивали анекс уговора о раду, уз писмену понуду. Стиче се утисак да је послодавцима много више одговарало, када је неко други, као нпр. посебним колективним уговорима утврђивао коефицијенте и вредности коефицијената које су они само уносили у уговоре о раду.

Више проблема има са недостављањем обрачуна зарада запосленима и вођењем евиденција зарада и законском обавезом да запослени потписује ову евиденцију.

Проблеми се јављају и код исплате накнаде зарада запосленим женама за време породилског одсуства, јер послодавци понекад немају сопствена средства за исплату ових накнада заједно са осталим зарадама запослених, а средства Фонда за здравствено осигурање се не уплаћују редовно, чиме је угрожено право запослених жена.

Такође, у појединим случајевима јавља се и проблем неисплаћивања запосленима надокнада за долазак и одлазак са рада.

Уочава се да има и обраћања да је запослени приморан да потпише обрачун зараде урађен сагласно општим актима или уговором о раду где је на руке добијао мање или да је добио зараду, а затим морао да да послодавцу одређену суму назад. Најчешће се то спроводи без сведока и тешко је доказиво овакво поступање послодавца. Ради се о послодавцима са малим бројем запослених, па такав појединац углавном даје отказ послодавцу. Зато је далеко боље када послодавац врши исплату зарада уплатом на текући рачун запосленог, па се тада може утврдити да ли уплаћена сума одговара обрачунском листу, иако то не значи да запослени није морао одређену суму да подигне и врати послодавцу.

У случајевима када је инспекцијским надзором утврђено да послодавац не уплаћује порезе и доприносе на обавезно пензијско и инвалидско осигурање, здравствено осигурање и осигурање за случај незапослености до 30. у текућем месецу за претходни месец, а што је у обавези да учини сагласно одредби члана 51. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, о овој чињеници су инспектори рада обавештавали Пореску управу која је надлежна да врши надзор над применом наведеног закона сагласно одредби члана 69. истог.

Имајући у виду да новчана потраживања из радног односа застаревају у року од три године од дана настанка обавезе, запосленима се у свим случајевима дуже инсолвентности послодаваца сугерише да заштиту права остварују и паралелно пред надлежним судом, како би прекинули рок застарелости.

Код једног броја послодаваца, нарочито код јавних комуналних предузећа, је утврђено да су општим актом из области радних односа (колективним уговором или правилником о раду) утврђени такви елементи за обрачун и исплату зарада, чијом применом се добије новчани износ основне зараде испод износа минималне зараде за остварени стандардни учинак, у смислу чл. 111. Закона о раду, што није дозвољено, те у том случају инспектори рада налажу послодавцу отклањање утврђене неправилности.

Код готово свих послодаваца код којих је организован и вођен штрајк у 2015. години, а код којих су штрајкачки захтеви били и исплата

доспелих, а неисплаћених зарада, инспекција рада је, по захтеву синдикалних организација код ових послодаваца, вршила надзор над исплатом истих и доносила решења којима је налагала њихову исплату. Рок који инспекција рада оставља послодавцима да изврше исплату зарада је најчешће 30 дана рачунајући од коначности решења. Решење којим се налаже исплата зараде доноси се без обзира да ли је рачун послодавца у блокади.

У извештајном периоду вршене су инспекцијске контроле у вези поштовања одредбе чл. 186. Закона о раду, односно да ли је послодавац запосленом након престанка радног односа, односно најкасније у року од 30 дана од тога дана, исплатио припадајуће зараде, накнаде зараде и друга примања. Чињеница је да се запослени након престанка радног односа углавном обраћа инспекцији рада искључиво ради тога што му послодавац није у наведеном року исплатио потраживања, а не захтевом за одлагање извршења решења у смислу чл. 271. Закона о раду.

Често запослени након престанка радног односа не желе да се врате код послодавца, те у том смислу и не покрећу судски поступак, а уколико га и покрену углавном захтевају накнаду штете, у смислу чл. 191. Закона о раду. У извештајном периоду било је обраћања инспекцији рада у горе наведеном смислу, у којим је случајевима инспектор рада доносио закључак о одбацивању захтева због ненадлежности, а из разлога што је подносиоцу престао радни однос код дотичног послодавца, али је по службеној дужности, а након добијене наведене информације, вршио инспекцијски надзор, јер непоступање послодавца у складу са чл. 186. Закона о раду представља прекршај, а врло често је послодавац већ у дану када је вршен инспекцијски надзор, исплаћивао бившем запосленом неисплаћену зараду, а све да би избегао санкцију, односно да би му ова чињеница код прекршајног суда била узета као олакшавајућа околност.

2.3.9. Престанак радног односа

У извештајном периоду вршене су инспекцијске контроле поводом престанка радног односа запослених и то како по службеној дужности (потпуни надзори, интегрисани надзори), тако и поводом захтева странака, на основу којих се може констатовати да послодавци доносе решења о отказу уговора о раду у смислу члана 179. Закона о раду, а да повреда радне обавезе или радне дисциплине није утврђена општим актом, односно уговором о раду, да послодавац не донесе решење о отказу уговора о раду, а да запосленог одјави са обавезног социјалног осигурања и да запослени фактички престане са радом код послодавца, да се запослени пре престанка радног односа не упозори на постојање разлога за отказ уговора о раду (у случајевима утврђеним Законом о раду), као и да послодавац запосленом није исплатио све припадајуће зараде, накнаде зараде и друга примања у року од 30 дана од дана престанка радног односа, а у смислу члана 186. Закона о раду.

Велики број запослених се након престанка радног односа обраћа инспекцији рада из разлога што им послодавац није уплатио доприносе на обавезно социјално осигурање, а у таквим случајевима инспекција рада обавештава надлежну Пореску управу да би иста предузела мере у оквиру својих овлашћења, као надлежни орган за контролу уплате пореза и доприноса, а у смислу чл. 56. Закона о општем управном поступку.

Најчешћи основи престанка радног односа били су технолошки вишак, повреда радне обавезе, непоштовање радне дисциплине, неисплата

зараде у року од 30 дана од дана престанка радног односа и злоупотреба боловања.

Послодавци, нарочито средњи и већи, у великој мери утврђују повреде радних обавеза општим актом или уговором о раду, као и повреде радне дисциплине, док мали послодавци, најчешће у статусу предузетника, немају утврђене повреде радне обавезе, као ни радне дисциплине.

Инспекција рада је по захтевима странака предузимала мере са циљем враћања уредно попуњене радне књижице запосленима, налажући послодавцу извршење наведене обавезе решењем, но много чешће био је довољан само позив инспектора рада послодавцу да најави свој долазак по наведеном питању, па да послодавац одмах врати радну књижицу запосленом.

Највише коришћен основ за престанак радног односа је споразум послодавца и запосленог. Било је и ситуација да су запослени наводили да их је послодавац принудио да потпишу споразум обећаваши им исплату одређене своте новца, а да то потом није учинио или да су споразумни раскид радног односа потписали чим су засновали радни однос. С обзиром на то, да су таква поступања у надлежности суда, инспекција рада је ова обраћања искористила да тог послодавца уврсти у наредни план надзора по службеној дужности.

Послодавци су често и усмено давали отказ запосленом. Дешавало се да се тај запослени обрати инспекцији рада по протеклу више месеци, јер му послодавац није вратио уредно попуњену радну књижицу.

Тада је упућиван да од послодавца затражи писмено решење о отказу које је основ за даљу интервенцију у погледу радне књижице. Такође, решење о отказу уговора о раду, које је основ престанка радног односа је и услов за добијање или недобијање новчане накнаде од стране Националне службе за запошљавање.

Још увек је доста случајева везаних за отказ уговора о раду због престанка потребе за радом запосленог, при чему запослени и послодавац потпишу споразум да се запослени одриче припадајуће отпремнине. Некад су разлози за наведено то што послодавац већ дуже време не исплаћује зараде, а запослени би у Националној служби за запошљавање могао да оствари бар неку новчану накнаду и стаж. Запослени углавном немају сазнања да је одрицање од отпремнине супротно уставним одредбама Републике Србије.

У спровођењу поступка, послодавци су најчешће правили пропусте у том смислу да нису до дана престанка рада исплатили све припадајуће зараде и накнаде, односно најкасније у року од 30 дана од дана престанка рада када инспектор рада може само поднети захтев за покретање прекршајног поступка, а странку упутити да своје право оствари путем суда. Међутим, уколико је рачун послодавца био у блокади у време измирења обавеза или у време покретања прекршајног поступка судови за прекршаје су, како је напред наведено, обустављали поступак.

Присутан је проблем да послодавци због неизмирених зарада и доприноса не врате уредно попуњену радну књижицу запосленом на дан престанка радног односа, па је било честих обраћања запослених по овом питању. Инспектори рада су решењима налагали да се врати уредно попуњена радна књижица, изрицали мандатну казну и писмено обавештавали Пореску управу о неизмиреним порезима и доприносима.

У 2015. години било је случајева отказа уговора о раду запосленима готово по свим основима.

Најчешће су се инспекторима рада обраћали запослени са захтевом да им обезбеде враћање **радне књижице** и друге документације након

престанка радног односа. Дешава се да запослени напусти рад, без давања отказа у смислу Закона о раду или закључивања споразума са послодавцем, тад се јавља специфична правна ситуација да је запослени и даље у радном односу, иако више не ради. Превазилажење ове ситуације решавало се социјалним дијалогом инспектора рада са уговорним странама и враћања радно-правног односа у законске токове. Разлози невраћања радне књижице углавном су неизмирене обавезе према Фонду ПИО, што резултира немогућношћу остваривања права запосленог у заснивању радног односа код другог послодавца, или права по основу привремене незапослености.

Код споразума о престанку радног односа запослени понекад истичу да нису дали своју сагласност, већ је искоришћен бланко формулар, који су при заснивању радног односа потписали са послодавцем, или да су били у заблуди, или под принудом, да потпишу овај документ. Због оваквих спорова запослени су упућивани на суд, као надлежни орган.

У току 2015. године код неких послодаваца спроведен је поступак утврђивања лица за чијим је радом престала потреба, те је по овом основу већем броју запослених отказан уговор о раду и исплаћена отпремнина. Запослени којима је у овим поступцима отказан уговор о раду нису се обраћали инспекцији рада захтевом за одлагање извршења решења послодавца о отказу уговора о раду.

Као најчешћи пропусти у поступку отказивања уговора о раду запосленом од стране послодавца јављају се:

- да послодавац пре отказивања уговора о раду није запосленог упозорио да постоје разлози за отказ;
- да послодавац запосленом није оставио законом прописани рок да се изјасни на упозорење;
- да упозорење пред отказ или решење о отказу уговора о раду не садржи елементе прописане законом итд;
- неисплата припадајућих зарада;
- повреде радних обавеза нису предвиђене општим актом или уговором о раду;
- уговор о раду запосленом се отказује усмено, а не у писаном облику, нарочито у случају заснивања радног односа на одређено време;
- решење о отказу уговора донето у писаном облику не садрже све обавезне елементе;
- послодавци запослене одјављују са обавезног социјалног осигурања, без претходно донетог решења о отказу уговора о раду;
- запосленима се заснивање радног односа од стране послодавца условљава унапред и бланко потписивањем споразума о престанку радног односа, који накнадно и једнострано послодавац активира уписивањем датума престанка радног односа доводећи запосленог пред свршен чин;
- невраћање уредно попуњене радне књижице на дан престанка радног односа, за шта послодавци као правдајући разлог углавном наводе не измирење припадајућих доприноса;
- запослени се одричу права на отпремнину због престанка потребе за њиховим радом, како би код Националне службе запошљавања остварили право на новчану накнаду за време привремене незапослености.

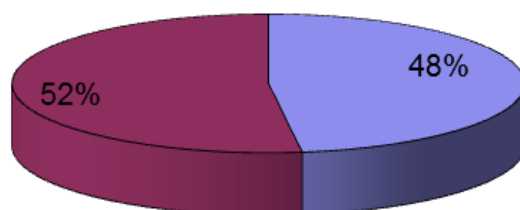
Послодавци, а нарочито средњи и већи у великој мери утврђују повреде радних обавеза општим актом и уговором о раду, као и повреде радне дисциплине, док мали послодавци најчешће у статусу предузетника, немају утврђене повреде радне обавезе, као ни радне дисциплине.

Уколико инспекција рада приликом вршења инспекцијских надзора утврди повреду прописа из области радних односа предузима одговарајуће мере у оквиру својих овлашћења како би заштитила запослене од неоснованог отпуштања без одговарајућег обештећења.

У току 2015. године инспекцији рада запослени су поднели **455** захтева за одлагање извршења решења послодавца о отказу уговора о раду. У већини случајева ради се о појединачним отказивањима уговора о раду од стране послодавца због повреде радних обавеза или радне дисциплине. Донето је **357** решења поводом захтева странака за одлагање од извршења решења о отказу уговора о раду.

Број донетих решења по захтеву странке везано за отказ уговора о раду-начин решавања

■ одбијен захтев   ■ одложено извршење решења

2.4. Контрола примене Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму

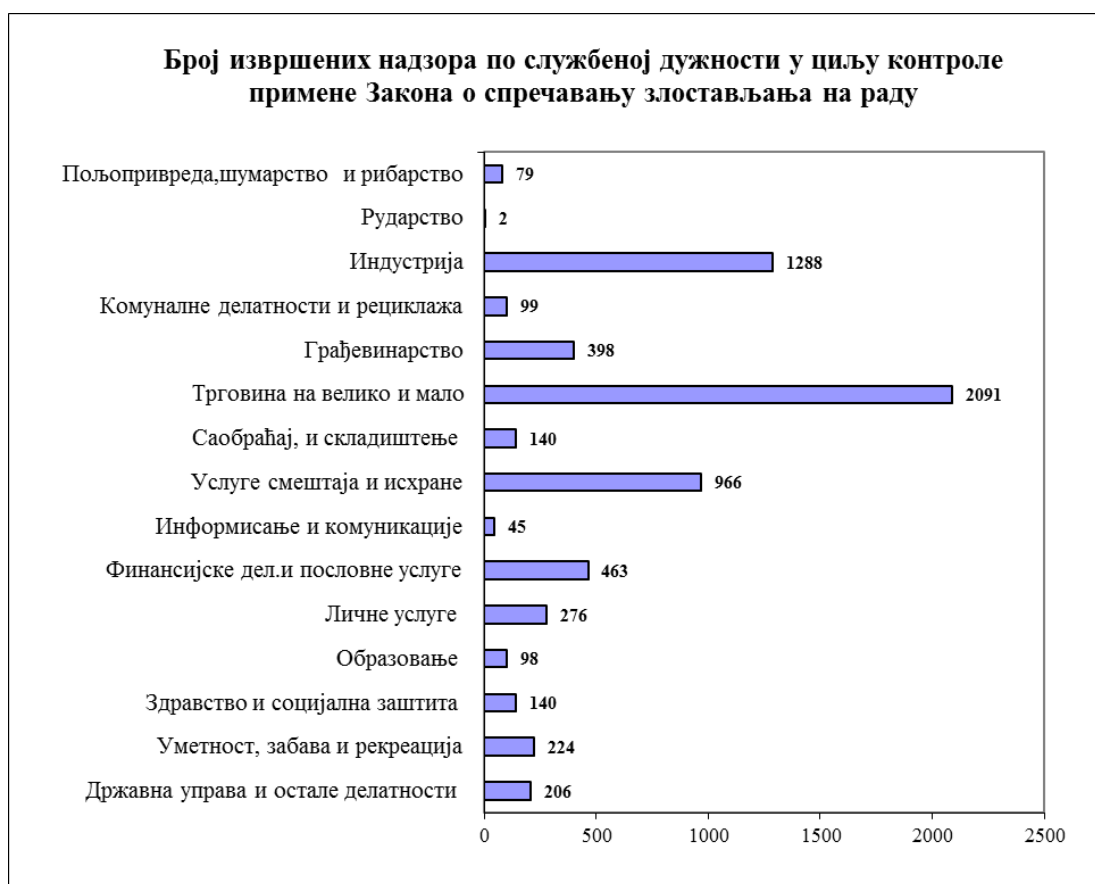
У периоду **јануар - децембар 2015.** године извршено је **9.657** инспекцијских надзора поводом контроле примене **Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму**, којима је обухваћено **115.579** запослених;

- донето је **103** решења којима је наложено отклањање утврђених недостатака;
- најчешће утврђени недостаци се односе на неистицање одговорног лица за контролу примене забране пушења и неистицање знака забране пушења;
- поднета су **2** захтева за покретање прекршајног поступка због утврђених прекршаја Закона.

2.5. Контрола примене Закона о спречавању злостављања на раду

У току 2015. године инспектори рада су у оквиру својих редовних надзора из области радних односа и области безбедности и здравља на раду вршили и контролу примене Закона о спречавању злостављања на раду. Извршено је **6.515** надзора, донето је **211** решења о отклањању недостатака и поднето је **6** захтева за покретање прекршајног поступка.

У истом периоду инспекцији рада су поднета **73 захтева запослених за остваривање права у вези са злостављањем на раду**. У **51** случајева подносиоци су биле **жене**, а у **22** мушкарци. Поводом поднетих захтева донето је **13 решења** којима је послодавцима наложено отклањање утврђених недостатака. Због утврђених кршења Закона, а поднето је и **7 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Подносиоцима захтева упућена су **32 обавештења**, којима се **странка упућује како да оствари своја права везано за злостављање на раду**, као и **32 закључка**.

Највише надзора по захтеву странке извршено је у делатности индустрије (**23** надзора), у делатности здравства и социјалне заштите (**19** надзора), и у делатности образовања (**5** надзора).

Захтеви у вези злостављања на раду подносе углавном запослени у страним компанијама које послују на територији Републике Србије. Поједини захтеви су неосновани, па се у тим случајевима **подносиоци захтева упућују на суд**, а такође се подносе и **захтеви**, који за основу имају **конфликт**, а не **злостављање на раду**.

Неким подносиоцима захтева указано је да се не сматра злостављањем распоређивање на друго радно место запосленог, јер је обезбеђена заштита тих права и странка је поучена о начину и остваривању својих права.

Такође, злостављањем се не сматра појединачни акт послодавца којим је решено о правима из радног односа запосленог, а у вези утврђивања вишка запослених, па је запослени упућен да заштиту својих права оствари у поступку прописаном посебним законом.

2.6. Контрола примене Закона о равноправности полова

Надзор над применом Закона о равноправности полова, инспекција рада врши у делу закона који се односи на остваривање права и обавеза, по основу равноправности полова, послодаваца и запослених.

У поступку редовног надзора инспектори рада, између осталог, утврђују колико послодавац има запослених и каква је полна структура запослених, да ли је послодавац усвојио прописан план мера за отклањање или ублажавање неравномерне заступљености полова, за дату календарску годину, (уколико има више од 50 запослених), као и да ли план садржи све прописане податке.

Такође, инспектори рада утврђују да ли је послодавац јавно оглашавао послове и услове за њихово обављање, односно одлучивао о избору лица која траже запослење ради заснивања радног односа или другог вида радног ангажовања и да ли је послодавац при томе правио разлику по полу.

Свакако, утврђује се да ли запослени, без обзира на пол, остварује право на једнаку зараду за исти рад или рад једнаке вредности, односно увидом у уговоре о раду утврђује се да ли запослени без обзира на пол, за исту врсту

послова имају уговорене исте новчане износе основне зараде и елементе за утврђивање радног учинка, накнаде зараде, увећане зараде и друга примања запосленог.

У зависности од утврђених чињеница инспектори рада су дужни да у складу са овлашћењима, против послодавца (правног лица и одговорног лица, односно предузетника), без одлагања, поднесу захтеве за покретање прекршајног поступка, и да послодавцу, решењем наложе предузимање мера и радњи, чијом се применом и извршењем, у складу са Законом, остварују једнаке могућности у остваривању права и обавеза по основу запошљавања и рада, односно спречава дискриминација на раду заснована на полу.

У периоду јануар – децембар 2015. године инспектори рада су извршили **3.157 надзора над применом Закона о равноправности полова и донели су 2 решења о отклањању недостатака**. Инспектори рада су решењима налагали послодавцима да усвоје **План мера за отклањање неравномерне заступљености полова**, као и да устроје евиденцију о полној структури запослених. Током 2015. године, Инспекторату за рад је поднет један захтев, односно представка по основу кршења Закона о равноправности полова.

2.7. Надзор над применом Закона о волонтирању

Приликом вршења инспекцијских надзора над применом Закона о волонтирању, у 2015. години утврђено је постојање **7 организатора волонтирања и 8 ангажованих волонтера**.

2.8. Надзор над применом Закона о заштити узбуњивача

Надзор над применом Закона о заштити узбуњивача („Службени гласник РС“, бр.124/14), чије су поједине одредбе у примени од 5.јуна 2015. године, док је Закон у пуној примени од 4. децембра 2015.године, врши инспекција рада и то код послодаваца у свим делатностима, осим у органима државне управе, органима територијалне аутономије и органима локалне самоуправе у којима надзор врши управна инспекција.

Инспекција рада, надзор над применом овог Закона врши у поступцима надзора по службеној дужности и то у поступцима: редовних и контролних надзора у области безбедности и здравља на раду, потпуних и делимичних надзора у области радних односа, као и у поступцима интегрисаних инспекцијских надзора.

Надзор над применом овог Закона може се спровести и као посебан надзор, као и по захтеву странке.

Начин утврђивања стања у вези са применом Закона код послодавца је идентичан за сваку врсту надзора који се врши по службеној дужности, само је различит у зависности од тога да ли је код послодавца започет поступак унутрашњег узбуњивања, односно да ли је послодавцу достављена информација која се односи на „узбуњивање“.

„Узбуњивање“ јесте откривање информације о кршењу прописа, кршењу људских права, вршењу јавног овлашћења противно сврси због које је поверено, опасности по живот, јавно здравље, безбедност, животну средину, као и ради спречавања штете великих размера.

Приликом надзора, посебно се контролише да ли је послодавац свим радно ангажованим лицима доставио писмено обавештење о правима из Закона, да ли је послодавац који има више од 10 запослених (лица у радном

односу), општим актом уредио поступак унутрашњег узбуњивања (чл.16. ст.1. Закона), да ли је послодавац, који је донео општи акт, исти истакао на видном месту, доступном сваком радно ангажованом лицу (члан 16. ст.2. Закона), да ли је послодавац који има више од 10 запослених одредио лице овлашћено за пријем информације и вођење поступка у вези са узбуњивањем (члан 14. ст.5. Закона), да ли је послодавцу достављена информација о узбуњивању, односно да ли је код послодавца покренут поступак унутрашњег узбуњивања (члан 15. ст.1. Закона)., а ако јесте, утврђује се да ли је послодавац, у року од 15 дана од дана пријема информације, поступио по информацији (члан 15. ст.2. Закона), да ли је послодавац спровео поступак, односно да ли га је окончао, и ако га је окончао, да ли је узбуњивача обавестио о исходу поступка (члан 15. ст.3. Закона).

У зависности од тога да ли је то узбуњивач захтевао, утврђује се да ли је послодавац узбуњивачу пружио обавештења о току и радњама предузетим у поступку, да ли је узбуњивачу омогућио увид у списе предмета, као и да ли му је омогућио да присуствује радњама у поступку (члан 15. ст.4. Закона).

У зависности од утврђених чињеница, инспектор рада је дужан да у складу са овлашћењима предузме следеће мере:

-да против послодавца (правног лица и одговорног лица, односно предузетника) поднесе захтев за покретање прекршајног поступка,

-да послодавцу, решењем наложи отклањање недостатака и неправилност у примени овог Закона.

У 2015. години, инспектори рада су извршили **282 надзора над применом Закона о заштити узбуњивача**, притом делујући, пре свега превентивно, како би послодавце и запослене упознали за кључним одредбама Закона.

2.9. Надзор над применом Закона о инспекцијском надзору

Закон о инспекцијском надзору ("Службени гласник РС", бр. 36/15) је системски, савремен и реформисан закон, којим се уређује методологија поступања у инспекцијском надзору, овлашћења и обавезе учесника инспекцијског надзора, координација рада инспекција и боље коришћење ресурса инспекција.

Закон је усвојен 15.априла 2015. године, ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику РС" , односно 29. априла 2015. године, а примењује се истеком рока од 12 месеци од дана ступања на снагу, односно 30. априла 2016. године, осим одредаба којима се уређују нерегистровани субјекти и поступање према нерегистрованим субјектима, које се примењују истеком рока од три месеца од дана ступања на снагу овог закона, односно 30. јула 2015. године, као и одредаба, које се односе на поступање инспекције у погледу делатности или активности надзираног субјекта која је у делокругу друге инспекције и исте се примењују истеком рока од пет месеци од дана ступања на снагу наведеног закона, односно 30. септембра 2015. године. Такође, Координациона комисија је основана у року од три месеца од дана ступања на снагу закона, а пословник о свом раду је донела у року од месец дана од дана оснивања.

Основни правни институти и решења Закона о инспекцијском надзору су:

- Законитост и безбедност пословања и поступања надзираних субјеката (усклађеност са законом и другим прописом) као циљ инспекцијског надзора;
- Процена ризика у инспекцијском надзору;
- Подршка одрживом пословању и развоју привредних субјеката у складу са прописима;
- Координација инспекцијског надзора и међусобна сарадња инспекција, као и сарадња инспекција и других државних органа и организација и субјеката из приватног сектора;
- Јасна овлашћења инспекција у сузбијању обављања делатности нерегистрованих субјеката (тзв. сива економија);
- Транспарентност рада и аката инспекције и уједначавање инспекцијске праксе;
- Електронско повезивање и размена информација и докумената између инспекција преко јединственог инспекцијског информационог система („е-инспекције”);
- Стандардизација појма и поступка инспекцијског надзора.

Координација инспекцијског надзора се остварује преко Координационе комисије, као надлежног јавног тела за координацију инспекцијског надзора, која је основана и успостављено је њено ефикасно и одрживо функционисање. Послови Координационе комисије су, између осталог, праћење достигнутог нивоа координације инспекција, иницирање мера, утврђивање смерница и давање упутстава у циљу унапређења координације инспекција и делотворности инспекцијског надзора, и праћење њихове реализације, а нарочито за усклађивање планова њиховог рада, размену информација у вршењу инспекцијског надзора, за унапређење инспекцијског надзора на основу информација из годишњег извештаја о раду инспекција и за развој функционалног јединственог информационог система у циљу ефикасног вршења инспекцијског надзора. Координација инспекцијског надзора се остварује и самосталном координацијом и комуникацијом инспекција, као и преко заједничког инспекцијског надзора, када више инспекција истовремено спроводи инспекцијски надзор према истом субјекту. Свакако, важне су и предности јединственог инспекцијског информационог система, који стандардизује, устројава, повезује и суштински обједињава рад различитих инспекција и практично брише разлике између правно-институционалних модела координације инспекцијског надзора.

Одлуком Владе Републике Србије, а у складу са Законом о инспекцијском надзору, основана је Координациона комисија, чији је Одбор за координацију инспекцијског надзора формирао **7 радних група и 2 стручна тима, од којих је један стручни тим, који предузима мере и активности за сузбијање неформалног рада (рада „на црно“), а чији је носилац активности Инспекторат за рад.** Чланови наведеног стручног тима су представници Инспектората за рад, Пореске управе и тржишне инспекције. Наведени стручни тим је у претходном периоду организовао и реализовао координиране инспекцијске надзоре у делатности трговине, услуга и угоститељства, у којима је велика заступљеност рада „на црно“.

За инспекцију рада је најважнија одредба Закона о инспекцијском надзору којом се проширује домен надлежности и овлашћења инспекције рада и на нерегистроване субјекте.

Наиме, системским уређењем поступка инспекцијског надзора у Закону о инспекцијском надзору попуњавају се законске празнине, отворена и спорна питања и недоумице које постоје у пракси и даје се јасан и прецизан законски основ и изричита обавеза за све, а не само за неке инспекције да спроводе инспекцијски надзор према нерегистрованим субјектима. Свакако, успостављен је законодавни оквир за одлучнију борбу против сиве економије, а ради **увођења нерегистрованих субјеката у легалне токове, спречавања нелојалне конкуренције, регулисања радно-правног статуса лица ангажованих на раду и рада на безбедном и здравом радном месту.**

Ова одредба закона је изузетно значајна, јер је неопходно што пре кренути у борбу против рада "на црно" у смислу нелегалног вршења делатности. Према важећим прописима и сходно Закону о раду, инспекција рада је могла да предузима мере једино у случају када код регистрованог привредног субјекта затекне радно ангажовано лице, које ради „на црно“, односно без закљученог уговора о раду или другог уговора у складу са Законом о раду.

Дакле, што се тиче Инспектората за рад, према нерегистрованом субјекту инспекција рада је почела да делује на бази самих одредаба Закона о инспекцијском надзору, и то истеком рока од три месеца од дана ступања на снагу овог закона, односно од 30.јула 2015.године.

Инспектори рада доносе решења, којима нерегистрованим субјекту налажу да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забрањују им обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова и налажу отклањање других откривених незаконитости.

Инспекција рада је ради упознавања јавности са новинама у Закону о инспекцијском надзору припремила и поделила на терену **5000 флајера – апела нерегистрованим субјектима да послују у складу са законом. Од почетка примене одредби Закона о инспекцијском надзору, које се односе на инспекцијске надзоре нерегистрованих субјеката, односно од 30. јула 2015.године откривено 389 нерегистрованих субјеката у којима је затечено 599 лица на раду "на црно".**

Инспектори рада су одмах донели **389 решења**, којима су нерегистрованим субјектима **наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.**

Највише нерегистрованих субјеката се бави трговином, угоститељством, поправком и одржавањем моторних возила, прерадом и обрадом дрвета и производњом предмета од дрвета, занатским услугама и извођењем грађевинских радова, али инспектори рада су затицали и нерегистроване вртиће, кладионице, геронтолошке центре.

Инспекција рада је, поред већих овлашћења, у обавези да у року од 6 месеци од дана ступања на снагу закона, утврди обрасце контролних листи. Такође, треба да врши процену ризика, која ће бити основ припреме плана инспекцијског надзора, да послодавцима најављује инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду, да инспекторе рада који на дан ступања на снагу немају најмање седам година радног искуства, на пословима инспекцијског надзора упуту на полагање испита за инспекторе, а који ће се спровести у року од две године од дана почетка примене закона, да буде активан учесник и да максималан допринос формирању јединственог информационог система, да већ успостављену сарадњу са другим инспекцијама унапреди и побољша и др.

3. Општи показатељи стања у области безбедности и здравља на раду, а на основу извршених инспекцијских надзора у 2015. години

Анализа - опис стања у области безбедности и здравља на раду се базира на извештајима о раду одељења, одсека и групе инспекције рада, из унутрашњих организационих јединица по окрузима и Града Београда, као и података о раду државних службеника у седишту Инспектората за рад.

Циљ инспекцијског надзора у области безбедности и здравља на раду, је пре свега спречавање повреда на раду и професионалних обољења, а заснива се на покретању низа активности у више области деловања, као што су успостављање одговорности послодавца у свим фазама рада, примена превентивних мера у свим облицима рада и технолошким фазама рада, процена ризика и управљање истим на свим местима рада, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, праћење њиховог здравственог стања, праћење параметара услова радне средине и слично.

Приликом вршења инспекцијског надзора у области безбедности и здравља на раду, инспектори рада, између осталог, посвећују пажњу контроли примене института Закона о безбедности и здравља на раду и то оних који се односе на нормативно уређење у области безбедности и здравља на рад, акт о процени ризика, организовање послова безбедности и здравља на раду, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, радна места са повећаним ризиком, коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, коришћење опреме за рад, коришћење опасних материја, испитивање услова радне околине, преглед и испитивање средстава за рад.

3.1. Примена института Закона о безбедности и здрављу на раду

3.1.1. Нормативно уређење у области безбедности и здравља на раду

Права, обавезе и одговорности у вези са безбедношћу и здрављем на раду, могу се ближе уредити колективним уговором код послодавца, општим актом послодавца или уговором о раду.

На територији Републике Србије у 2015. години, као и претходних година, најчешћи начин уређења права, обавеза и одговорности у области безбедности и здравља на раду је путем општег акта, односно путем Правилника о безбедности и здрављу на раду, и то углавном из следећих разлога:

- недовољно прихваћеног става да се безбедност и здравље на раду, као право из радног односа, може уредити и Правилником о раду,
- релативно малог броја послодаваца код којих је организован синдикат,
- непостојања воље послодавца и синдиката да се о овим правима, обавезама и одговорностима преговара, а и због
- ограниченог времена важења колективног уговора код послодавца.

Надзорима извршеним у 2015. години, утврђено је да међу послодавцима који имају до 10 запослених, мали је број оних, који су права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду утврдили уговором о раду.

С обзиром да то, да Законом о безбедности и здрављу на раду, није посебно утврђено која се питања из безбедности и здравља на раду уређују на један од напред наведених начина, послодавци су својим актима најчешће уређивали обавезе и одговорности предузетника, односно директора и других одговорних лица за спровођење безбедности и здравља на раду, права, обавезе и одговорности запослених у спровођењу безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, и оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад.

У поступцима надзора најчешће утврђени недостаци, односно неправилности у примени института нормативног уређења безбедности и здравља на раду, били су да послодавац ни на који начин није утврдио права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду, и да послодавац, који је уредио права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду, није утврдио посебна права, обавезе и мере у вези са безбедношћу и здрављем на раду младих, жена које раде на радном месту са повећаним ризиком, особа са инвалидитетом и професионално оболелих (чл. 6. Закона о безбедности и здрављу на раду).

Надзорима извршеним у 2015. години, утврђено је да је **18%** послодаваца који имају до десет запослених, права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду утврдило **уговором о раду**. Права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду је **72%** послодаваца, код којих је извршен инспекцијски надзор у 2015. години, уредило **општим актом**, односно Правилником о безбедности и здрављу на раду, док је **2%** послодаваца **колективним уговором** уредило права, обавезе и одговорности. Такође, инспекцијским надзорима је констатовано да **8%** послодаваца **уопште није** уредило права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду.

3.1.2 Акт о процени ризика (квалитет, налагање измена)

Посебна пажња, коју је Инспекторат за рад посвећивао контроли аката о процени ризика, допринела је да је велики број послодаваца на територији Републике Србије извршио процену ризика на радним местима у радној околини.

Када је у питању стање у примени овог института Закона о безбедности и здрављу на раду, може се констатовати да је:

- знатан је број послодавца који су извршили процену ризика на радним местима у радној околини, али релативно је мали број оних послодавца који су утврдили да у својој радној околини имају радна места са повећаним ризиком,

- процењивачи поступају потпуно неуједначено, па се дешава да, код готово идентичних радних места, са истим средствима за рад, два процењивача ризика потпуно различито одреде ниво ризика од малог или умереног, до екстремног, па полазећи од тога дефинишу, или не, радно место са повећаним ризиком,

- квалитет акта о процени ризика на радном месту у радној околини, односно његов садржај и форма, је различит и зависи од тога да ли је процену ризика извршио сам послодавац (који нема и не мора да има положен стручни испит о практичној оспособљености за обављање послова безбедности и здравља на раду), да ли је поступак процене ризика извршио запослени код послодавца који има положен стручни испит или је послодавац за вршење процене ризика ангажовао правно лице односно предузетника са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду.

Инспектори рада су у току 2015. године у поступцима инспекцијских надзора посебну пажњу поклањали делу надзора који се односи на вршење процене ризика и доношење акта о процени ризика, и то тако што су надзор вршили у складу са "Упутством за вршење инспекцијског надзора у делу који се односи на процену ризика и доношење акта о процени ризика", донетим 11. новембра 2009. године. Циљ примене наведеног Упутства је постизање уједначеног поступања инспектора рада, како би се дошло до тога да стање у примени овог института буде много боље у односу на претходне године.

Имајући у виду чињеницу, да Упутство није имало пуну практичну примену у свим одељењима, одсецима и групи инспекције рада, у предстојећем периоду ће се инсистирати на примени истог, како надзор не би био усмерен само на утврђивање да ли је послодавац донео или није донео акт о процени ризика у писменој форми за сва радна места у радној околини.

Инспектори рада су током 2015. године својим решењима налагали потпуне или делимичне измене и допуне акта о процени ризика, у циљу отклањања недостатака и неправилности које се односе на садржај и квалитет документације и спровођење прописаног поступка процене ризика. Такође, налагали су одређивање посебних здравствених услова, на основу оцене службе медицине рада, као и одређивање средстава и опреме за личну заштиту на раду у зависности од врсте ризика, односно утврђених опасности и штетности на радном месту. У поступцима контролних инспекцијских надзора утврђено је да су послодавци поступали по наведеним решењима и отклањали недостатке и неправилности на које им је указивано.

Законску обавезу послодавца да донесе акт о процени ризика у писаној форми за сва радна места у радној околини и да утврди начин и мере за њихово отклањање, према Извештају о раду Инспектората за рад за 2015.

годину, испунило је **95%** послодаваца код којих је извршен инспекцијски надзор, док **5%** послодаваца није донело акт о процени ризика, а ни отпочело активности везане за доношење акта о процени ризика на радном месту и у радној околини.

3.1.3 Организовање послова за безбедност и здравље на раду

Послови безбедности и здравља на раду обављају се на сва три прописана начина и то:

- наведене послове код послодаваца из чл. 37. ст. 3. Закона о безбедности и здрављу на раду, обавља сам послодавац,
- послове за безбедност и здравље на раду обављају лица из реда запослених код послодавца, и
- за обављање послова за безбедност и здравље на раду, послодавац је ангажовао правно лице или предузетника са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду.

Свакако, квалитетније је обављање послова безбедности и здравља на раду код оних послодавца код којих су лица за безбедност и здравље на раду из реда запослених код послодавца.

Приликом инспекцијских надзора, између осталог, утврђено је да послодавци одређивање лица за безбедност и здравље на раду сматрају формалношћу, па често лицима која се баве општим, или неким другим пословима, додају и обавезу да се старају о безбедности и здрављу на раду; врло је чест случај да се за ове послове одређују лица која немају никакво претходно искуство у области безбедности и здравља на раду; лица за безбедност и здравље на раду често нису у стању да квалитетно и са пуном пажњом обављају послове за које су одговорни; један број послодаваца се определио да обављање послова безбедности и здравља на раду повери правним лицима или предузетницима са лиценцама у овој области.

Инспекторат за рад је у 2015. години посебну пажњу посветио надзорима над применом института Закона о безбедности и здрављу на раду, који се односе на организовање и обављање послова за безбедност и здравље на раду и вршење процене ризика, и то нарочито код послодаваца, који су и за обављање послова безбедности и здравља на раду и за вршење процене ризика ангажовали правна лица, односно предузетнике са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду.

Карактеристична је појава да је једно правно лице или предузетник са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду ангажован код много послодаваца, односно да је један њихов запослени за лице за безбедност и здравље на раду одређен код већег броја послодаваца, што за последицу има некавалитетно обављање или необављање истих послова. Из тих разлога, инспекција рада је у 2015. години поднела **59** захтева за покретање прекршајног поступка против лица за безбедност и здравље на раду, због тога што иста лица код послодавца нису обављала послове из чл. 40. Закона о безбедности и здрављу на раду.

У 2015. години забележене су појаве да послодавци у поступку надзора пружају на увид уговор о ангажовању правног лица или предузетника са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду и одлуку о одређивању лица за безбедност и здравље на раду и ако је уговор раскинут, па самим тим послодавац практично није ни организовао послове за безбедност и здравље на раду, нити одредио лице за безбедност и здравље на раду .

У 2015. години, **45%** послодаваца од укупног броја послодаваца код којих су инспектори рада извршили инспекцијске надзоре је **актом у писменој форми одредило лице за безбедност и здравље на раду**, **28%** послодаваца је за послове безбедности и здравља на раду **ангажовало правно лице или предузетника са лиценцом** за обављање послова безбедности и здравља на раду, **26%** послодаваца наведене послове **обављају сами**, док **1%** послодаваца **није регулисало** ово питање у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду.

3.1.4 Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад

Послодавац је дужан да оспособљава запослене за безбедан и здрав рад.

Чињеница да је оспособљавању за безбедан и здрав рад посвећен посебан део Закона о безбедности и здрављу на раду и да је Законом прописана обавеза инспектора да забрани рад на радном месту код послодавца кад утврди да запослени није оспособљен за безбедан рад на радном месту на ком ради, говори о важности ове превентивне мере од чије адекватне реализације умногоме зависи безбедност и здравље запослених на раду.

Инспекцијским надзорима извршеним током 2015. године, у делу контроле оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад, уочено је следеће:

- да послодавац запослене није оспособио за безбедан и здрав рад
- да је послодавац донео акт о процени ризика, а да запослене након тога, поступком оспособљавања за безбедан и здрав рад, није упознао са свим врстама ризика и конкретним мерама за безбедност и здравље на раду, у складу са истим актом,
- да је послодавац одредио запосленом да обавља послове на више радних места, а да запосленог није оспособио за безбедан и здрав рад на сваком од тих радних места,

- да послодавци, код којих технолошки процеси то захтевају, додатно оспособљавање запослених не врше путем обавештења, инструкција или упутстава у писменој форми,

- да послодавци у прописану евиденцију о оспособљавању запослених за безбедан и здрав рад (Образац 6) не уносе све прописане податке,

- да послодавци нису донели програм оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад, сходно Закону о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС“, бр. 91/2015),

- да поједини послодавци не врше периодичну проверу оспособљености запослених, који раде на радним местима са повећаним ризиком и осталих запослених и то тако да се провера оспособљености врши у складу са програмом оспособљавања за безбедан и здрав рад, најкасније у року од једне године од дана претходне провере на радним местима са повећаним ризиком, а на осталим радним местима најкасније у року од четири године од дана претходне провере.

На основу извршених инспекцијских надзора у 2015. години, може се констатовати да је **60%** послодаваца **извршило оспособљавање запослених** за безбедан и здрав рад у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду, **12%** послодаваца је **извршило периодичне провере оспособљености** запослених за безбедан и здрав рад, док је **1%** послодаваца **оспособило запослене** за безбедан и здрав рад у смислу члана 29. Закона о безбедности и здрављу на раду - рад код другог послодавца. Чињеница је да **27%** послодаваца од укупног броја послодаваца код којих је извршен инспекцијски надзор **није испунило** Законом прописану обавезу да оспособи запослене за безбедан и здрав рад.

3.1.5 Радна места са повећаним ризиком

Без обзира на знатан број послодаваца, који су извршили процену ризика на радним местима у радној околини, релативно је мали број оних послодаваца који су утврдили да у својој радној околини имају радна места са повећаним ризиком.

Разлози за овако нешто су различити и огледају се у:

- стварном добром стању безбедности и здравља на раду на радним местима у радној околини већине послодаваца и реалној процени ризика од стране стручног лица и других лица која су учествовала у спровођењу поступка процене ризика,

- недовољном стручном приступу, од стране процењивача, спровођењу поступка процене ризика који се заснива на непрепознавању и неутврђивању свих опасности и штетности на радном месту у радној околини, а пре свега због тога што се препознавање и утврђивање опасности и штетности не врши непосредним посматрањем и праћењем процеса рада на радном месту; заправо процена ризика се врши без присуства процењивача на радним местима - "са дистанце", такође, при утврђивању података о опасностима и штетностима процењивачи не полазе од реалног постојећег стања безбедности и здравља на раду које проистиче и из важећих стручних налаза о извршеним прегледима и испитивањима опреме за рад, извршеним испитивањима услова радне околине, као и из прописане документације за употребу и одржавање, односно паковање, транспорт, коришћење и складиштење.

На територији Републике Србије, радна места са повећаним ризиком најчешће су утврђивана у радним околинама послодаваца који се баве извођењем грађевинских радова, производњом хемикалија, производњом експлозива и пиротехничких средстава, аутогума, откивака и одливака, затим код послодаваца који се баве експлоатацијом шума, као и у комуналним делатностима.

Надзорима је утврђено да послодавци углавном запослене који раде на радним местима са повећаним ризиком упућују на прописане претходне и периодичне лекарске прегледе ради утврђивања, праћења и оцењивања посебних здравствених услова за рад, односно за наставак рада на оваквим радним местима.

3.1.6 Коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, опреме за рад и опасних материја

Средства и опрема за личну заштиту на раду која припада запосленом за време рада, утврђују се актом о процени ризика.

Инспекцијским надзором је утврђена негативна појава да је одређен број послодавца у својим актима у процени ризика, у делу у коме анализирају постојеће стање безбедности и здравља на раду, навео припадајућа средства и опрему личне заштите која су већ била утврђена општим актом, односно колективним уговором или уговором о раду, а да касније на основу процењених ризика, односно препознатих и утврђених опасности и штетности којима су запослени изложени на радном месту, не утврђује нити да ли та средства одговарају препознатим и утврђеним опасностима и штетностима, нити одређује друга којима се процењени ризици спречавају, отклањају или смањују на најмању могућу меру.

Коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, опреме за рад и опасних материја и у 2015. години карактерише недостатак прописане документације на српском језику за њихову употребу и одржавање, односно паковање, транспорт, коришћење и складиштење.

Сходно наведеном, стање на територији Републике Србије, када је у питању коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду уз обавезно постојање прописане документације на српском језику, није задовољавајуће нарочито ако се зна да се у истој документацији наводе сви безбедносно-технички подаци важни за оцењивање и отклањање ризика на раду, односно важни за спровођење мера безбедности и здравља на раду у процесу рада.

Напред наведени проблем постаје још израженији ако се зна, а надзорима (нарочито у вези повреда на раду) је то и утврђено, да послодавци пре и приликом избора средстава и опреме за личну заштиту на раду, коју дају запосленима на коришћење, не врше процену да ли иста испуњавају захтеве прописане Правилником о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу средстава и/или опреме за личну заштиту на раду и да ли одговарају процењеним ризицима, тј. препознатим и утврђеним опасностима и штетностима на радном месту, са циљем да избором адекватног средства и/или опреме отклони или смањи ризик од настанка повреда и оштећења здравља.

Иако је питање обезбеђивања и употребе средстава и опреме за личну заштиту запослених на раду законски решено, није редак случај да запослени не користе ова средства или опрему, чак и онда када је неопходно њихово коришћење.

Присутна је и појава да запослени избегавају да користе средства и опрему за личну заштиту из различитих разлога: нису навикли на њихово коришћење, немају свест о значају безбедности и здравља на раду, нису на адекватан начин оспособљени за безбедан и здрав рад, па не знају своје обавезе и слично, те је по овом питању инспекција рада категорична и инсистира на контроли употребе средстава и опреме за личну заштиту на раду.

3.1.7. Преглед и испитивање опреме за рад и испитивање услова радне околине

Надзорима извршеним у 2015. години уочено је да стање у примени ових института Закона о безбедности и здрављу на раду није задовољавајуће и то из два разлога:

1. Већина послодаваца прописане прегледе и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине не врши у прописаним роковима, већ то чине тек након инспекцијских надзора и донетих решења. Одређен број послодаваца је спровео поступак процене ризика на радним местима у радној околини, а не само да није у прописаном року извршио наведене прегледе и испитивања, већ иста уопште није ни вршио. Као оправдање за напред наведено, послодавци наводе првенствено финансијске разлоге које манифестује цена услуге, али и услов авансног плаћања ангажованим правним лицима са лиценцом.

2. Квалитет обављених прегледа и испитивања опреме за рад, односно испитивања услова радне околине није задовољавајући. Када су у питању испитивања услова радне околине стручни налази углавном не садрже податке о радном месту, већ само места на којима су вршена испитивања (мерна места) у оквиру неке радне просторије, па се сходно томе изречени закључак о

примењености мера за безбедан и здрав рад не односи на радно место већ тзв. мерно место.

Када је у питању примена института Закона о безбедности и здрављу на раду, који се односи на испитивање услова радне околине и у 2015. години испитивања микроклиме за летњи период вршена су при спољној температури која је веома блиска $+15^{\circ}\text{C}$ (углавном од 15 до 23°C) и то нарочито у тзв. "топлим погонима", односно за зимски период при спољној температури која је веома блиска $+5^{\circ}\text{C}$ (углавном од 0 до 5°C) и то нарочито у просторима које послодавац избегава да греје.

3.2. Повреде на раду

Повредом на раду, која је дефинисана чланом 22. Закона о пензијском и инвалидском осигурању сматра се повреда осигураника која се догоди у просторној, временској и узрочној повезаности са обављањем посла по основу кога је осигуран, проузрокована непосредним и краткотрајним механичким, физичким или хемијским дејством, наглим променама положаја тела, изненадним оптерећењем тела или другим променама физиолошког стања организма.

У случају када се догоди тешка, смртна или колективна повреда на раду или повреда због које запослени није способан за рад дуже од три узастопна радна дана, послодавац је дужан да исту пријави надлежној инспекцији рада и надлежном органу унутрашњих послова најкасније у року од 24 часа, од њеног настанка.

Када добије пријаву о повреди на раду, инспектор рада је дужан да одмах испита стање на лицу места и да предузме мере ради отклањања извора и узрока који су допринели повређивању запосленог.

У периоду јануар – децембар 2015. године, инспектори рада су извршили **947** инспекцијских надзора поводом смртних, тешких са смртним, тешких, колективних и лакших повреда на раду и то:

- **24** надзора поводом смртних повреда на раду :
  - **12** у делатности грађевинарства,
  - **3** у делатности индустрије и то:
    - **1** у делатности производње и дистрибуције електричне енергије, гаса и паре,
    - **1** у делатности производње електричне опреме,
    - **1** у осталој прерађивачкој делатности,
  - **4** у делатности пољопривреде, шумарства и риболова,
  - **2** у делатности трговине на велико и мало,
  - **1** у комуналним делатностима и рециклажи,
  - **1** у делатности образовања,
  - **1** у делатности саобраћаја и складиштења

- **14** надзора поводом тешких повреда на раду са смртним исходом:
  - **3** у делатности грађевинарства;
  - **3** у делатности индустрије и то:
    - **1** у делатности производње прехранбених производа,
    - **1** у делатности производње метала, машина и друге опреме,
    - **1** у делатности прераде дрвета,
  - **2** у делатности трговине на велико и мало,
  - **1** у делатности пољопривреде, шумарства и риболова,
  - **1** у делатности саобраћаја и складиштења,
  - **1** у комуналним делатностима и рециклажи,
  - **1** у финансијској делатности и пословним услугама
  - **1** у делатности услуга смештаја и исхране
  - **1** у делатности информисања и комуникација

- **780** надзора поводом тешких повреда на раду

- **18** надзора поводом колективних повреда на раду:
  - **9** у делатности индустрије и то:
    - **4** у делатности производње метала, машина и друге опреме,
    - **2** у делатности прераде дрвета,
    - **1** у делатности производње хемијских производа, гуме и платике,
    - **1** у делатности производње од неметалних минерала,
    - **1** у делатности поправке машина и опреме, предмета за домаћинство и личну употребу
  - **5** у делатности грађевинарства
  - **2** у комуналним делатностима и рециклажи
  - **1** у делатности саобраћаја и складиштења

○ **1 у делатности трговине на велико и мало**

– **111 надзора поводом лаких повреда на раду.**

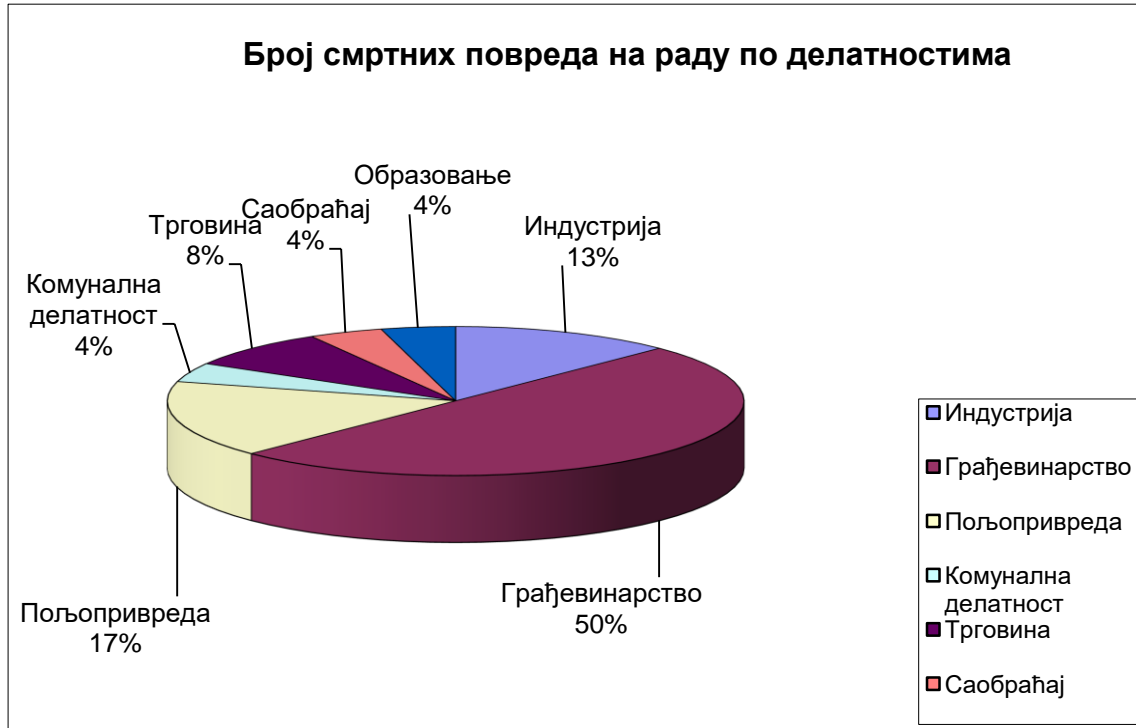
3.2.1. Анализа смртних повреда на раду, које су се догодиле током 2015. године

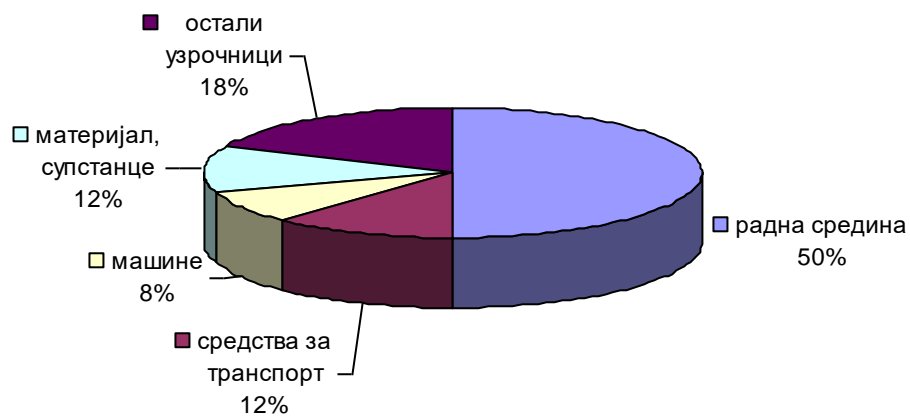
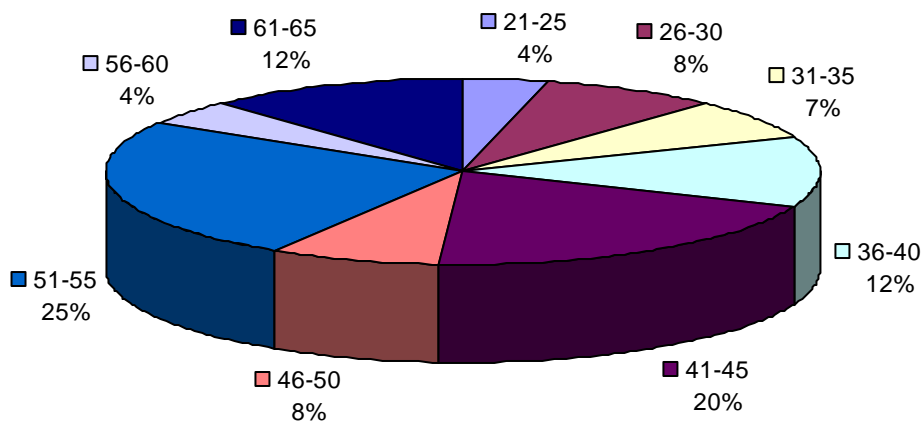
- повреде на раду се најчешће дешавају у делатности **грађевинарства и индустрије (63% од свих смртних повреда на раду пријављених инспекцији рада догодило се у наведеним делатностима),**
- запослени, који су смртно страдали на раду, су **мушког пола** (повреде на раду се најчешће дешавају у високоризичним делатностима и то на тешким физичким пословима, на којима су углавном запослене особе мушког пола);
- **у 83% случајева** повреде су се догодиле **у првој смени** (највећи број послова се организује у дневним сменама – нарочито у грађевинарству);
- **25% смртних повреда на раду** догодило се код лица која су у старосној доби од **51 - 55 година**, а **20 %** код лица старосне доби од **41 до 45 година**;
- **75 %** повређених на раду је завршило **III и IV** степен стручне спреме (најчешћи узрок повреда на раду је непримењивање мера за безбедан рад као и неадекватна оспособљеност за безбедан и здрав рад);
- најчешћи узроци смртних повреда на раду су **пад са висине (у 33% случајева), струјни удар (у 20% случајева), ударац предметом у покрету (у 25 % случајева),**
- најкритичнији дани за смртно повређивање били су **среда (25%) и четвртак (33%),**
- радно-правни статус запослених код којих је наступила смрт услед повреде на раду је:
  - **66% смртно страдалих је имало заснован радни однос** (уговор о раду на одређено или неодређено време)
  - **34% смртно страдалих је радило «на црно»** (Лица која послодавци ангажују без уговора о раду (рад "на црно") углавном обављају повремене и привремене (сезонске) послове и ступају на рад без претходног упознавања са технологијом рада, при чему се недовољно води рачуна о њиховој стручној квалификацији за обављање тих послова, као и о њиховом оспособљавању за безбедан и здрав рад. Такође, послодавци лицима које ангажују "на црно" врло ретко додељују на употребу и коришћење адекватну опрему за личну заштиту на раду. Последица свега наведеног јесте повећан ризик од повређивања код лица која раде "на црно", на шта недвосмислено и указују подаци о повредама на раду).

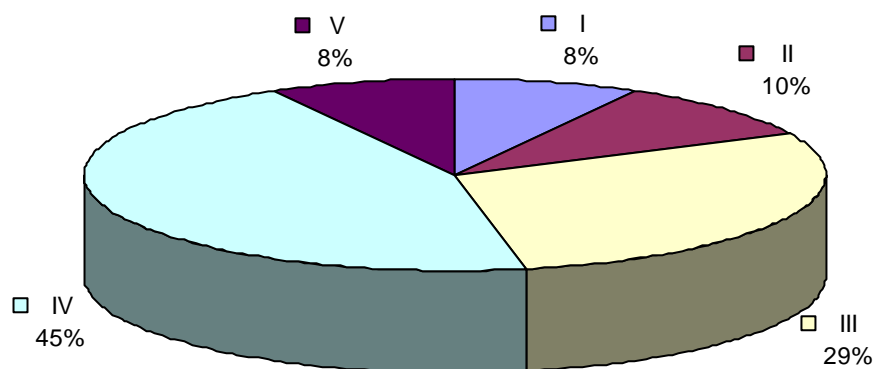
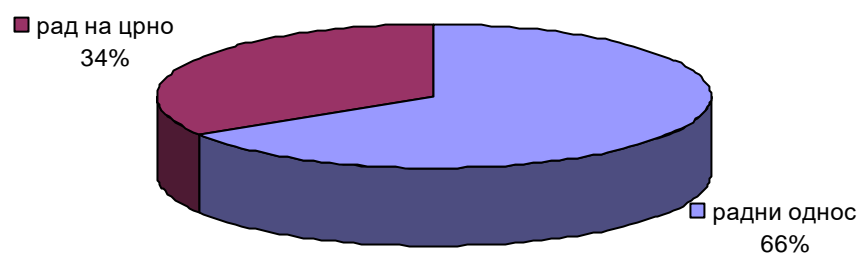
3.2.2. Анализа смртних повреда на раду, тешких повреда на раду са смртним исходом и тешких повреда на раду, према делатности, узроку, извору

повређивања, старосним групама, степену стручне спреме, радно-правном статусу страдалог, делу тела, полу, данима у недељи, сменама у којима су задобили повреду

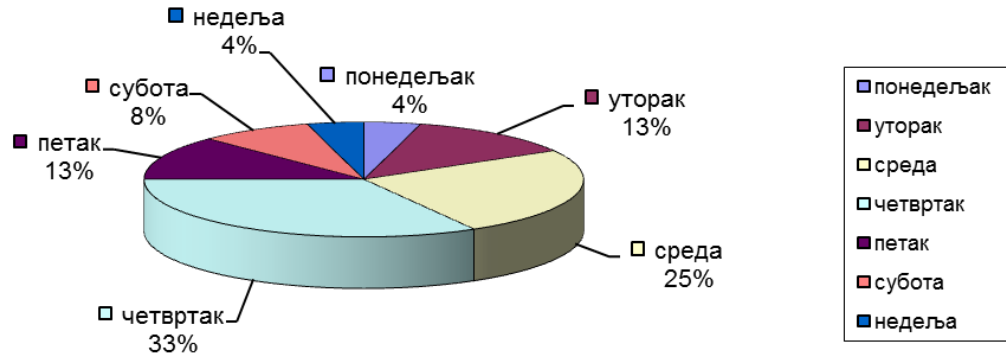
Смртне повреде на раду у 2015. години

Смртне повреде у 2015. по извору повређивања**Смртне повреде у 2015. по старосним групама**

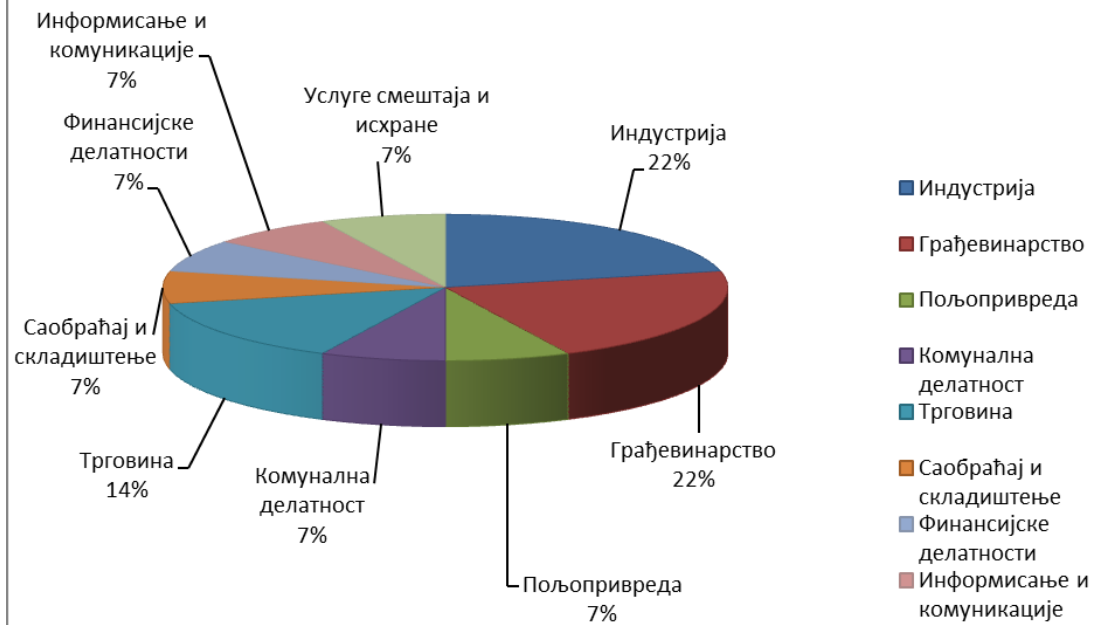
Смртне повреде у 2015. по степену стручне спреме**Радно-правни статус смртно страдалих у 2015.**

Смртне повреде у 2015. по данима у недељи

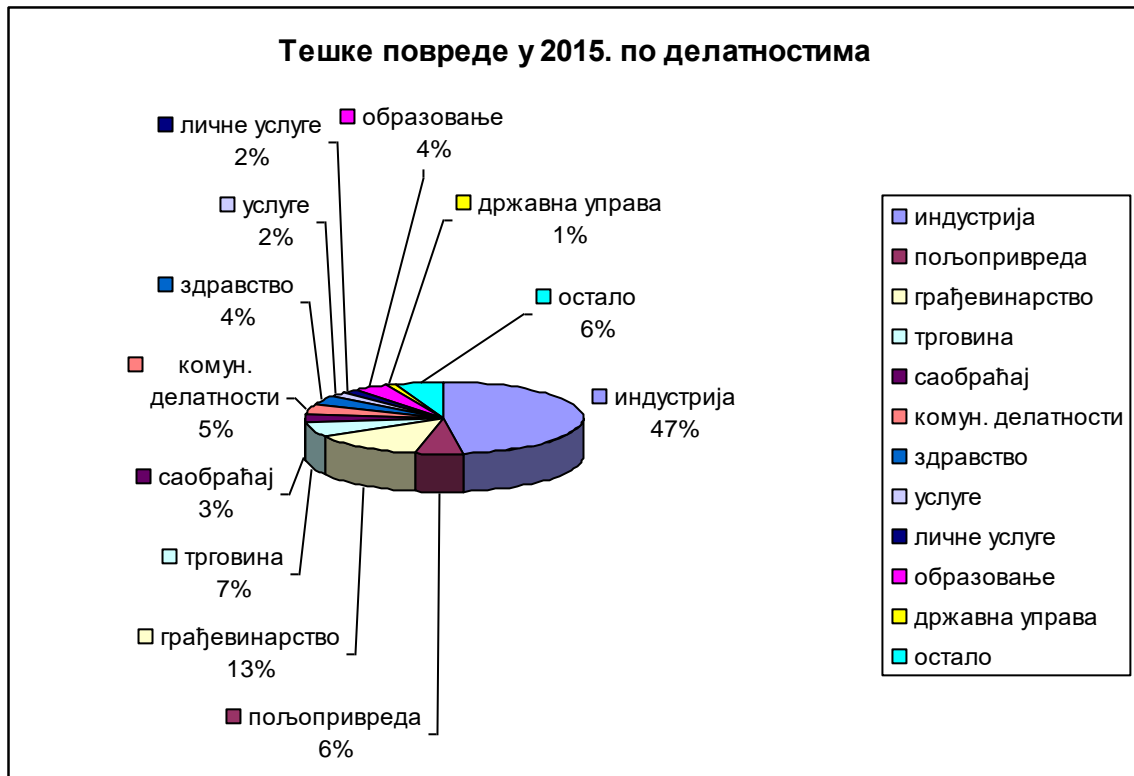

Тешке повреде на раду са смртним исходом у 2015. години

Број тешких повреда на раду са смртним исходом - по делатностима

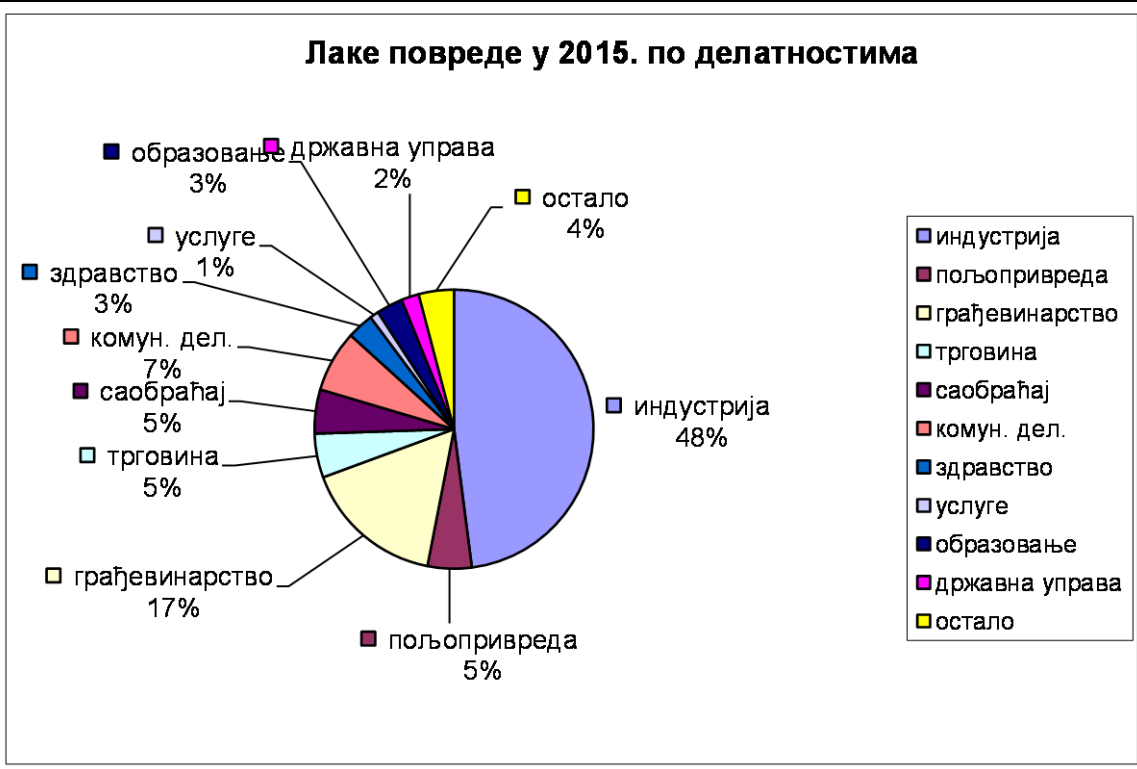
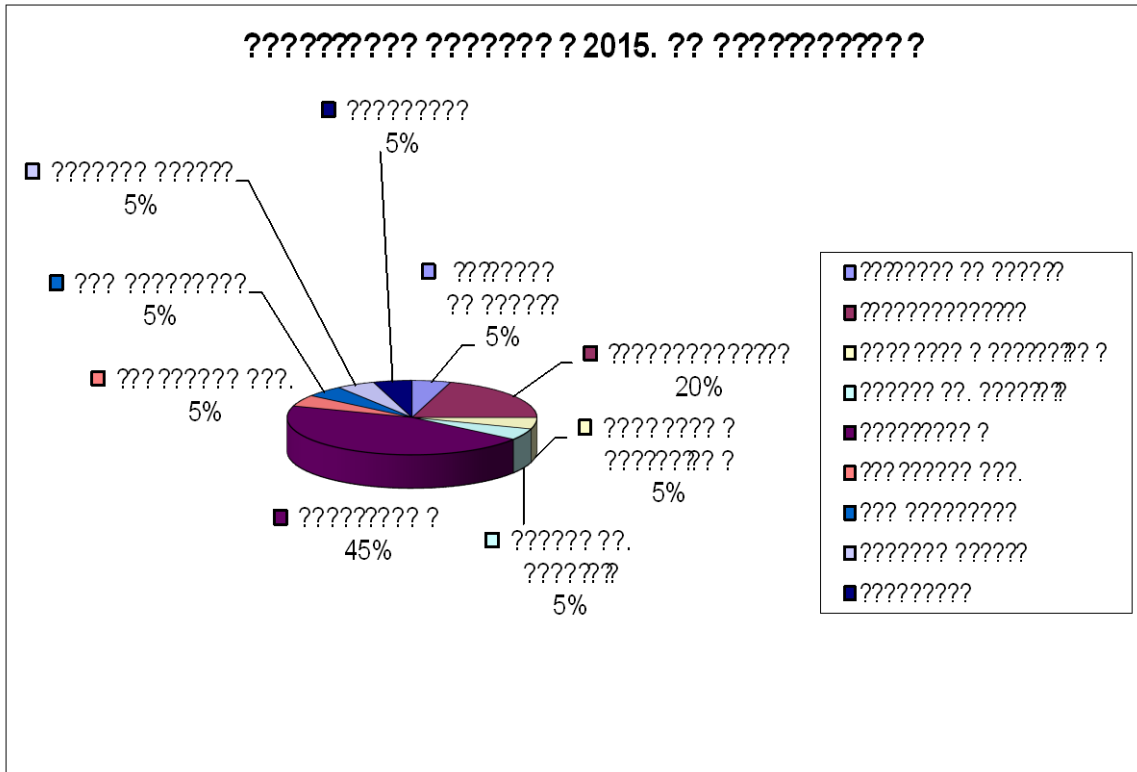

Тешке повреде на раду у 2015. години

3.2.3. Колективне и лаке повреде на раду

Колективне повреде на раду у 2015. години по делатностима и лаке повреде на раду у 2015. години, поводом којих је вршен инспекцијски надзор - по делатностима

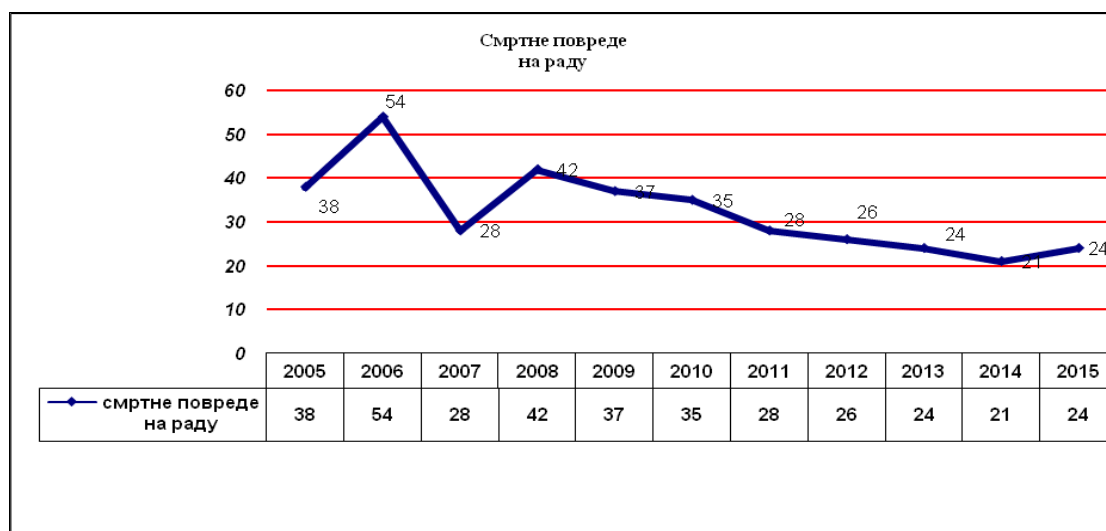

3.2.4. Упоредни приказ броја извршених инспекцијских надзора у случају смртне, тешке са смртним исходом, колективне, тешке и лаке повреде на раду

Упоредна анализа броја инспекцијских надзора на раду за 2015. годину у односу на 2014. годину указује на то да је укупан **број смртних повреда** на раду у 2015. години, **смањен за око 14%** у односу на 2014. годину .

година	Број извршених инспекцијских надзора у случају смртне, тешке са смртним, колективне, тешке и лаке повреде на раду					
	Укупно	смртних	тешке са смртним исходом	колективних	тешких	Лаких
2014.	1100	21	17	19	904	139
2015.	947	24	14	18	780	111

Упоредна анализа извршених инспекцијских надзора поводом смртних повреда на раду, за период 2005. – 2015. година

3.2.5. Најчешћи узроци повреда на раду

Анализом узрока и околности због којих је дошло до повреда на раду, утврђено је да су најчешћи узроци повређивања следећи:

- **небезбедан рад на висини** и на непрописно монтираним скелама;
- некоришћење прописаних средстава и опреме за личну заштиту на раду првенствено **рад без заштитног шлема и заштитног опасача**;
- **рад у непрописно обезбеђеним ископима**;
- непримењивање основних начела организације извођења радова;
- одступање од прописаног и утврђеног процеса рада;
- непрописна сарадња (координација) учесника у раду,
- непрописан рад са опремом за рад;
- неспособљеност ангажованих на раду за безбедан рад;

- непотпуно спровођење мера безбедности и здравља на раду на местима рада;
- ангажовање знатног броја необучених лица која раде на "црно".

Имајући у виду да су најчешћи узроци повреда на раду **небезбедан рад на висини, некоришћење прописаних средстава и опреме за личну заштиту на раду (рад без заштитног шлема и заштитног опасача), као и рад у непрописно обезбеђеним ископима**, циљ спровођења свих превентивних мера у области безбедности и здравља на раду јесте елиминисање или смањење опасности и штетности у процесу рада, што се, поред осталог, постиже и коришћењем средстава и опреме за личну заштиту на раду. **Примена средстава и опреме за личну заштиту на раду треба да смањи или да елиминисе могућност повређивања или обољевања**, а не да отежава рад или да повећава ризик од истих. **Наменско коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду (заштитни шлем, заштитни опасач за рад на висини, заштитне наочаре, антифони, заштитне рукавице, заштитна обућа и др.) умногоме доприноси спречавању повређивања запосленог.**

Такође, нека лица која су задобила смртне и тешке повреде на раду у делатности грађевинарства нису имала закључене уговоре о раду. Лица која послодавци ангажују без уговора о раду (**рад "на црно"**) углавном обављају повремене и привремене (сезонске) послове и ступају на рад без претходног упознавања са технологијом рада, при чему се **недовољно води рачуна о њиховој стручној квалификацији** за обављање тих послова, као и о **њиховом оспособљавању за безбедан и здрав рад**. Последица свега наведеног јесте **повећан ризик од повређивања код лица која раде "на црно"**, на шта недвосмислено и указују подаци о повредама на раду.

Најугроженија занимања у Републици Србији на основу смртних повреда на раду Републици Србији

Ако се узму у обзир све специфичности и опасности везане за извођење радова и технолошки процес производње, као и примена мера за безбедан и здрав рад запослених и број повреда на раду, **грађевинарство и индустрија спадају у најризичније делатности.**

Сходно наведеном, најугроженија занимања запослених су грађевински радници различитих профила - **НК радници, армирачи, тесари, зидари, возачи (аутовилушкара, теретних моторних возила), аутомеханичари, помоћни радници, електромонтери, бравари - заваривачи и руковаоци дизалицама - крановима.**

3.2.6. Пријављивање повреда на раду и професионалних обољења

Према подацима Инспектората за рад, у току 2015. године уочено је да послодавци у Републици Србији не испуњавају Законом утврђену обавезу да одмах, а најкасније у року од 24 сата од настанка повреде на раду пријаве надлежној инспекцији рада сваку смртну, колективну или тешку повреду на раду, као и повреду на раду због које запослени није способан за рад дуже од три узастопна радна дана.

У Републици Србији, још увек постоји проблем различитих методолошких приступа који се примењују при евидентирању, обради и

евалуацији изворних података о повредама на раду, као и одсуство неопходне и ефикасне комуникације и размене информација између институција које се на било који начин баве пословима безбедности и заштите здравља на раду.

Такође, Законом је утврђена обавеза послодавца да најкасније у року од три узастопна радна дана од дана сазнања, пријави надлежној инспекцији рада професионално обољење, односно обољење у вези са радом запосленог. Професионалне болести, у смислу Закона о пензијском и инвалидском осигурању, јесу болести настале у току осигурања проузроковане дужим непосредним утицајем процеса и услова рада на радним местима, односно пословима које осигураник обавља.

Према подацима, којима располаже Инспекторат за рад, у 2015. години надлежној инспекцији рада послодавци су пријавили **1 професионално обољење**.

Пракса показује да се не поштују законске обавезе о појединачном пријављивању и регистровању професионалних болести, као и да се многа професионална обољења и не третирају као таква због непрепознавања везе болести и услова рада. Уколико се ове болести и пријављују, то се чини спорадично, несистематски, непотпуно и неадекватно, па су подаци и евиденција о њима веома непотпуни.

Такође, не постоји одговарајућа размена података о броју дијагностикованих, верификованих и пријављених обољења, између здравствених установа, Републичког фонда и инспекције рада.

3.2.7. Предлог активности за спречавање повреда на раду и професионалних обољења

У циљу **спречавања повређивања на раду** и појава професионалних обољења неопходно је:

- доследно примењивати Закон о безбедности и здрављу на раду и подзаконска акта у области безбедности и здравља на раду;
- наставити са проценом ризика, вршити перманентно процењивање ризика уз практичну примену аката о процени ризика;
- инсистирати на поштовању прописаног поступка процене ризика;
- елиминисати све негативне појаве и уочене недостатке и неправилности у поступку процене ризика;
- вршити сталне контроле и надзор над радом правних лица и предузетника са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду, уз одузимање лиценци у случају незаконитог рада;
- успоставити редовну сарадњу инспекција рада са органима за прекршаје у циљу праћења свих фаза у току процесуирања захтева за покретање прекршајног поступка и начина њиховог решавања (нарочито у погледу висине изречених казни);
- увести координисану сарадњу свих служби, институција и појединаца чији програми садрже активности на сузбијању повређивања на раду, као и правилну расподелу послова у тимском раду стручњака различитих профила, како у оквиру Савета за безбедност и здравље на раду, тако и у оквиру заједничких активности Уније послодаваца Србије, репрезентативних синдиката, Инспектората за рад, Управе за безбедност и здравље на раду, стручних институција и др;
- појачати медијску кампању (тв, радио, штампани медији) усмерену на значај смањивања броја повреда на раду, професионалних обољења и

болести у вези са радом, са посебним освртом на високоризичне секторе (грађевинарство, хемијска индустрија, пољопривреда и сл.) и сектор малих и средњих предузећа;

- израдити и промовисати брошуре у циљу промоције развоја националне културе превенције у области безбедности и здравља на раду (подизање свести и информисање јавности);
- увести континуирану обраду података у свим службама и институцијама које се баве проблемима безбедности и здравља на раду, од нивоа послодаваца до нивоа Републике, омогућити обухватнију обраду података из пријаве повреда на раду, као и ажурирање обраде података, како би резултати анализе били што раније доступни свим заинтересованим институцијама, службама, синдикатима и надлежним министарствима, а ради предузимања одговарајућих превентивних мера;
- успоставити ефикасни национални систем регистрације и прикупљања података о повредама на раду и професионалним болестима.

3.3. Извештај о обиму и ефектима инспекцијског надзора у области безбедности и здравља на раду

Извештај о раду Инспектората за рад у области безбедности и здравља на раду састављен је на основу прикупљених података о раду 12 одељења, 12 одсека и једне групе инспекције рада смештених у окружним подручним јединицама у управним окрузима, одељења у Граду Београду и одељења у седишту Инспектората за рад.

У периоду јануар - децембар 2015. године Инспекторат за рад је извршио **16.640** инспекцијска надзора у **области безбедности и здравља на раду** и то:

- **11.342** редовних инспекцијских надзора у области безбедности и здравља на раду, **2.980** контролних надзора, **1.163** надзора по захтеву странке, **947** надзора поводом пријављених повреда на раду, **1** надзор поводом професионалног обољења и **207** надзора - прегледа пословног простора ради утврђивања испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду, пре почетка обављања делатности.

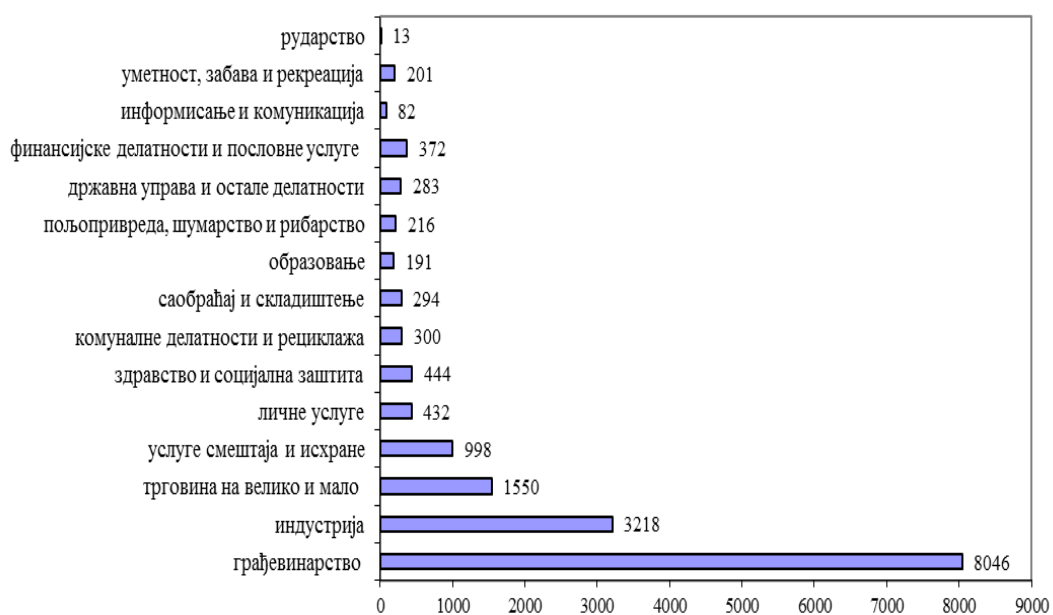
Такође, у наведеном периоду донето је **3.725** решења о отклањању недостатака са укупно **8.731** наложеном мером, од којих се **534** мера односило на доношење акта о процени ризика, а **392** мере су се односиле на налагање измене акта о процени ризика на радном месту и у радној околини, донето је **412** решења о забрани рада на месту рада, због опасне појаве која може да угрози безбедност и здравље запослених, поднете су **42** пријаве за покретање кривичног поступка против одговорних лица, због основане сумње да су починили кривично дело изазивања опасности необезбеђењем мера безбедности и здравља на раду, као и **938** захтева за покретање прекршајног поступка (**506** захтева за покретање прекршајног поступка против правних лица и одговорних лица у правном лицу, **299** против предузетника, **84** против запослених и **59** захтева за покретање прекршајног поступка против лица за безбедност и здравље на раду).

3.3.1. Извештај о обиму и ефектима извршених инспекцијских надзора у области безбедности и здравља на раду у 2015. години

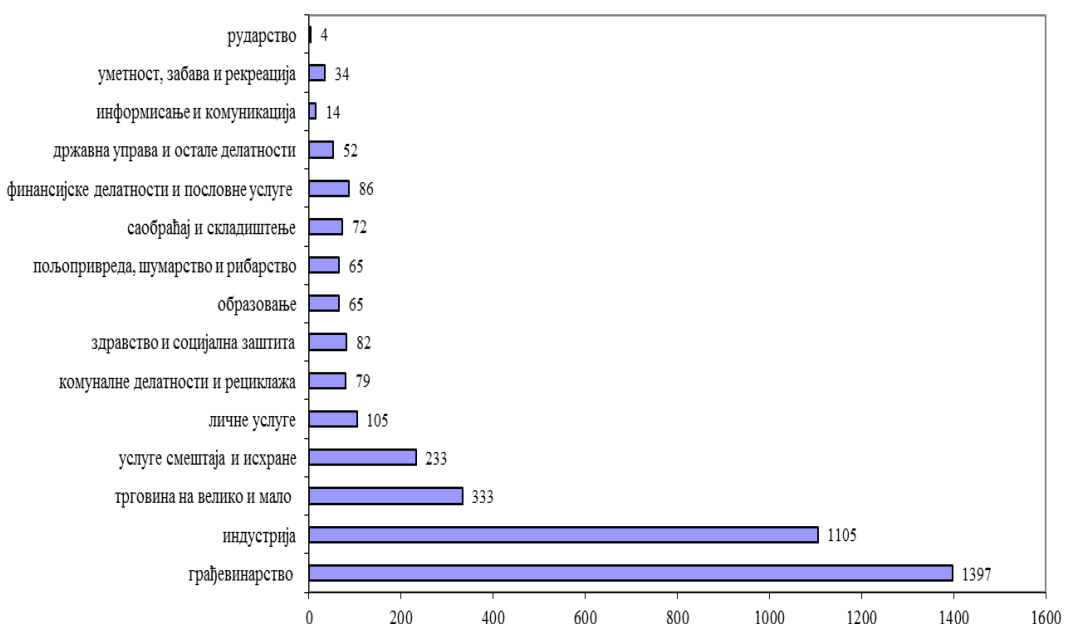
ИЗВЕШТАЈ ИЗ ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР - ДЕЦЕМБАР 2015. ГОДИНЕ

1.	Укупан број инспекцијских надзора (редовни, контролни, надзори по захтеву странке, преглед пословног простора, надзори у вези професионалних обољења и надзори поводом повреда на раду)			16.640
	1.1	Број извршених редовних инспекцијских надзора		11.342
	1.2	Број извршених контролних инспекцијских надзора		2.980
	1.3	Број извршених инспекцијских надзора по захтеву странке		1.163
	1.4	Преглед пословног простора по захтеву странке		207
	1.5	Број надзора у вези професионалних обољења		1
	1.6	Број надзора поводом повреда на раду		947
	1.6.1	Смртне	24	
	1.6.2	Тешке са смртним исходом	14	
	1.6.3	Тешке	780	
	1.6.4	Колективне	18	
	1.6.5	Лаке	111	
2.	Број запослених обухваћених инспекцијским надзором			216.824
3.	Донето решења о отклањању недостатака			3.725
	3.1	Укупан број наложених мера		8.731
		3.1.1	Број наложених мера за доношење акта о процени ризика	534
		3.1.2	Број наложених мера за измену акта о процени ризика	392
4.	Донето решења о забрани рада			412
5.	Укупан број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка			938
	5.1	Против правног лица и одговорног лица у правном лицу	506	
	5.2	Против предузетника	299	
	5.3	Против запослених	84	
	5.4	Против лица за безбедност	59	
6.	Укупан број поднетих пријава за покретање кривичног поступка			42

Број извршених инспекцијских надзора у области безбедности здравља на раду - по делатностима

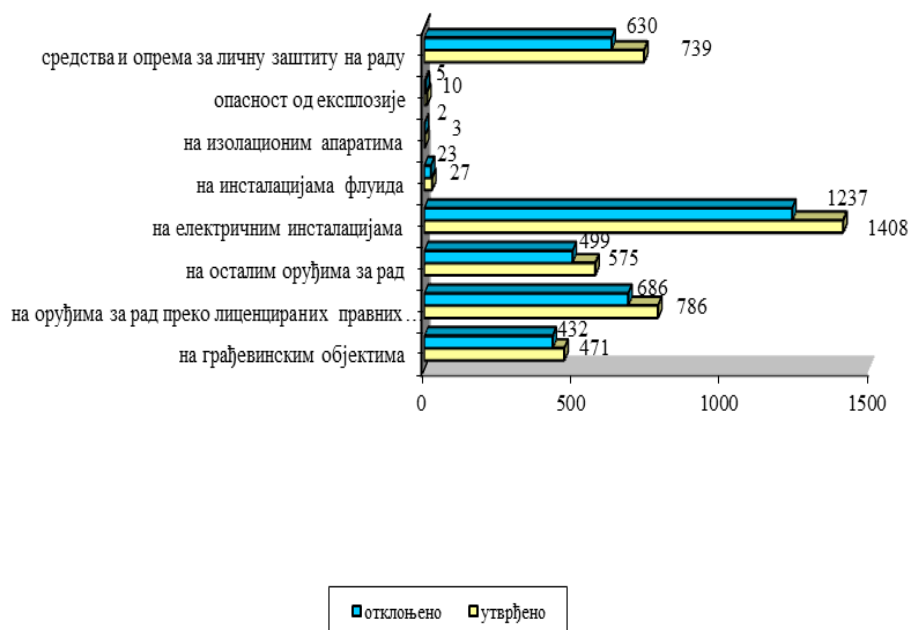
Број донетих решења о отклањању недостатака у области безбедности и здравља на раду - по делатностима

Број донетих решења о забрани рада у области безбедности и здравља на раду-по делатностима

Утврђени и отклоњени недостаци из области безбедности и здравља на раду

3.4. Предузете мере у вршењу надзора у области безбедности и здравља на раду

3.4.1. Корективне мере

Законом о безбедности и здрављу на раду утврђена је обавеза инспектора рада да послодавцу, односно запосленом наложи предузимање мера и радњи за отклањање узрока који су изазвали повреде, довели до настанка опасности по безбедност и здравље на раду, односно које могу спречити настанак повреде и умањити или отклонити опасности по безбедност и здравље на раду.

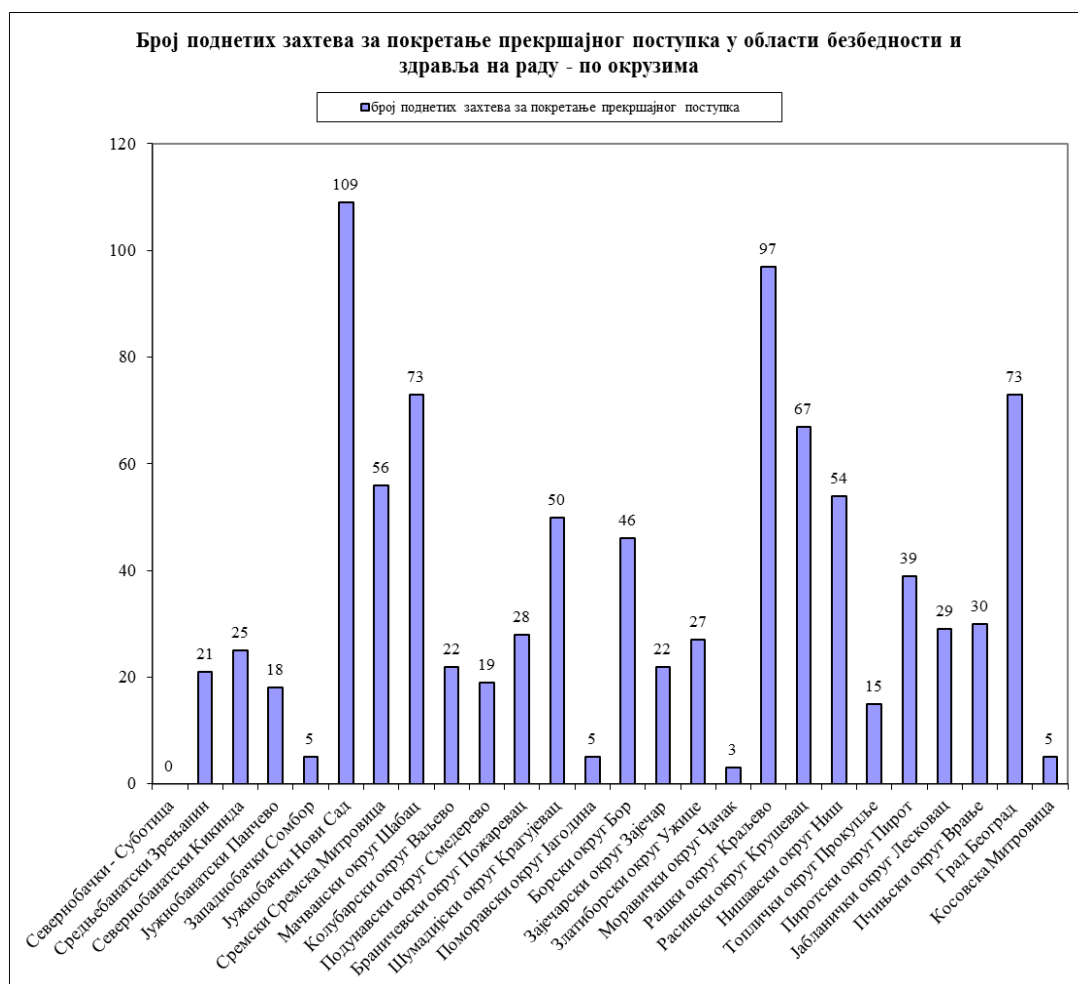
Корективне мере у области безбедности и здравља на раду подразумевају доношење решења о отклањању утврђених недостатака, као и решења о забрани рада на месту рада.

У случајевима када је утврђена околност која доводи до угрожавања безбедности и здравља на раду, инспектори рада су користили институт забране рада, која траје све док не престану околности због којих је изречена.

3.4.2. Репресивне мере

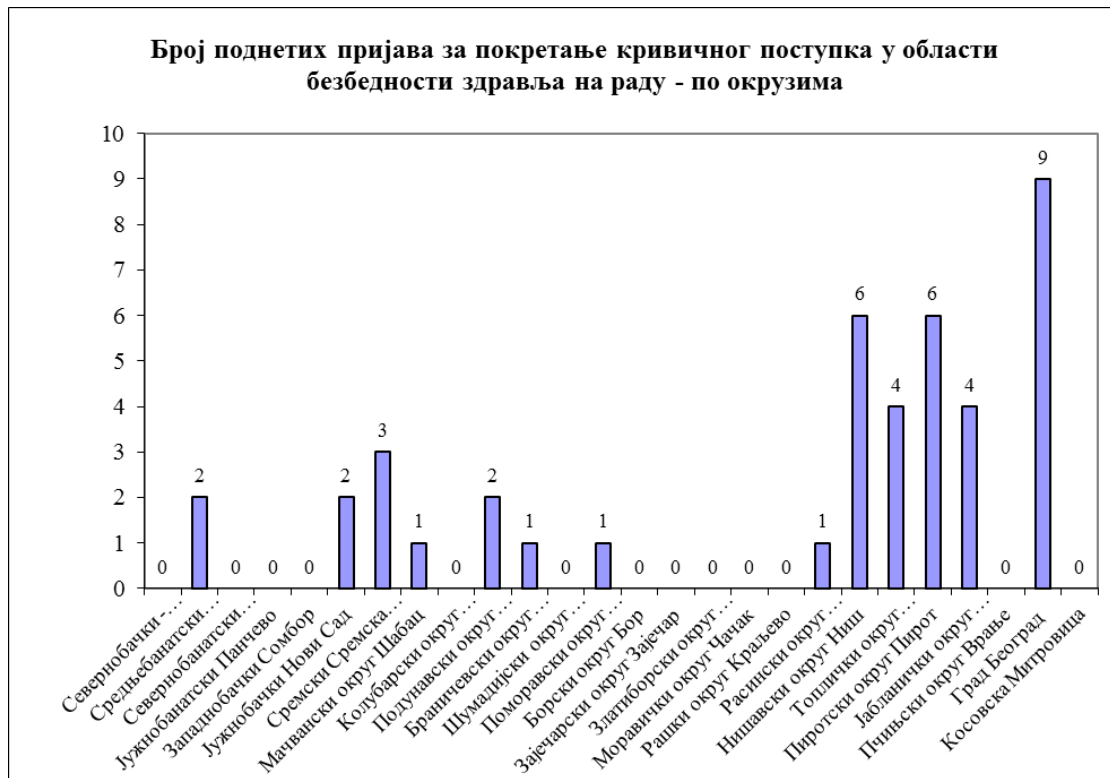
У складу са казним одредбама Закона о безбедности и здрављу на раду, којим су утврђене висине новчаних казни за прекршај послодаваца са својством правног лица, послодаваца који је приватни предузетник односно одговорно лице код послодаваца, као и утврђене новчане казне за запослене који не користе добијену опрему за личну заштиту на раду, инспекција рада је у предузимању мера користила све институте прекршаја и у том смислу поднето је укупно **1234** захтева за покретање прекршајног поступка и то:

- **800** захтева за покретање прекршајног поступка против правног лица и одговорног лица у правном лицу,
- **256** захтева за покретање прекршајног поступка против предузетника,
- **127** захтев за покретање прекршајног поступка против запосленог и
- **51** захтева за покретање прекршајног поступка у вези обављања послова безбедности и здравља на раду против лица за безбедност и здравље на раду

У случајевима када је утврђено, у складу са Кривичним закоником Србије, да постоји оправдана сумња да је лице починило кривично дело изазивања опасности необезбеђењем мера безбедности и здравља на раду поднете су одговарајуће кривичне пријаве надлежним органима. У 2015. години поднето је **42** захтева за покретање кривичног поступка.

3.5. Приказ рада

Одељења за студијско - аналитичке послове

Одељење за студијско-аналитичке послове обавља послове који се односе на праћење и анализу извршеног редовног и ванредног инспекцијског надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду и сачињавање предлога мера за унапређење инспекцијског надзора; израду одговарајућих извештаја, информација и анализа у вези са стањем примене прописа у области радних односа и безбедности и здравља на раду, а на основу извршених инспекцијских надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду; обраду података о повредама на раду, професионалним обољењима и болестима у вези са радом, припрему и израду извештаја у вези са тим; припрему и израду плана рада Инспектората за рад (недељни, месечни, квартални и годишњи); припрему и израду недељних, месечних, кварталних и годишњег извештаја о раду Инспектората за рад; припрему извештаја о практичној примени међународних конвенција; контролу ажурности у раду ужих унутрашњих јединица Инспектората за рад; праћење извршења налога достављених ужим унутрашњим јединицама Инспектората за рад; контролу поступања по процедурама, инструкцијама, упутствима; проверу и обраду навода иницијатива за покретање дисциплинских поступака против инспектора рада; прикупљање и обраду података ради израде Предлога финансијског плана, у делу који се односи на Инспекторат за рад; припрему захтева за преузимање и плаћање обавеза и праћење основаности плаћања за потребе Инспектората за рад; припрему и израду периодичних и годишњих финансијских извештаја о извршењу буџета у делу који се односи на Инспекторат за рад; вођење евиденције о наменској реализацији буџета у делу који се односи на Инспекторат за рад и друге послове из делокруга Одељења.

У Одељењу за студијско-аналитичке послове, поред начелника Одељења, послове обавља још 7 извршилаца.

У 2015. години, у Одељењу за студијско - аналитичке послове, обављени су следећи послови:

- Прегледано је и обрађено **947** предмета достављених од првостепених органа у законском року (инспекцијски записници са списима предмета везани за надзоре поводом повреда на раду);
- Дато је **276** мишљења на нацрте закона, нацрте стратегија, акционе планове и друга документа достављена од других органа и организација;
- Примљен је укупно **1.281** предмет-представка на које су припремљени одговори и прослеђени подносиоцу поднеска;
- Примљено је укупно **644** предмета везано за економско-финансијску област који су обрађени и предати на даљу реализацију ;
- Припремљена су и прослеђена одељењима, одсецима и групи инспекције рада **82** упутства везано за вођење евиденција основних средстава, материјала, ситног инвентара;
- Дат је одговор на **615** питања упућених електронском поштом, укључујући и одговоре на питања Канцеларије за брзе одговоре;
- Припремани су одговори поводом захтева странака – представки у области радних односа и безбедности и здравља на раду ради достављања на поступање стварно и месно надлежним првостепеним органима;
- Припремани су одговори поводом представки Заштитника грађана Републике Србије и Агенције за борбу против корупције;
- Припремани су одговори поводом поднесака тужилаштва;
- Припремани су одговори поводом представки других инспекцијских органа;
- Припремљено је **145** различитих одговора електронским и штампаним медијима;
- Припремани су одговори на представке грађана које су достављене путем електронске поште;
- Остварени су стални и непосредни контакти са инспекторима рада, начелницима, шефовима и руководиоцем посебних јединица инспекције рада путем стручно-консултативних састанака који су спроведени у одељењима, одсецима и групи инспекције рада;
- Праћење и анализа прописа из области рада;
- Пружана је стручна помоћ унутрашњим јединицама инспекције рада у обављању најсложенијих послова у вези примене закона;
- Организовани су појачани инспекцијски надзори у области радних односа и безбедности и здравља на раду у различитим делатностима;
- Пружање стручне помоћи и координација приликом вршења појачаних инспекцијских надзора;
- Сачињени су извештаји о извршеним појачаним и циљаним акцијама надзора;
- Припремане су информације за Кабинет министра, државне секретаре, помоћнике министра и секретаријат министарства;
- Припремани су одговори поводом представки које су упућене Председнику Републике Србије, Председнику Владе Републике Србије и министрима у Влади Републике Србије;

- Сачињени су редовни недељни, месечни, квартални, шестомесечни и годишњи извештаји о раду Инспектората за рад у области радних односа и безбедности и здравља на раду,
- Сачињени су и прослеђени редовни месечни извештаји Европској комисији о напретку Републике Србије у процесу европских интеграција, а из домена надлежности Инспектората за рад;
- Сачињен је годишњи план рада;
- Припремљена је детаљна анализа рада сваког инспектора рада појединачно, као и одељења, одсека и групе инспекције рада у управним окрузима и Граду Београду, а ради потребе редовног годишњег оцењивања државних службеника,
- Урађена је контрола оцене рада свих инспектора рада;
- Урађена је спецификација радних циљева за све запослене државне службенике у Инспекторату за рад – за инспекторе рада у одељењима, одсецима и групи инспекције рада, у управним окрузима и Граду Београду, као и за државне службенике у седишту Инспектората за рад,
- Припремљене су различите инструкције, упутства и смернице о поступању инспектора рада приликом вршења инспекцијских надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду;
- Припремљено је и одштампано 5000 прекршајних налога, које користе инспектори рада, а у складу са изменама и допунама Закона о раду,
- Сачињено је Упутство о попуњавању прекршајног налога;
- Осмишљена је апликација БАЗА ЗНАЊА, која се налази на десктопу свих рачунара, које користе инспектори рада; База знања омогућава инспекторима рада постављање питања из делокруга рада инспекције рада и давање одговора на иста, добијање, приступ и преузимање званичних мишљења на питања из области рада, приступ и преузимање модела различитих аката (записника, решења, захтева, закључака и др.), приступ и преузимање различитих инструкција о поступању инспектора рада, као и закона и подзаконских аката из делокруга рада инспектора рада; Формирању Базе знања се приступило да би се, првенствено, олакшао рад и уједначило поступање инспектора рада; Циљ формирања Базе знања је и да се омогући размена знања и искуства инспектора рада, као и да се решавају дилеме и проблеми са којима се инспектори рада суочавају у свакодневном раду;
- Реализоване су све активности везане за активирање подсајта Инспектората за рад www.inspektoratrada.minrzs.gov.rs, за који је осмишљено идејно решење и који се пуни прописима и релевантним документима, и саопштењима,
- Осмишљено је, одштампано и подељено 5000 флајера – апела нерегистрованим субјектима да се региструју, а у складу са Законом о инспекцијском надзору;
- Редовно су припремане и достављене месечне информације – извештаји Министарству здравља, везане за инспекцијске надзоре над спровођењем Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму;
- Припремане су различите информације и дописи, како за потребе министарства, тако и за потребе других државних органа и институција;
- Организоване су превентивне активности везане за рад на отвореном у време високих температура (промовисање и указивање на значај спровођења Препоруке Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања);

- Обележен је Дан безбедности и здравља на раду у Републици Србији, који је истовремено и Светски дан безбедности и здравља на раду – организовани су различити скупови, округли столови и конференције, које су реализовала одељења, одсеци и група инспекције рада у управним окрузима и Граду Београду;
- Активно учествовање у раду Радне групе за измене и допуне Закона о безбедности и здрављу на раду, Радне групе за израду Закона о инспекцијском надзору, Радне групе за формирање тзв. „ црно-беле“ листе путарских привредних субјеката, Радне групе за безбедност објеката, Стручног тим за превоз путника и робе у друмском, водном и железничком саобраћају, Стручног тима за сузбијање неформалног рада (рада "на црно");
- Представници седишта Инспектората за рад учествовали су као предавачи на тему стања безбедности и здравља на раду са становишта инспекцијског надзора на свим семинарима на које су позивани од стране социјалних партнера;
- Реализоване су активности везане за координацију рада Регионалног савеза Југоисточне Европе, Азербејџана и Украјине.
- Настављена је сарадња са Међународним информативним центром Међународне организације рада (CIS Centres), јер је Инспекторат за рад постао колаборативни центар за Републику Србију Међународног информативног центра МОР;
- Сачињени су материјално-финансијски планови и праћено је њихово остваривање на месечном и годишњем нивоу, у оквиру Меморандума буџета - дела који се односи на Инспекторат за рад;
- У непосредном контакту или путем телефона дати су стручни савети странкама у вези са правима у области безбедности и здравља на раду;
- Сачињени су разни, бројни информативни материјали за потребе новинара и прилози за медије;
- Сачињене су различите брошуре из домена надлежности Инспектората за рад, ради подизања свести и информисања о значају примене мера безбедности и здравља на раду и поштовања одредаба Закона о раду, а које су намењене послодавцима и запосленима;
- Учествовање на округлим столовима и конференцијама, које је организовао USAID – Пројекат за боље услове пословања,
- Обука представника одељења на тему "Закона о инспекцијском надзору",
- Учешће на Регионалном форуму о безбедности и здрављу на раду, у организацији Европског синдикалног института , Београд;
- Учешће на конференцији на тему борбе против трговине људима, у организацији Министарства унутрашњих послова, Београд;
- Учешће у радионици на тему примене Закона о инспекцијском надзору и израде подзаконских прописа везаних за инспекцијски надзор, Ваљево;
- Учествовање представника Одељења на обуци на тему Закона о заштити узбуњивача у организацији Министарства правде, Аранђеловац, јули 2015. године;
- Обука представника Одељења на тему "Безбедност и здравље на раду" у организацији Службе за управљање кадровима , август 2015.године, Београд;
- Обука на тему "Законодавни процес - планирање, израда и спровођење прописа" у организацији Службе за управљање кадровима и GIZ Пројекта

за правну реформу у Србији, октобар 2015.године, Београд (у својству предавача за државне службенике - нормативце);

- Учешће на конференцији поводом обележавања Европске недеље безбедности и здравља на раду, Београд, октобар 2015.године;
- Учешће на регионалној Конференцији "Сузбијање рада на црно и унапређење права запослених" у организацији Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Канцеларије за рад и социјална питања Републике Аустрије, Београд, ;
- Учешће у презентацији закона на округлим столовима и регионалним конференцијама и едукацијама у вези са применом нових прописа;
- Учешће на семинару на тему измена и допуна Закона о безбедности и здрављу на раду у организацији Привредне коморе Београда,
- Учешће на обуци на тему «Имплементација Закона о прекршајима у вези са покретањем и вођењем прекршајног поступка" у организацији УСАИД и НАЛЕД, Београд;
- Учешће на обуци на тему «Ефикасност у покретању прекршајног поступка" у организацији USAID JRGA , Београд,
- Учешће на регионалној Конференцији "Сузбијање рада на црно и унапређење права запослених" у организацији Министарства и Канцеларије за рад и социјална питања Републике Аустрије,
- Учешће у радионици - Новине у Закону о прекршајима, у организацији Привредне коморе Београда,
- Учествовање на обуци предавача на тему законодавног процеса, у организацији Службе за управљање кадровима и GIZ Пројекта за правну реформу у Србији,
- Учешће на 60.Међународном београдском сајму књига – штанду Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а за чије потребе је припремљен промотивни материјал и дежурство запослених,
- Активно учествовање на радионицима везаним за пројекат „Успостављање јединственог информационог система за инспекције – Е-Инспектор“, а у организацији Министарства државне управе и локалне самоуправе-Дирекције за електронску управу,
- Припрема и организовање Регионалне конференције "Сузбијање рада на црно и унапређење права запослених";
- Одржани су стручно-консултативни састанци са инспекторима рада и начелницима одељења, шефовима одсека и руководиоцем групе инспекције рада у циљу уједначавања поступања инспектора рада као и ради увида у начин поступања инспектора рада приликом вршења инспекцијских надзора и предузимања мера из надлежности инспекције рада, ради указивања на евентуалне пропусте у поступању, као начине за њихово отклањање;
- Обављени су и други послови у оквиру надлежности одељења.

4. Интегрисани надзори

У току 2015. године извршено је укупно **12.444 интегрисаних инспекцијских надзора** којима је обухваћено **396.015** запослених. Интегрисани инспекцијски надзори су планирани тако да се обухвате углавном мање ризичне делатности.

У надзорима је контролисана примена Закона о раду и Закона о безбедности и здрављу на раду.

Интегрисаним инспекцијским надзорима контролисани су следећи институти Закона о безбедности и здравља на раду:

- Уређивање права, обавеза и одговорности у области безбедности и здравља на раду,
- Организовање послова за безбедност и здравље на раду,
- Акт о процени ризика,
- Прва помоћ,
- Евиденције у области безбедности и здравља на раду,
- Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад,
- Средства и опрема за личну заштиту на раду,
- Почетак рада послодавца,
- Извештај о почетку радова на градилишту и елаборат о уређењу градилишта,
- Повреда на раду, професионално обољење и обољење у вези са радом –извештавање,
- Прописана документација,
- Прописани лекарски прегледи запослених,
- Превентивни и периодични прегледи и испитивања опреме за рад и услова радне околине.

Интегрисани инспекцијски надзори су указали на знатно веће кршење прописа из области безбедности и здравља на раду него у области радних односа. Инспектори рада су донели **3.461 решење о отклањању недостатака из области безбедности и здравља на раду** којима је наложено отклањање **10.048** утврђених неправилности. Донето је и **185 решења о забрани рада** на радном месту код послодавца због околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог.

Интегрисаним инспекцијским надзорима контролисани су следећи институти Закона о раду:

- Утврђивање радноправног статуса лица затечених на раду,
- Правилник о организацији и систематизацији послова,
- Уређивање права, обавеза и одговорности из области радних односа,
- Радно време,
- Одмори и одсуства,
- Заштита запослених,
- Зарада, накнада зараде, накнада трошкова и друга примања,
- Права запослених код промене послодавца и измена уговорених услова рада,
- Престанак радног односа и посебна заштита од отказа уговора о раду.

Инспектори рада су донели **1385 решења о отклањању недостатака из области радних односа** којима је наложено отклањање **1.723** утврђених неправилности. Контролом радно правног статуса лица затечених на раду утврђено је да је у тренутку надзора **3983** лица било ангажовано без уговора о раду, односно да је радило «на црно», док је након извршеног надзора послодавац са **3473** лица засновао радни однос.

Због утврђених кршења закона поднето је **1.088** захтева за покретање прекршајног поступка, и то **411** захтева због утврђених прекршаја области безбедности и здравља на раду и **678** захтева због утврђених прекршаја из области радних односа.

5. Појачани инспекцијски надзори у области радних односа и безбедности и здравља на раду

Инспекторат за рад је у периоду јануар – децембар 2015. године, у потпуности остварио све активности предвиђене Планом рада и то кроз превентивно деловање инспекције рада и циљане инспекцијске надзоре у високоризичним делатностима и делатностима у којима има највише рада „на црно“, а у циљу безбедног и здравог радног места за запослене и регулисања њиховог радно-правног статуса.

Примарни циљ инспекцијских надзора је усмерен на то, да се обезбеди примена одредаба Закона о раду, Закона о безбедности и здрављу на раду, других закона, подзаконских прописа (посебно транспонованих Директива ЕУ) и колективних уговора, како би се смањио број повреда на раду и да би се сузбио рад «на црно».

Значајне резултате рада инспекција рада је постигла захваљујући новој организацији рада Инспектората за рад - континуирани, појачани инспекцијски надзори у којима учествује максимално расположив број инспектора рада, често по принципу "ротације", циљани ванредни инспекцијски надзори у појединим делатностима, двосменски рад, организовање и вршење ванредних надзора како у првој тако и у другој смени рада, а и ноћу, као и у дане викенда, уз појачану медијску кампању, уједначено поступање инспектора рада у складу са инструкцијом коју је донео Инспекторат за рад. Инспекција рада планира да и у 2016. години настави рад према успостављеној организацији рада, уз стално унапређење исте и уз пуну сарадњу са другим органима, ради постизања практичне примене прописа у области рада од стране послодаваца, а преваходно у циљу смањења броја повреда на раду на што је могуће мању меру и остваривање безбедних и здравих услова рада запослених, у циљу сузбијања рада "на црно" и повећања запослености, као и у циљу откривања нерегистрованих субјеката и сузбијања сиве економије.

Инспекција рада је организовала и извршила појачане инспекцијске надзоре по регионалном принципу у привредним субјектима на **14 различитих територија** и то у Нишу и Београду, на Копаонику, Златибору и Старој планини, у Врњачкој и у Соко Бањи, на територији Јужнобанатског, Рашког, Севернобачког, Шумадијског, Јужнобачког, Подунавског, Пчињског, Зајечарског и Златиборског управног округа. Такође, инспекција рада је извршила ванредне инспекцијске надзоре у **21 различитој делатности** и то у привредним субјектима који имају више од 20 запослених и имају обавезу да запошљавају особе са инвалидитетом, у привредним субјектима чија је делатност производња хлеба, свежег пецива и колача, у кладионицама, у банкама, на градилиштима Коридора 10 и 11 и у Београду, код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење, у привредним

субјектима чија је делатност припремање obroka и пића за конзумирање на лицу места и за понети (брза храна, пицерије, ћевабџинице и сл.), у привредним субјектима чија је претежна делатност прерада воћа и поврћа и који поседују хладњаче, појачане инспекцијске надзоре физичко – техничког обезбеђења ноћних клубова, у привредним субјектима чија је претежна делатност угоститељство, здравство, прерада и конзервусање меса и производња месних прерађевина, одржавање и поправка моторних возила, у приватним школама, у вртићима, у фотокопирницама и штампаријама, у салама у којима се организују различите прославе, у агенцијама за запошљавање и у привредним друштвима којима агенције за запошљавање упућују на рад своје запослене, у јавним предузећима, у туристичким агенцијама, код послодаваца који врше сечу дрвећа у шумским газдинствима, на објектима речне пловидбе, као и у фитнес клубовима, теретанама и другим објектима за рекреацију.

***Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима на Копаонику
(15. јануар 2015.године)***

Инспекторат за рад је дана 15. јануара 2015.године, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима на Копаонику.

Инспекцијским надзорима, које је вршило **16 инспектора** рада, са територије **4 управна округа**, обухваћена су укупно **42 привредна субјекта**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **32 лица на раду "на црно"**, са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су донели 6 решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно". Истовремено, инспекција рада је донела и 3 решења због других утврђених неправилности у области радних односа.

Такође, инспекција рада је због утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду донела 2 решења која се односе на испитивање електричних инсталација и вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду,

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 7 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника.

***Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима на Златибору
(16. јануар 2015.године)***

Инспекторат за рад је дана 16. јануара 2015.године, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима на Златибору.

Инспекцијским надзорима, које је вршило **16 инспектора** рада, са територије **4 управна округа**, обухваћено је укупно **81 привредних субјеката**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **15 лица на раду "на црно"**, са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 13 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су донели 8 решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно". Истовремено, инспекција рада је донела и 5 решења због других утврђених неправилности у области радних односа.

Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима на Старој планини (24. јануар 2015. године)

Инспектори рада, Одсека инспекције рада за Пиротски и Зајечарски управни округ, дана **24. јануара 2015. године**, заједно са инспекторима Пореске управе из Пирота, извршили су инспекцијске надзоре, у области безбедности и здравља на раду и у области радних односа, у привредним субјектима који обављају делатност на Старој планини, Бабин зуб, Јабучко равниште.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у **10 привредних субјеката**, обухваћено је укупно **30 радно ангажованих лица**. Том приликом је, између осталог, утврђено да је, у **3 угоститељска објекта**, **8 лица** радило „на црно“.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су поднели 3 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца зато што са лицима која су радно ангажовали нису закључили уговоре о раду или други уговор у складу са Законом о раду (чл. 30.- 33. и чл. 197.-202. Закона о раду).

На основу утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду, који су се односили на оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, инспектори рада су донели укупно 2 решења.

Појачани инспекцијски надзори на територији Србије у привредним субјектима који имају више од 20 запослених и имају обавезу да запошљавају особе са инвалидитетом (почев од 26. јануара 2015.године)

Инспекторат за рад је дана **26. јануара 2015.године**, отпочео инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима који имају више од 20 запослених и имају обавезу да запошљавају особе са инвалидитетом, а која ће се одвијати до **27. фебруара 2015.године**.

Током прве недеље ове акције, у периоду од **26. до 30. јануара 2015.године** инспекцијским надзорима је обухваћено **85** привредних субјеката, који укупно радно ангажују **18.023** лица, а од тога **341** особу са инвалидитетом.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **26** лица на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су поднели **3** захтева за покретање прекршајног поступка против правног лица и одговорног лица у правном лицу.

Такође, због утврђених неправилности у области радних односа инспекција рада је донела **18** решења и **5** указивања.

Због утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду инспектори рада су донели **18** решења за отклањање недостатака, донели су **1** забрану рада на радном месту због тога што послодавац није оспособио запослене за безбедан и здрав рад на радном месту и поднели су **2** захтева за покретање прекршајног поступка против правног лица и одговорног лица у правном лицу.

Појачани инспекцијски надзори у кладионицама извршени на територији Републике Србије (04. фебруар 2015.године)

Инспекторат за рад је дана **04. фебруара 2015.године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у кладионицама на територији Републике Србије.

Инспекцијским надзорима, које је извршило **199** од укупно **244** инспектора рада, обухваћена је **731** локација, од постојећих **1749** локација кладионица,.

Инспектори рада су извршили надзоре свих **19** послодаваца, који за **1749** локација поседују одобрење за приређивање посебних игара на срећу-за клађење, издато од стране Пореске управе-Сектора за мењачке и девизне послове и игре на срећу.

Приликом инспекцијских надзора, од укупно 991 затеченог лица, 42 лица су радила "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су решењима наложили послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно", а против правног лица и одговорног лица у правном лицу су поднели затеве за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је због утврђених неправилности донела укупно 167 решења, од тога 43 решења у области радних односа и 124 решења у области безбедности и здравља на раду.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада су у области радних односа поднели 33 захтева за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 21 захтев за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица.

Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима на Копаонику (7. и 8. фебруар 2015.године)

Инспекторат за рад је 7. и 8. фебруара 2015.године извршио ванредне инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима на Копаонику.

Инспекцијским надзорима, које је вршило 7 инспектора рада, са територије 3 управна округа, обухваћена су укупно 22 привредна субјекта.

Приликом инспекцијских надзора од укупно 93 затечена, радно ангажована лица, 30 лица је радило "на црно", односно са овим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су донели 6 решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Истовремено, инспекција рада је донела и 1 решење због утврђеног недостатка у области безбедности и здравља на раду којим је наложено послодавцу да изврши оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад.

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 8 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су због утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду поднели 1 захтев за покретање прекршајног поступка.

**Појачани инспекцијски надзори физичко – техничког обезбеђења ноћних клубова у Београду
(08. фебруар 2015.године)**

Инспекторат за рад је дана 08. фебруара 2015.године, у раним јутарњим сатима, у координираној акцији са Министарством унутрашњих послова Републике Србије, извршио инспекцијске надзоре, у области радних односа и безбедности и здравља на раду, физичко-техничког обезбеђења 7 ноћних клубова у Београду.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад, да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Инспектори рада су у ноћним клубовима обухваћеним инспекцијским надзорима затекли укупно **29 лица** која су радно ангажована на пословима физичко-техничког обезбеђења, од којих су само за **2 лица** стављени на увид уговор о раду и уговор о вршењу привремених и повремених послова.

**Појачани инспекцијски надзори у кладионицама
(24. фебруар 2015.године)**

Инспекторат за рад је дана 24. фебруара 2015.године извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у кладионицама на територији Републике Србије.

Инспекцијским надзорима обухваћено је **313 локација** кладионица, док је претходним, појачаним надзорима, који су извршени дана 04. фебруара 2015 године, била обухваћена **731 локација** кладионица.

Приликом инспекцијских надзора, од укупно **446 затечених лица**, **28 лица** је радило "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су решењима наложили послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно", а против правног лица и одговорног лица у правном лицу су поднели затеве за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је због утврђених неправилности донела укупно **84 решења**, од тога **20 решења** у области радних односа и **64 решења** у области безбедности и здравља на раду. Такође, зато што запослени нису оспособљени за безбедан и здрав рад на радном месту на ком раде, инспектори рада су донели и **2 забране** рада.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада су у области радних односа поднели 14 захтева за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 7 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица.

**Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима чија је делатност производња хлеба, свежег пецива и колача
(26. фебруар 2015.године)**

Инспекторат за рад је дана **26. фебруара 2015.године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима чија је делатност производња хлеба, свежег пецива и колача. Инспектори рада су надзоре вршили у току дана, у ноћним сатима, као и у раним јутарњим сатима, на целој територији Републике Србије.

Инспекцијским надзорима, које је извршило укупно **182 инспектора рада**, обухваћено је укупно **474 привредних субјеката**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **112 лица на раду "на црно"**, са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 33 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 23 захтева за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је донела **85 решења** због утврђених неправилности у области радних односа, као и **167 решења** у области безбедности и здравља на раду, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, испитивање услова радне околине на радном месту, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду. Такође, инспектори рада су донели и **9 решења о забрани рада** на радном месту због неспособљености запосленог за безбедан и здрав рад.

Најдрастичнији пример рада "на црно" је утврђен код једног послодавца на територији Рашког управног округа, где су инспектори рада, од укупно **11 лица затечених на раду, затекли чак 10 лица на раду "на црно"**.

Такође, код једног послодавца у Поморавском управном округу у току надзора инспектори рада су утврдили да су од 7 лица затечених на раду, 4 лица радила "на црно", док је код једног послодавца у Београду, од 8 лица затечених на раду, 5 лица радило "на црно".

Појачани инспекцијски надзори на територији Србије у привредним субјектима који имају више од 20 запослених и имају обавезу да запошљавају особе са инвалидитетом (током фебруара 2015.године)

Инспекторат за рад је дана **26. јануара 2015.године**, отпочео инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима који имају више од 20 запослених и имају обавезу да запошљавају особе са инвалидитетом, а који су се одвијали до **27. фебруара 2015.године**.

Током ове акције, у фебруару **2015.године**, извршени су инспекцијски надзори у **335** привредних субјеката, којима је обухваћено **17.047** радно ангажованих лица, а од тога **1.366** особа са инвалидитетом.

Контролисани послодавци плаћају пенале за **662** особе са инвалидитетом које нису запослили, а које су, према броју запослених, били у обавези да запосле.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **46** лица на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

Инспектори рада су због утврђених прекршаја у области радних односа поднели **8** захтева за покретање прекршајног поступка против правног лица и одговорног лица у правном лицу, а због утврђених прекршаја у области безбедности и здравља на раду су поднели **4** захтева за покретање прекршајног поступка.

Због утврђених неправилности у области радних односа инспекција рада је донела **55** решења и **21** указивање.

Због утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду инспектори рада су донели **110** решења за отклањање недостатака и донели су **4** решења о забрани рада на радном месту због тога што послодавац није оспособио запослене за безбедан и здрав рад на радном месту.

Појачани инспекцијски надзори на градилиштима Коридора 10 и 11 (03. март 2015. године)

Инспекторат за рад је дана **03. марта 2015. године**, извршио инспекцијске надзоре, у области безбедности и здравља на раду и у области радних односа, на градилиштима Коридора 10 и 11, која се налазе на територијама **6** управних округа.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у **91** привредном субјекту који изводи радове на овим градилиштима, обухваћено је укупно **632** радно ангажованих лица.

Инспекцијским надзорима је утврђено да **614** лица има закључене уговоре о раду на одређено и неодређено време и уговоре о обављању привремених и повремених послова, као и да је **18** лица радило „на црно“.

Инспектори рада су због утврђених прекршаја у области радних односа поднели **4** захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, као и **1** захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја у области безбедности и здравља на раду.

На основу утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду, који су се већином односили на измене и допуне акта о процени ризика, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, прописане прегледе и испитивања опреме за рад, упућивање запослених који раде на радним местима са повећаним ризиком на периодичне лекарске прегледе, инспектори рада су донели укупно **14** решења за отклањање недостатака. Инспекција рада је донела и **1** решења о забрани рада на радном месту јер послодавац није оспособио запосленог за безбедан и здрав рад на радном месту.

Истовремено, на основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су, између осталог, послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, што нису запосленима доставили обрачун зараде и што нису запосленима исплатили доспелу зараду, инспектори рада су донели **15** решења о отклањању утврђених неправилности из области радних односа и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима, као и отклањање осталих утврђених неправилности.

Дакле, током наведених инспекцијских надзора, инспектори рада су због утврђених недостатака, односно неправилности, поднели укупно **5** захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, донели су укупно **29** решења о отклањању утврђених недостатака и **1** решење о забрани рада.

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење (05. март 2015.године)

Инспекторат за рад је дана **05. марта 2015.године** извршио појачане инспекцијске надзоре код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење. Инспекцијским надзорима су обухваћена **43** послодавца и укупно **379** локација на којима послодавци пружају услуге физичко-техничког обезбеђења.

Инспекција рада је утврдила да су послодавци на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању ангажовали **9** лица од укупно **689** лица која су затечена на локацијама на којима су извршени инспекцијски надзори. Наведена лица су ангажована од стране **3** послодавца и затечена су на **6** различитих локација.

Имајући у виду да је током инспекцијских надзора, који су извршени у периоду јун –јул **2014.године**, инспекција рада констатовала да

послодавци у овој делатности са радно ангажованим лицима најчешће закључују уговоре о стручном оспособљавању и усавршавању и да је по овом основу било ангажовано 23 % од укупног броја ангажованих лица, евидентно је вишеструко смањење броја радно ангажованих лица на овај начин.

Инспекција рада је у оквиру своје надлежности, одговарајућим мерама које је предузимала у периоду од јуна 2014.године до данас, допринела значајном смањењу ангажовања лица на пословима физичко – техничког обезбеђења на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању супротно одредбама Закона о раду, а тиме је и онемогућила ове послодавце да на овај начин избегавају плаћање пореза и доприноса и наносе директну штету Буџету Републике Србије.

Инспектори рада су, због непоштовања одредаба Закона о раду, поднели 21 захтева за покретање прекршајног поступка против правних лица и одговорних лица у правним лицима, од чега 10 захтева за покретање прекршајног поступка из разлога што су послодавци ангажовали 29 лица на раду "на црно".

Инспекција рада је утврдила да је 9 послодаваца ангажовало лица на раду "на црно", као и да је 1 од ових послодаваца ангажовао 14 лица која су затечена на 4 различите локације.

Због утврђених недостатака, инспектори рада су донели 17 решења из области безбедности и здравља на раду, а донели су и 24 решења из области радних односа, као и 3 указивања.

**Појачани инспекцијски надзори у привредним субјектима чија је делатност припремање obroка и пића за конзумирање на лицу места и за понети (брза храна, пицерије, ђевабџинице и сл.)
(17. март 2015.године)**

Инспекторат за рад је дана 17. марта 2015.године, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у привредним субјектима чија је делатност припремање obroка и пића за конзумирање на лицу места и за понети (брза храна, пицерије, ђевабџинице и сл.). Инспектори рада су надзоре вршили на целој територији Републике Србије.

Инспекцијским надзорима је обухваћено укупно 1.097 радно ангажованих лица у 550 привредних субјектата.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли 128 лица на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **43 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **6 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је донела **89 решења** због утврђених неправилности у области радних односа, као и **195 решења** у области безбедности и здравља на раду, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, испитивање услова радне околине на радном месту, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду. Такође, инспектори рада су донели и **18 решења о забрани рада на радном месту** због неспособљености запосленог за безбедан и здрав рад.

Најдрастичнији пример рада "на црно" је утврђени код једног послодавца на територији Сремског управног округа, где су од укупно 4 лица затечених на раду, сва 4 лица радила "на црно", као и код једног послодавца у Пчињском управном округу, где су сва 3 затечена лица радила "на црно".

Такође, код једног послодавца у Мачванском управном округу у току надзора инспектори рада су утврдили да су од 5 лица затечених на раду, чак 4 лица радила "на црно", док су код једног послодавца у Нишавском управном округу, од 5 лица затечених на раду, 3 лица радило "на црно". Истовремено код послодаваца у Пчињском, Моравичком и Нишавском управном округу је утврђено код више послодаваца да од 2 лица затечена на раду ни једно лице није имало закључен уговор о раду.

Ванредни инспекцијски надзори на територији града Ниша (19. март 2015.године)

Као што је од почетка ове године више пута најављивано, **инспекција рада је отпочела са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије.**

Дана 19. марта 2015.године више од **50 инспектора рада, са територије града Београда и 9 управних округа**, извршило је ванредне инспекцијске надзоре у области радних односа на територији града Ниша. Предмет ових надзора су били сви привредни субјекти који су лоцирани у деловима града за које су инспектори рада били појединачно задужени.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Инспекцијским надзорима, који су трајали до касних послеподневних сати, обухваћено је 616 радно ангажованих лица у 407 привредних субјеката који се баве различитим делатностима.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли 70 лица на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених, инспектори рада су поднели **30 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника.

Инспекција рада је донела **70 решења** због утврђених неправилности које се, поред осталог, односе на усклађивање уговора о раду са законом, заснивање радног односа, уговарање описа послова и елемената основне зараде.

Најдрастичнији примери рада "на црно" су: послодавац који се бави трговином код кога су инспектори рада затекли 4 радно ангажована лица од којих ни једно лице није имало закључен уговор о раду или други уговор у складу са законом, као и два послодавца који се баве трговином, односно производњом хлеба и пецива, код којих су оба затечена лица радила "на црно".

Такође, утврђено је да су код једног од контролисаних послодаваца од 3 затечена лица, 2 лица радила "на црно", односно да су код другог послодавца од 4 затечена лица 2 лица радила "на црно".

Код највећег броја "несавесних" послодаваца, инспекција рада је затекла по једно или по два лица на раду "на црно".

Појачани инспекцијски надзори на територији града Београда (26. март 2015. године)

Инспекторат за рад је дана **26. марта 2015. године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду по територијалном принципу и то тако што је већи број инспектора рада на територији града Београда вршио надзоре у различитим делатностима. Том приликом, пре свега, вршени су надзори на градилиштима, у привредним субјектима чија је претежна делатност угоститељство, као и у приватним школама.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу ротације, односно инспектори рада са територије других управних округа су у Београду вршили надзоре.

Инспекцијским надзорима, које је извршило укупно **94 инспектора рада**, обухваћено је укупно **211 привредних субјеката**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од укупно **1.186 затечених лица на раду утврдили да је 143 лица радило "на црно"**, односно са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду нису их пријавили на обавезно социјално осигурање. **Највећи број лица на раду «на црно» је затечен на градилиштима, на којима је 120 лица радило без уговора о раду.**

Такође, приликом надзора на градилиштима у блоку 67а, блоку 65 (Нови Београд) и градилишту на Вождовцу већи број радно ангажованих лица је побегао са градилишта у тренутку доласка инспектора рада.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **32 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **18 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је донела **26 решења** због утврђених неправилности у области радних односа, као и **56 решења** у области безбедности и здравља на раду, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, испитивање услова радне околине на радном месту, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду. Такође, инспектори рада су донели и **8 решења о забрани рада на радном месту** због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад, као и због непосредне опасности по живот и здравље запослених јер нису биле обезбеђене слободне ивице отвора, са којих су запослени могли да падну, непрописно монтираних скела, непостојања стручних налаза о исправности опреме за рад и неупућивања запослених који раде на радним местима са повећаним ризиком на периодичне лекарске прегледе.

Најдрастичнији пример рада "на црно" је утврђен код једног послодавца – извођача радова на градилишту, где су инспектори рада од укупно **10 лица затечених на раду, утврдили да је 8 лица на раду "на црно"**.

**Појачани инспекцијски надзори на територији Јужнобанатског управног округа са седиштем у Панчеву
(08. април 2015. године)**

Инспекторат за рад је дана **08. априла 2015. године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду по територијалном принципу и то тако што је већи број инспектора рада на територији Јужнобанатског управног округа са седиштем у Панчеву у различитим делатностима. Том приликом, пре свега, вршени су надзори у тржним центрима, у привредним субјектима чија је претежна делатност угоститељство, занатство, трговина на велико и мало, производња и

продаја леба, свежег пецива и колача, као и на стовариштима грађевинског материјала и у хостелу.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу ротације, односно инспектори рада са територије других управних округа су на територији Јужнобанатског управног округа вршили надзоре.

Инспекцијским надзорима, које је извршило укупно **35 инспектора рада**, обухваћена су укупно **132 привредна субјекта**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од укупно **303 затечена лица на раду утврдили да је 34 лица радило "на црно"**, односно са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **8 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **6 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је донела **10 решења** због утврђених неправилности у области радних односа, као и **31 решење** у области безбедности и здравља на раду, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, преглед и испитивање прописане опреме за рад, утврђивање посебних здравствених услова које треба да испуњавају запослени који раде на радним местима са повећаним ризиком и оспособљавање за пружање прве помоћи.

Имајући у виду број лица затечених на раду "на црно" у надзорима, који су у марту месецу вршени на територији града Београда и Ниша, а у априлу на територији Јужнобанатског управног округа, инспекција рада ће и у предстојећем периоду организовати поновљене ванредне, инспекцијске надзоре, како на територији наведених градова и округа, тако и у другим управним окрузима на територији Републике Србије.

**Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца
на територији Рашког управног округа
(23. априла 2015.године)**

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије.

Инспекторат за рад је дана **23. априла 2015.године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код послодаваца на територији Рашког управног округа. Предмет ових надзора су били привредни субјекти чија је делатност производња, односно грађевинарство на територији општине Рашка и Нови Пазар, као и послодавци који се баве угоститељством на територији општине Врњачка Бања. Инспекцијске надзоре су вршили инспектори рада из **13 различитих подручних јединица инспекције рада**.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Надзорима је обухваћено укупно 997 радно ангажованих лица, од којих је, 73 у Новом Пазару, 14 у Рашкој и 12 у Врњачкој Бањи, радило "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада су у области радних односа поднели **25 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **2 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица.

На основу утврђеног чињеничног стања и због тога што су послодавци ангажовали лица без закљученог уговора о раду, инспектори рада су решењима наложили послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно", а против правног лица и одговорног лица у правном лицу су поднели затеве за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је због утврђених неправилности донела укупно 28 решења, од тога 23 решења у области радних односа и 5 решења у области безбедности и здравља на раду.

Лица на раду "на црно" су затечена код укупно 37 послодаваца. Код највећег броја "несавесних" послодаваца, инспекција рада је затекла по једно или по два лица на раду "на црно".

Драстични примери рада "на црно" су послодавци који се баве производњом одевних предмета код којих су инспектори рада затекли 8, односно 10 радно ангажованих лица од којих 6, односно 5 лица није имало закључен уговор о раду или други уговор у складу са законом. Такође, код послодавца чија је делатност грађевинарство, свих 5 затечених лица је радило "на црно". Утврђено је и да су код појединих од контролисаних послодаваца, од 3 затечена лица, 2 лица радила "на црно", односно да су од 5 затечених лица 2 лица радила "на црно", а било је и случајева да су оба затечена лица радила "на црно", као и да су сва четири затечена лица радила "на црно".

Уочено је да је, у тренутку када су отпочели инспекцијски надзори и када се проширила вест о присуству инспекције рада, велики број лица, односно послодаваца закључао и у журби напустио пословне просторије, са очигледном намером да избегне инспекцијски надзор.

Такође, поједини инспекцијски надзори су због ометања инспектора рада, од стране послодаваца, у вршењу надзора, морали да се изврше уз присуство, односно уз асистенцију полиције.

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца на територији града Београда и на градилиштима Коридора 10 и 11 (29. априла 2015.године)

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије.

Инспекторат за рад је дана **29. априла 2015.године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду **на градилиштима, у угоститељским објектима- објектима брзе хране и у пекарама на територији града Београда, као и на градилиштима коридора 10 и 11.** Инспекцијске надзоре је вршило 94 инспектора рада из **24 различитих подручних јединица инспекције рада.**

Надзорима је обухваћено **257 послодаваца**, код којих су инспектори укупно затекли **1.758 радно ангажованих лица**, од тога **171 лице које је радило "на црно"**, јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су у области радних односа поднели 48 захтева за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 14 захтева за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела укупно 99 решења, од тога 49 у области радних односа и 50 решења у области безбедности и здравља на раду, 5 решења о забрани рада на радном месту.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на испитивање електричних инсталација, испитивање услова радне околине на радном месту, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду.

Решења о забрани рада на радном месту су изречена због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад, као и због непосредне опасности по живот и здравље запослених јер нису биле обезбеђене слободне

ивице отвора лифта, са којих су запослени могли да падну, непостојања стручних налаза о исправности опреме за рад и неупућивања запослених који раде на радним местима са повећаним ризиком на периодичне лекарске прегледе.

Важно је истаћи и чињеницу, да је приликом надзора на градилишту у блоку 65 и 67а, око 55 радно ангажованих лица је побегло са градилишта у тренутку доласка инспектора рада.

Инспекцијски надзори у агенцијама за запошљавање (април 2015.године)

Инспекторат за рад је 31. марта 2015.године отпочео са вршењем појачаних инспекцијских надзора у агенцијама за запошљавање, које поседују лиценцу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања за обављање послова делатности агенција за запошљавање. Инспекцијским надзорима је обухваћена 71 агенција за запошљавање које укупно имају 5.782 запослена.

Инспектори рада су, због непоштовања одредаба Закона о раду, поднели 3 захтева за покретање прекршајног поступка против правних лица и одговорних лица у правним лицима, а због прекршаја из области безбедности и здравља на раду су поднели 1 захтев за покретање прекршајног поступка. Током инспекцијских надзора у 4 агенције за запошљавање укупно је затечено 7 лица на раду "на црно".

Због утврђених недостатака у агенцијама за запошљавање, који су се углавном односили на испитивање електричних инсталација, доношење акта о процени ризика на радном месту у радној околини, одређивање лица за безбедност и здравље на раду, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад на радном месту, прописане евиденције из безбедности и здравља на раду, као и уређење права обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду инспектори рада су донели 19 решења из области безбедности и здравља на раду. Инспектори рада су због утврђених неправилности у области радних односа у агенцијама за запошљавање донели и 4 решења, којима су наложили послодавцу да закључи уговор о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", да уговором о раду утврди одмор у току рада и распоред рада у недељи, прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Инспекцијски надзори у привредним друштва којима агенције за запошљавање упућују на рад своје запослене (април 2015.године)

С обзиром да се, од укупно 71 контролисане агенције за запошљавање 28 агенција бави и делатношћу осталог уступања људских ресурса, тако што своје запослене упућују на рад код других послодаваца, инспекција рада је интензивно вршила и инспекцијске надзоре код ових послодаваца на целој територији Републике Србије.

Инспекцијским надзорима који су вршени код послодаваца којима агенције за запошљавање упућују на рад своје запослене, утврђено је да су контролисаним послодавцима агенције уступиле укупно 3.682 запослена.

Поред агенција за запошљавање контролисани су и послодавци, чија је претежна делатност **78.30 - остало уступање људских ресурса («лизинг» радне снаге)**, односно они који запошљавају лица, која упућују на рад код других послодаваца. Инспекцијским надзорима обухваћено је **9 таквих, већих послодаваца**, од којих поједини своје запослене уступају великом броју привредних друштава. Примера ради један такав послодавац упућује своје запослене на рад код више од **40 привредних друштава**. Такође, инспекцијским надзорима су обухваћене и омладинске задруге.

Извршеним инспекцијским надзорима, инспекција рада је утврдила да су агенције за запошљавање, као и други послодавци који се баве уступањем људских ресурса, упутили на рад код других послодаваца укупно **6.938 запослених**. Са већином лица, од укупно **1.557 лица** која су затечена у току надзора на месту рада код других послодаваца, контролисане агенције за запошљавање, односно послодавци који се баве уступањем људских ресурса, су закључили уговоре о раду, док су са **92 лица** закључили уговоре о вршењу привремених и повремених послова, као и уговоре о стручном оспособљавању и усавршавању. Инспектори рада су утврдили и да су **2 послодавца**, од којих је један агенција за запошљавање, упутили на рад код других послодаваца **3 лица без закљученог уговора о раду**.

Инспектори рада су код ових послодаваца, због непоштовања одредаба Закона о раду, поднели **4 захтева** за покретање прекршајног поступка против правних лица и одговорних лица у правним лицима, а због прекршаја из области безбедности и здравља на раду су поднели **6 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Због утврђених недостатака код контролисаних послодаваца, који су се углавном односили на доношење, односно допуну акта о процени ризика на радном месту у радној околини, одређивање лица за безбедност и здравље на раду, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад на радном месту, прописане евиденције из безбедности и здравља на раду, уређење права обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду, оспособљавање одговарајућег броја запослених за пружање прве помоћи, као и на доношење споразума о координацији у примени заједничких мера за безбедност и здравље на раду запослених између послодаваца који у обављању послова деле радни простор, инспектори рада су донели **17 решења** за отклањање недостатака из области безбедности и здравља на раду и **1 решење о забрани рада на радном месту**. Инспектори рада су због утврђених неправилности у области радних односа донели **11 решења**, којима су наложили послодавцу, између осталог, да закључи уговор о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", да уговором о раду утврди место рада запосленог, да утврди обавезне елементе уговора о раду, као и да запосленом достави обрачун зараде.

**Појачани инспекцијски надзори извршени
код послодаваца на територији Севернобачког управног округа и у
туристичким агенцијама на територији Републике Србије
(07. мај 2015.године)**

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије, као и са појачаним надзорима на целој територији Републике Србије.

Инспекторат за рад је дана **07. маја 2015.године**, извршио инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код послодаваца који се баве различитим делатностима на територији општине Суботица, Бачка Топола и Мали Иђош, као и у туристичким агенцијама на територији Републике Србије. Инспекцијске надзоре су вршили инспектори рада из **25 различитих подручних јединица инспекције рада** и то углавном по принципу "ротације" што заправо значи да су инспектори рада вршили надзоре ван територије на којој обично раде.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Надзорима који су извршени на територији Севернобачког управног округа је обухваћено **74 послодаваца**, код којих су инспектори укупно затекли **173 радно ангажованих лица**, од тога **12 лица која су радила "на црно"**, јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца на територији Севернобачког управног округа, инспектори рада су у области радних односа поднели **5 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **2 захтева** за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца на територији Севернобачког управног округа донела укупно **9 решења**, од тога **3 у области радних односа** и **6 решења у области безбедности и здравља на раду**.

Надзорима у туристичким агенцијама на територији Републике Србије су обухваћена **252 послодавца**, код којих су инспектори укупно затекли **615 радно ангажованих лица**, од тога **58 лица која су радила "на црно"**, јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја у контролисаним туристичким агенцијама, инспектори рада су у области радних односа поднели **23 захтева за покретање прекршајног поступка**, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **7 захтева за покретање прекршајног поступка против послодавца**.

Инспекција рада је због утврђених неправилности у туристичким агенцијама донела укупно **132 решења**, од тога **51 у области радних односа и 81 решења у области безбедности и здравља на раду**, од чега је **4 решења о забрани рада на радном месту** због утврђених околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на испитивање електричних инсталација, испитивање услова радне околине на радном месту, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду. Решења о забрани рада на радном месту су изречена због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

У области радних односа утврђене су неправилности које су се углавном односиле на закључење уговор о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

У већини туристичких агенција у којима су затечена лица на раду "на црно", затечено је по 1 лице без закљученог уговора о раду или другог уговора у складу са Законом о раду, али је било и случајева да су од 2 затечена лица, оба лица радила на црно, као и да су од 3, односно 5 затечених лица 2 лица радила на "црно".

Појачани инспекцијски надзори извршени на објектима речне пловидбе на потезу реке Саве од ушћа ка Обреновцу (9. мај 2015.године)

Инспекторат за рад је, у суботу 09. маја 2015.године, у сарадњи са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, организовао појачане инспекцијске надзоре у области радних односа на објектима речне пловидбе на потезу реке Саве од ушћа ка Обреновцу. Инспекцијске надзоре је истовремено вршила инспекција рада и инспекција безбедности пловидбе.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодавца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Надзори су извршени на **4 објекта речне пловидбе на реци Сави у Београду**, од којих је један био теретни брод. Инспекција рада је на сва **4 контролисана брода затекла 16 радно ангажованих лица**, од којих је чак **14 лица радило "на црно"**, јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду, односно нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

На сва **4 брода** су затечена лица која у моменту инспекцијског надзора нису била пријављена на обавезно социјално осигурање и то на првом броду сва **3 затечена лица**, на другом броду сва **4 затечена лица**, на трећем броду **5 лица** од укупно затечених **6 лица** и на четвртном броду **2 лица** од укупно **3 затечена лица**.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспекција рада је поднела **4 захтева за покретање прекршајног поступка**, и донела је **4 решења**, којим је наложено послодавцима да закључе уговоре о раду са лицима која су затечена на раду "на црно".

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца на територији Шумадијског и Јужнобачког управног округа (14. мај 2015.године)

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије и то углавном по принципу "ротације" што заправо значи да су инспектори рада вршили надзоре ван територије на којој обично раде.

Дана 14. маја 2015.године, инспектори рада су извршили скраћене, брзе, ефикасне надзоре у периоду између две смене, како би надзорима обухватили што већи број радно ангажованих лица код послодаваца.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Надзорима који су извршени на територији Шумадијског и Јужнобачког управног округа је обухваћено 344 послодаваца, код којих су инспектори укупно затекли 685 радно ангажованих лица, од тога чак 73 лица која су радила "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду, нити друге уговоре у складу са законом и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су у области радних односа поднели **26 захтева за**

покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 17 захтева за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Због прекршаја који се односи на не држање уговора о раду, односно другог уговора у складу са законом, или њихове копије, у простору у коме запослени или ангажовано лице ради, за који је прописана новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су послодавцима издали **12 прекршајних налога.**

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела укупно **143 решења**, од тога **68 у области радних односа и 75 решења у области безбедности и здравља на раду.**

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду. Решења о забрани рада на радном месту су изречена због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

У области радних односа утврђене су неправилности које су се углавном односиле на закључење уговор о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца на територији града Београда и на територији Републике Србије (21. мај 2015.године)

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије и то углавном по принципу "ротације" што заправо значи да су инспектори рада вршили надзоре ван територије на којој иначе раде.

Дана 21. маја 2015.године, инспекција рада је извршила скраћене, брзе, ефикасне надзоре, који су трајали до касних вечерњих сати, превасходно у фитнес клубовима, теретанама и другим објектима за рекреацију, али и у угоститељским објектима, пекарама и објектима брзе хране, као и на градилиштима на територији града Београда, у којима је учествовао 71 инспектор рада из 17 подручних јединица инспекције рада и то по принципу "ротације". Истовремено, инспектори рада су вршили и инспекцијске надзоре у фитнес клубовима и теретанама и на територији управних округа Републике Србије.

С обзиром да је приоритетни циљ Инспектората за рад да се појава рада "на црно" сведе на најмању могућу меру, односно да се радно ангажована лица у што је могуће већем обиму преведу из "сиве зоне" у легалне токове,

активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, као и на откривање лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно".

Надзорима који су извршени обухваћена су 264 послодавца, код којих су инспектори рада укупно затекли 832 радно ангажована лица, од тога чак 117 лица која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су у области радних односа поднели 23 захтева за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 15 захтева за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Због прекршаја за које је прописана новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су послодавцима издали 6 прекршајних налога.

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела укупно 120 решења, од тога 58 у области радних односа и 68 решења у области безбедности и здравља на раду, као и 4 решења о забрани рада на радном месту.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, испитивање услова радне околине, постављање прописане заштитне ограде, утврђивање права обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду. Решења о забрани рада на радном месту су изречена због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад и због тога што се користи средство за рад на коме нису примењене прописане мере за безбедност и здравље на раду.

У области радних односа утврђене су неправилности које су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на достављање обрачуна зараде запосленом, на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Код већине послодаваца код којих су затечена лица на раду "на црно", затечено је по 1, 2 или 3 лице без закљученог уговора о раду или другог уговора у складу са Законом о раду, али је било и случајева да су свих 10, односно 11 затечених лица радила "на црно", као и да су од 8, затечених лица, 5 лица радила на "црно".

Важно је истаћи и чињеницу, да је приликом надзора на градилишту у блоку 65 око 15 радно ангажованих лица је побегло са градилишта у тренутку доласка инспектора рада.

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење на територији Републике Србије (28. мај 2015.године)

Инспекција рада је дана 28. маја 2015.године на територији Републике Србије извршила појачане инспекцијске надзоре код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење. Инспекцијским надзорима су обухваћене 352 локације на којима ови послодавци пружају услуге физичко-техничког обезбеђења.

Инспектори рада су приликом инспекцијског надзора затекли код 11 послодаваца укупно 18 лица која су радила "на црно", од чега је 1 од ових послодаваца ангажовао 3 лица на раду "на црно" која су затечена на 3 различите локације, док је други послодавац ангажовао 3 лица на раду "на црно" на 2 различите локације.

Такође, инспекција рада је утврдила да су послодавци на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању ангажовали 18 лица од укупно 730 лица која су затечена на локацијама на којима су извршени инспекцијски надзори, односно 2,47 % од укупно затечених радно ангажованих лица. Наведена лица су ангажована од стране 7 послодавца и затечена су на 11 различитих локација.

Имајући у виду да је током инспекцијских надзора, који су извршени у периоду јун –јул 2014.године, инспекција рада констатовала да послодавци у овој делатности са радно ангажованим лицима најчешће закључују уговоре о стручном оспособљавању и усавршавању и да је по овом основу тада било ангажовано 23 % од укупног броја ангажованих лица, евидентно је вишеструко смањење броја радно ангажованих лица на овај начин, а што је свакако и резултат континуираних, појачаних надзора које је инспекција рада вршила у периоду од јуна 2014. године.

Инспекција рада је у оквиру своје надлежности, одговарајућим мерама које је предузимала у периоду од јуна 2014.године до данас, допринела значајном смањењу ангажовања лица на пословима физичко – техничког обезбеђења на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању супротно одредбама Закона о раду, а тиме је и онемогућила ове послодавце да на овај начин избегавају плаћање пореза и доприноса и наносе директну штету Буџету Републике Србије.

Инспектори рада су, због непоштовања одредаба закона поднели укупно 21 захтев за покретање прекршајног поступка против правних лица и одговорних лица у правним лицима, од чега 13 захтева у области радних односа и 8 захтева у области безбедности и здравља на раду.

Због прекршаја за које је прописана новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су послодавцима издали 19 прекршајних налога.

Због утврђених недостатака, инспектори рада су донели 25 решења из области радних односа, а донели су и 23 решења из области

безбедности и здравља на раду, као и 4 решења о забрани рада на радном месту.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, утврђивање права обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду. Решења о забрани рада на радном месту су изречена због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

У области радних односа утврђене су неправилности које су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на достављање обрачуна зараде запосленом, на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

**Ванредни инспекцијски надзори на територији
Смедерева, Велике Планае и Смедеревске Паланке
(29. мај 2015.године)**

Инспекција рада је наставила са појачаним инспекцијским надзорима по регионалном принципу, односно са надзорима на одређеној територији, у којима учествују инспектори рада са целе територије Републике Србије.

Дана 29. маја 2015.године **33** инспектора рада, са територије **8 управних округа, извршило је ванредне инспекцијске надзоре у области радних односа на територији Смедерева, Велике Планае и Смедеревске Паланке.** Предмет ових надзора су били сви послодавци у тржним центрима, као и привредни субјекти који су лоцирани у деловима града за које су инспектори рада били појединачно задужени.

Активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, са циљем да лица која се код послодаваца, евентуално, налазе на раду "на црно", заснују радни однос и остваре законом загарантована права.

Инспекцијским надзорима, који су трајали до касних вечерњих сати, обухваћено је **288** радно ангажованих лица у **196** привредних субјеката који се баве различитим делатностима.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **65** лица на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање, што износи **23%** од укупног броја лица обухваћених инспекцијским надзорима.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада су поднели **33 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника.**

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели 40 решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Код већине послодаваца од укупно 52 послодавца код којих су затечена лица на раду "на црно", затечено је по једно или 2 лица која су радила "на црно".

Појачани инспекцијски надзори на градилиштима на Копаонику (04. јун 2015.године)

Дана **04. јуна 2015.године**, инспектори рада Косовско-митровачког и Рашког управног округа су ефикасним, блиц контролама **на градилиштима на Копаонику**, код **14 контролисаних послодаваца**, од укупно **29 лица обухваћених надзорима**, затекли чак **26 лица која су радила "на црно"**, са којима послодавци нису закључили уговоре о раду, односно нису поднели пријаве на обавезно социјално осигурње, а што износи **90% од укупног броја лица обухваћених надзорима.**

Истог дана послодавци су закључили уговоре о раду, односно поднели су пријаве на обавезно социјално осигурање за сва лица затечена на раду "на црно", о чему су доставили доказе инспекторима рада на увид.

Због утврђених прекршаја за које је прописана новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су послодавцима издали **5 прекршајних налога.**

Појачани инспекцијски надзори на територији града Београда (субота 06. јун 2015.године)

У циљу сузбијања рада „на црно“, дана 06. јуна 2015. године, више од **100 инспектора рада, извршило је појачане инспекцијске надзоре на територији града Београда. Предмет ових надзора су била велика градилишта, бродови, сплавови, као и послодавци у тржним центрима и угоститељским објектима.**

Надзори су реализовани по принципу „ротације“, односно инспектори рада са територије других управних округа су вршили надзоре у Београду.

Значајно је истаћи и да су, наведени инспекцијски надзори, по броју инспектора рада, укључених у надзоре викендом, најобимнији дотада. Само на два велика градилишта у исто време било је око 70 инспектора рада, како би се фокусирањем већег броја инспектора на поједине локације, постигла већа ефикасност рада и обухватио већи број извођача и подизвођача радова, а и лица затечених на раду.

Притом, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, са циљем да лица која се код послодаваца, налазе на раду "на црно", заснују радни однос и остваре законом загарантована права.

Инспекцијским надзорима, обухваћено је 1205 радно ангажованих лица у 435 привредних субјеката који се баве различитим делатностима.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли **241 лице на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање, што износи 20% од укупног броја лица обухваћених инспекцијским надзорима.**

Инспектори рада су послодавцима издали **36 прекршајних налога**, а због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора о раду или других уговора на месту рада (за наведени прекршај прописана је новчана казна у фиксном износу од 50.000 и 100.000 динара).

На градилиштима, која су више пута контролисана у последњих неколико месеци и то због рада „на црно“ – WEST 65 и градилиште у блоку 67а поново су затицана лица без уговора о раду, а инспектори рада су у делу надзора имали и асистенцију полиције.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада ће поднети захтеве за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника и донеће решења о отклањању утврђених неправилности, којима ће наложити послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Имајући у виду број лица, које послодавци ангажују без закључених уговора, односно „на црно“, Инспекторат за рад је увео двосменски рад, већ дужи временски период врши надзоре по принципу „ротације“, односно инспектори рада врше надзоре на територији других управних округа, циљане надзоре у одређеним делатностима, као и надзоре викендом, а што ће наставити да чини и у престојећем временском периоду.

Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца на територији Пчињског управног округа са седиштем у Врању (11. јун 2015. године)

Инспекторат за рад је дана **11. јуна 2015. године, на територији Пчињског управног округа организовао инспекцијске надзоре** у области радних односа и безбедности и здравља на раду којима су обухваћени послодавци који се баве различитим делатностима. Том приликом, пре свега, **вршени су брзи, ефикасни надзори на градилишту изградње Коридора 10, као и у привредним субјектима чија је претежна делатност угоститељство, занатство, трговина на велико и мало, саобраћај и то у Врању, Владичином Хану, Бујановцу, Прешеву и Сурдулици.**

Такође, инспектори рада су у координираној акцији са саобраћајном полицијом Прешева и саобраћајним инспекторима, вршили надзоре аутопревозника који су ангажовани на изградњи Коридора 10.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу ротације, односно надзоре на територији Пчињског управног округа су вршили инспектори рада који иначе раде на територији других управних округа.

Инспекцијским надзорима, које је извршило **30 инспектора рада**, обухваћена су укупно **172 привредна субјекта**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од укупно **344 затечених лица на раду утврдили да је 74 лица радило "на црно"**.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 8 захтева за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, **док су у области безбедности и здравља на раду поднели 6 захтева** за покретање прекршајног поступка.

Инспекција рада је донела **47 решења због утврђених неправилности у области радних односа, као и 36 решења у области безбедности и здравља на раду**, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, испитивање услова радне околине, утврђивање права, обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду, постављање прописане заштитне ограде на слободним ивицама преко којих се може пасти у простор дубљи од 1 метар. Такође, инспекција рада је донела и **4 решења о забрани рада на месту рада** због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

Имајући у виду број лица затечених на раду "на црно" у надзорима које је инспекција рада вршила по територијалном принципу, а који су интензивирани у 2015. години, инспекција рада ће и у предстојећем периоду организовати поновљене ванредне, инспекцијске надзоре, како на територији градова и округа у којима су већ извршени овакви надзори, тако и у другим управним окрузима на територији Републике Србије.

Појачани инспекцијски надзори на територији града Београда (19. јун 2015. године)

У циљу сузбијања рада „на црно“, дана 19. јуна 2015. године, 77 инспектора рада, извршило је појачане инспекцијске надзоре на територији града Београда. Предмет ових надзора, пре свега, били су индустријска зона (Земун), велика градилишта, сплавови, аутосервиси, послодавци у тржним центрима и угоститељским објектима, као и послодавци регистровани за делатност личних услуга – фризерски и козметички салони.

Надзори су реализовани по принципу „ротације“, односно инспектори рада са територије других управних округа су вршили надзоре у Београду.

Притом, активност инспектора рада је превасходно била усмерена на контролу одредби Закона о раду, којима се уређује заснивање радног односа, са циљем да лица која се код послодаваца, налазе на раду "на црно", заснују радни однос и остваре законом загарантована права.

Инспекцијским надзорима, обухваћено је 1.285 радно ангажованих лица у 352 привредна субјекта који се баве различитим делатностима.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су затекли 181 лице на раду "на црно", са којима послодавци нису закључили уговоре о раду и које нису пријавили на обавезно социјално осигурање. Највише лица без уговора о раду затечено је у делатности угоститељства, трговине, грађевинарства и личних услуга.

Инспектори рада су послодавцима издали 28 прекршајних налога, а због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада.

Због утврђених прекршаја, инспектори рада су поднели захтеве за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника и донели су решења о отклањању утврђених неправилности, којима је наложено послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

**Појачани инспекцијски надзори у Пироту
након којих су послодавци запослили 240 лица
(02. јул 2015.године)**

Приликом надзора Инспектората за рад у Пироту, од четири контролисана привредна субјекта, код два послодавца је затечено чак 130 лица која су радила „на црно“.

Један послодавац је одмах након надзора закључио уговоре о раду, односно поднео пријаве на обавезно социјално осигурање за свих 63 лица затечених на раду „на црно“, као и за још 99 особа.

Такође, други послодавац је после надзора закључио уговоре о раду и поднео пријаве на обавезно социјално осигурање за свих 67 лица затечених на раду „на црно“, као и за још 11 особа. Оба послодавца су доставила доказе инспекторима рада на увид.

С обзиром да је откривено 130 непријављених радника, а укупно запослено 240 особа, надзори су, поред осталог, утицали и на подизање свести послодаваца о неопходности примене прописа. Тиме је постигнут и дугорочнији ефекат запошљавања.

**Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца на територији
Јужнобачког управног округа и појачани инспекцијски надзори код
послодаваца чија је делатност физичко-техничко обезбеђење на територији
Републике Србије
(03. јул 2015.године)**

Дана 03. јула 2015.године 29 инспектора рада, са територије 8 управних округа, извршило је ванредне, "блиц" надзоре у области радних односа на територији Новог Сада, Бачке Паланке и Врбаса. Предмет ових надзора су били сви послодавци у тржним центрима, као и привредни субјекти који су лоцирани у деловима ових градова за које су инспектори рада били појединачно задужени.

Надзорима, који су вршени до касних поподневних сати, обухваћен је 181 послодавац, код којих су инспектори рада укупно затекли 346 радно ангажованих лица, од тога 59 лица, која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели 16 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, и издали су 4 прекршајна налога због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу од 50.000 и од 100.000 динара. Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела и 5 решења.

Истовремено, инспекција рада је на територији Републике Србије извршила појачане инспекцијске надзоре код послодаваца чија је претежна делатност физичко-техничко обезбеђење. Инспекцијским надзорима који су се вршили на територији града Београда, као и на територијама 23 управна округа, до касних вечерњих сати обухваћено је 277 локација на којима ови послодавци пружају услуге физичко-техничког обезбеђења.

На контролисаним локацијама инспектори рада су укупно затекли 398 радно ангажованих лица, од тога 27 лица које су радилоа "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду, односно нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Такође, инспекција рада је утврдила да су послодавци на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању, супротно закону, ангажовали 5 лица од укупно 398 лица која су затечена на локацијама на којима су извршени инспекцијски надзори, односно 1,25 % од укупног броја затечених радно ангажованих лица, што представља вишеструко смањење у односу на број лица, ангажованих на овај начин, који је утврђен инспекцијским надзорима у јуну 2014.године, а што је свакако резултат континуираних, појачаних надзора које је инспекција рада вршила у периоду од јуна 2014. године до данас.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели 7 захтева за покретање прекршајног поступка и издали су 8 прекршајних налога, а због прекршаја прописаног Законом о

раду, који се односи на недржање уговора на месту рада. Такође, инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела и 9 решења.

Према томе, инспектори рада су извршили надзоре у 458 привредних субјеката, код којих су укупно затекли 744 радно ангажованих лица, од тога укупно 86 лица која су радила "на црно".

**Појачани инспекцијски надзори извршени, превасходно, на градилиштима на територији Београда и појачани инспекцијски надзори у банкама на територији Републике Србије
(09. јул 2015.године)**

Дана 09. јула 2015.године, 28 инспектора рада, са територије 7 управних округа, извршило је ванредне, надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду, првенствено, на градилиштима на територији Београда, али и у угоститељским и трговинским објектима, објектима брзе хране и пекарама.

Надзорима, који су вршени до касних поподневних сати, обухваћена су **74 послодавца, код којих су инспектори рада укупно затекли 614 радно ангажованих лица, од тога 58 лица која су радила "на црно"**, јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду, односно нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели **25 захтева** за покретање прекршајног поступка и издали су **7 прекршајних налога** због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу.

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела **22 решења у области радних односа и 13 решења у области безбедности и здравља на раду.** Инспекција рада је донела и **2 решења о забрани рада** распоређивањем на рад на радном месту са повећаним ризиком запослених који се нису подвргли лекарском прегледу у прописаном року.

Истовремено, инспекција рада је на територији Републике Србије извршила појачане инспекцијске надзоре у банкама. Инспекцијским надзорима који су извршени на територији града Београда, као и на територијама 17 управна округа, у **299 седишта банака, односно пословница банака, обухваћено је укупно 5.880 запослених.**

Због утврђених прекршаја у контролисаним банкама, инспектори рада су поднели **2 захтева** за покретање прекршајног поступка. Такође, инспекција рада је због утврђених неправилности донела **6 решења у области радних односа и 27 решења у области безбедности и здравља на раду.**

**Појачани инспекцијски надзори код послодаваца чија је претежна делатност прерада воћа и поврћа и који поседују хладњаче
(15. јул 2015.године)**

У појачаним инспекцијским надзорима у целој Србији, код послодаваца чија је претежна делатност прерада воћа и поврћа и који поседују хладњаче, утврђено је да **2.769 лица** има закључене уговоре о раду и да је **162 лица у укупно 30 контролираних привредних субјеката радило „на црно“**.

Надзорима је обухваћено 137 привредних субјекта, са укупно 2.931 ангажованих лица.

Инспекција рада је утврдила да је код два послодавца на на територији Подунавског и Средњобанатског округа, затечено чак 38 радника на „црно“, док је код једног послодавца у Шумадијском округу, од 16 затечених лица 15 је радило „на црно“, а код једног послодавца у Пчињском округу, свих 13 радника је радило „на црно“.

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори су поднели **9 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, у области безбедности и здравља на раду поднели су 21 захтев.**

Издато је **8 прекршајних налога** за непоседовање уговора на месту рада.

Инспекција рада је донела **36 решења због утврђених неправилности у области радних односа, 58 решења у области безбедности и здравља на раду и 2 решења о забрани рада на радном месту.**

**Појачани инспекцијски надзори у Богојеву, СО Озаци
(21. јул 2015.године)**

Инспектори Инспекције рада за Западнобачки округ, су приликом појачаних инспекцијских надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду, у једном привредном субјекту у Богојеву (општина Озаци), затекли **28 особа са којима послодавац није закључио уговоре о раду.**

После инспекцијског надзора, послодавац је закључио уговоре о раду и поднео пријаве на обавезно социјално осигурање за свих **28 особа** које су затечене на раду „на црно“, као и за још два радно ангажована лица.

**Појачани инспекцијски надзори извршени код послодаваца чија је претежна делатност превоз терета унутрашњим пловним путевима
(30. јул 2015. године)**

Инспекторат за рад је дана **30. јула 2015. године**, извршио појачане инспекцијске надзоре, у области безбедности и здравља на раду и у области радних односа код послодаваца чија је претежна делатност превоз

терета унутрашњим пловним путевима. Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу "ротације", јер су инспектори рада вршили надзоре на територији управног округа на којој иначе не раде.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у седиштима **30 привредних субјеката у Београду, Кладову, Старој Пазови, Сремској Митровици, Руми, Инђији, Старим Бановцима и у Апатину, као и на 6 бродова у лукама Београд, Нови Сад и Прахово,** обухваћено је укупно **196 радно ангажованих лица.**

Инспекцијским надзорима је утврђено да **176 лица има закључене уговоре о раду и друге уговоре у складу са Законом о раду, као и да је 20 лица, односно 10 % од укупног броја лица обухваћених надзорима, радило "на црно".** Лица на раду "на црно" су затечена на **3 брода, као и у седишту 6 послодавца.**

Послодавци су одмах по извршеним надзорима, са лицима која су затечена на раду "на црно" закључили уговоре о раду и пријавили су их на обавезно социјално осигурање, о чему су инспекторима рада доставили доказе.

Због утврђених прекршаја у области радних односа и у области безбедности и здравља на раду инспектори рада су поднели **укупно 6 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца.**

На основу утврђених неправилности у области радних односа инспекција рада је донела **укупно 6 решења, којима је наложено послодавцима да заснују радни однос са радно ангажованим лицем, утврде одмор у току рада и распоред рада у недељи, утврде прописане елементе уговора о раду, као и да доставе обрачун зараде запосленима.**

На основу утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду, који су се већином односили на доношење акта о процени ризика, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, испитивање услова радне околине на радном месту, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, испитивање електричних инсталација, именовање лица за безбедност и здравље на раду, инспектори рада су донели **12 решења.** Такође, инспекција рада је донела и **3 решења о забрани рада на радном месту због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад.**

Појачани инспекцијски надзори нерегистрованих субјеката (01, 06. и 13. август 2015.године)

Инспекторат за рад је дана **1, 6. и 13.августа 2015. године организовао и спровео циљане, појачане инспекцијске надзоре према нерегистрованим субјекатима на целој територији Републике Србије, при чему су са посебном пажњом контролисани већи туристички центри.**

Поред појачаних, циљаних инспекцијских надзора везаних за нерегистроване субјекте, инспектори рада су и приликом вршења редовних надзора у појединим делатностима, затицали нерегистроване субјекте.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у августу 2015.године утврђено је да **145 субјеката обавља нерегистровану делатност, при чему је код истих затечено 428 радно ангажованих лица.**

Инспектори рада су одмах донели **145 решења**, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Инспекција рада је приликом контроле нерегистрованих привредних субјеката деловала првенствено превентивно и то кроз доношење решења.

Инспектори рада контролишу извршење донетих решења и уколико утврде да нерегистровани субјект није поступио по решењу и да је наставио са нерегистрованим радом, инспектори рада ће против истих подносити захтеве за покретање прекршајног поступка.

Инспекцијским надзорима је утврђено да се **највише нерегистрованих субјеката бави трговином, угоститељством, поправком и одржавањем моторних возила, прерадом и обрадом дрвета и производњом предмета од дрвета, занатским услугама и извођењем грађевинских радова.**

Поред извршених инспекцијских надзора нерегистрованих субјеката, инспекција рада је припремила флајер – апел нерегистрованим субјектима да послују у складу са законом, који је штампала у 5000 примерака, како би исти делила онима који обављају неку делатност, а који још увек нису регистровани привредни субјекти.

Такође, припремана су и различита саопштења и информације везана за нерегистроване субјекте.

**Појачани инспекцијски надзори у туристичким центрима
Соко Бања, Врњачка Бања и Златибор
(13. август 2015. године)**

Инспекторат за рад је дана **13. августа 2015. године**, извршио појачане, инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у туристичким центрима Соко Бања, Врњачка Бања и Златибор и то у различитим делатностима. Том приликом, пре свега, вршени су надзори у привредним субјектима чија је претежна делатност угоститељство, занатство, трговина на мало, производња и продаја хлеба, свежег пецива и колача, као и на градилиштима.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу ротације, односно инспектори рада са територије других управних округа су на територији Зајечарског, Рашког и Златиборског управног округа вршили надзоре.

Инспекцијским надзорима, који су трајали до касних вечерњих сати, обухваћена су укупно **142 привредна субјекта**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од укупно **382 затечена лица на раду утврдили да је 64 лица радило "на црно"**.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **14 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **3 захтева** за покретање прекршајног поступка. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **4 прекршајна налога**.

Инспекција рада је донела **27 решења због утврђених неправилности у области радних односа, као и 6 решење у области безбедности и здравља на раду**, која се, поред осталог, односе на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, преглед и испитивање прописане опреме за рад, утврђивање посебних здравствених услова које треба да испуњавају запослени који раде на радним местима са повећаним ризиком и оспособљавање за пружање прве помоћи.

Такође, инспекцијским надзорима, који су извршени на **6 локација на којима се обавља нерегистрована делатност, обухваћено је укупно 14 радно ангажованих лица**.

Инспектори рада су одмах донели **6 решења**, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

**Појачани инспекцијски надзори извршени на целој територији Републике Србије код послодаваца чија је делатност приређивање игара на срећу-спортске кладионице
(20. август 2015.године)**

Дана 20. августа 2015.године, **97 инспектора рада, са територије свих управних округа, извршило је интегрисане инспекцијске надзоре на целој територији Републике Србије. Предмет ових надзора су били послодавци који се баве приређивањем игара на срећу, односно пре свега спортске кладионице.**

Надзорима, који су вршени до касних поподневних сати, обухваћено је **280 локација кладионица, на којима је у тренутку надзора**

затечено укупно **395** радно ангажованих лица, од тога **29** лица која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја код контролираних послодаваца, инспектори рада су поднели **14** захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, и издали су **5** прекршајних налога због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу од 50.000 и од 100.000 динара.

Инспектори рада су због утврђених неправилности у области безбедности и здравља на раду донели **55** решења, као и **2** решења о забрани рада на радном месту због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад, док је у области радних односа донето је **27** решења.

Приликом вршења инспекцијских надзора инспекција рада је затекла и два нерегистрована субјекта и то један у Београду и један у Врању. Инспектори рада су одмах донели **2** решења, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

**Појачани инспекцијски надзори извршени извршени код правних лица са лиценцом за преглед и испитивање опреме за рад
(од 25. до 31. августа 2015.године)**

У периоду од 25. до 31.августа 2015.године **20** инспектора рада - правника и инжењера је извршило редовне инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код **32** правна лица са лиценцом за преглед и испитивање опреме за рад.

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су предузели одговарајуће мере - донели су **20** решења о отклањању недостатака из области безбедности и здравља на раду, **6** решења о отклањању неправилности из области радних односа, донели су **8** указивања и поднели су **3** захтева за покретање прекршајног поступка.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у **32** правна лица, обухваћено је укупно **1.664** радно ангажованих лица, **1.165** лица има закључене уговоре о раду на неодређено време, **477** лица уговоре о раду на одређено време, **16** лица уговоре о делу, **1** лице има уговор о стручном оспособљавању, **3** лица имају закључене уговоре о привременим и повременим пословима, као и да су **2** лица радила „на црно“.

Неправилности из области радних односа односиле су се на садржај уговора о раду, усклађивање обрачуна зарада према Правилнику о садржају обрачуна зараде, односно накнаде зараде достави обрачуна зарада запосленима (извршна исправа), распоред радног времена, вођење месечних евиденција о зарадама, утврђивање права, обавеза и одговорности запослених у складу са Законом о раду и др.

Према утврђеним недостацима у области безбедности здравља на раду, везаним за примену Закона о безбедности здравља на раду, и подзаконских прописа у области безбедности здравља на раду, поједини послодавци нису донели акт о процени ризика на радном месту и у радној околини, нису формиране, не воде се и не ажурирају евиденције у области безбедности здравља на раду, није извршено оспособљавање за безбедан и здрав рад запослених, није одређено лице за безбедност и здравље на раду, није извршено оспособљавање запослених за пружање прве помоћи, није извршен преглед и испитивање микроклиме за летњи период, није извршен периодични преглед и испитивање порталне дизалице носивости 3,2т и др.

Такође, код појединих послодаваца, увидом у евиденцију о запосленима оспособљеним за безбедан и здрав рад, утврђено је да се иста не води на прописани начин обзиром да се у делу који се односи на ризике са којима је запослени упознат приликом оспособљавања уносе шифре из акта о процени ризика, а не наводе се стварни ризици, па је у вези с тим, а на основу чл.27.ст.2. Закона о државној управи послодавцу указано на обавезу да отклони утврђену неправилност.

Код појединих послодаваца, оспособљавање запослених за пружање прве помоћи, спасавање и евакуацију у случају опасности, вршили су лекари специјалисти медицине рада запослени код надзираних послодаваца, а не служба медицине рада, како је прописано Законом о безбедности и здрављу на раду.

Поред наведеног, код неких послодаваца је утврђено да су основним актом о процени ризика, као и изменама и допунама акта о процени ризика, **утврђена радна места са повећаним ризиком**, да се запослени распоређени на та радна места редовно упућују на прописане периодичне лекарске прегледе ради утврђивања њиховог здравственог стања и оцене о испуњењу здравствених услова за даљи рад на тим радним местима, али да након утврђивања радних места са повећаним ризиком, **послодавци нису актом о процени ризика, у смислу чл.16. Закона о безбедности и здрављу на раду, на основу оцене службе медицине рада утврдили посебне здравствене услове које морају да испуњавају запослени за рад на тим радним местима.**

**Појачани инспекцијски надзори извршени на градилиштима на
територији Републике Србије
(27. август 2015.године)**

Дана 27. августа 2015.године **99 инспектора рада** је извршило инспекцијске надзоре у области безбедности и здравља на раду на градилиштима на територији Републике Србије.

Надзорима, који су на градилиштима вршени до касних послеподневних сати, обухваћено је укупно **253 послодаваца**, а у тренутку надзора затечено је укупно **1.349 радно ангажованих лица**, од тога **120 лица која су радила "на црно"**.

Најдрастичнији примери утврђеног рада рада "на црно" су послодавци који изводе грађевинске радове на Копаонику, где је код једног послодавца затечено чак 19 лица на раду "на црно", а код још једног послодавца затечено је 5 лица на фактичком раду. Такође, на једном градилишту у Врању је затечено 8 лица на раду "на црно", док је на градилиштима у Панчеву, код два послодавца затечено по 7 лица на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели **28 захтева** за покретање прекршајног поступка против послодаваца, и издали су **20 прекршајних налога** због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу од 50.000 и од 100.000 динара.

Инспектори рада су донели **69 решења у области безбедности и здравља на раду**, са укупно **136 мера за отклањање утврђених недостатака**, као и **14 решења о забрани рада на месту рада док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог**, док су у области радних односа донели **28 решења са укупно 29 мера за отклањање утврђених неправилности**.

Приликом вршења инспекцијских надзора инспекција рада је затекла и **2 нерегистрована субјекта и то један у Београду и један у Убу**. Инспектори рада су одмах донели 2 решења, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Инспектори рада ће контролисати извршење донетих решења и уколико се утврди да нерегистровани субјекти нису поступили по решењу и да су наставили са нерегистрованим радом, инспектори рада ће против истих поднети захтеве за покретање прекршајног поступка.

**Појачани инспекцијски надзори код послодаваца чија је делатност припрема и служење брзе хране и делатност вртића.
(03. септембар 2015. године)**

Инспекторат за рад је дана **03. септембра 2015. године**, на територији Републике Србије, извршио појачане инспекцијске надзоре, у области безбедности и здравља на раду и у области радних односа, у привредним субјектима чија је делатност припрема и служење брзе хране и делатност вртића.

Инспекцијским надзорима, који су извршени у **401 привредном субјекту**, обухваћено је укупно **3320 радно ангажованих лица**.

Приликом извршених надзора утврђено је да **3.115 лица има закључене уговоре о раду на неодређено време и уговоре о раду на одређене време**, **19 лица уговоре о привременим и повременим пословима**, **32 лица уговоре о стручном оспособљавању**, **3 лица уговоре о делу**, као и да је **151 лице радило „на црно“**.

Због утврђених прекршаја у области радних односа и у области безбедности и здравља на раду, инспектори рада су поднели укупно **21** захтев за покретање прекршајног поступка против послодаваца, од чега **11** захтева за покретање прекршајног поступка из области радних односа и **10** захтева за покретање прекршајног поступка из области безбедности и здравља на раду.

На основу утврђених неправилности у области радних односа, инспекција рада је донела **63** решења, којима је наложено послодавцима да заснују радни однос са радно ангажованим лицем, утврде распоред одмора у току дана и распоред рада у недељи, утврде прописане елементе уговора о раду, да ускладе и доставе обрачуне зараде запосленима. Такође, донето је и **5** указивања послодавцима ради усаглашавања аката са законом, а издато је и **9** прекршајних налога због недржања уговора о раду на месту рада.

Инспектори рада су послодавцима наложили отклањање недостатака из безбедности и здравља на раду доношењем **163** решења о отклањању недостатака, при чему су се утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду, већином односили на доношење акта о процени ризика, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, испитивање електричних инсталације. Такође, инспекција рада је донела и **10** решења о забрани рада на месту рада на радном месту због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

Затечена су и **3** нерегистрована субјекта, која су обављала делатност вртића, при чему је само у једном од нерегистрованих вртића радило **6** лица „на црно“. Инспектори рада су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили им даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Појачани инспекцијски надзори салама у којима се организују различите прославе (12. септембар 2015. године)

Инспекторат за рад је дана **12. септембра 2015. године**, на целој територији Републике Србије извршио појачане инспекцијске надзоре у области радних односа у салама у којима се организују различите прославе. Том приликом, пре свега, вршени су надзори у угоститељским објектима који поседују сале за организовање прослава, као и у салама које власници изнајмљују за организовање прослава.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу "ротације", односно инспектори рада су вршили инспекцијске надзоре на територији управних округа на којима иначе не раде.

Инспекцијским надзорима је обухваћено укупно **209** сала за организовање прослова.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од **укупно 736 затечених лица на раду утврдили да је 183 лица радило "на црно"**, односно са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Највећи број лица који су радила "на црно" је затечено у Моравичком управном округу, и то код два послодавца чак по 10 лица на раду "на црно". Такође, код једног послодавца у Браничевском управном округу, као и код једног послодавца у Шумадијском управном округу, затечено је по 10 лица на раду "на црно".

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **21 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **9 прекршајна налога**.

Инспекција рада је донела и **53 решења са налозима за отклањање утврђених неправилности у области радних односа**.

Утврђене неправилности су се углавном односиле на неуговарање новчаног износа основне зараде, закључивање неодговарајућег уговора о делу, као и на рад на одређено време који траје дуже од три 3 године.

Такође, инспекцијским надзорима, који су извршени на **5 локација на којима се обавља нерегистрована делатност, обухваћено је укупно 8 радно ангажованих лица**.

Инспектори рада су одмах донели **5 решења**, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Инспектори рада ће контролисати извршење донетих решења и уколико се утврди да нерегистровани субјект није поступио по решењу и да је наставио са нерегистрованим радом, инспектори рада ће против истих подносити захтеве за покретање прекршајног поступка.

**Појачани инспекцијски надзори извршени, пре свега, у здравственој делатности
(23. септембар 2015. године)**

Инспекторат за рад је дана **23. септембра 2015. године**, на целој територији Републике Србије, извршио појачане инспекцијске надзоре у здравственој делатности којима су обухваћене болнице, медицинска и стоматолошка пракса и остала здравствена заштита, али су надзори извршени и у другим делатностима, а поред осталог и у

угоститељским објектима, фризерским и козметчким салонима, аутопревозничким и занатским радњама, пекарама и објектима брзе хране.

Појачани инспекцијски надзори су вршени по принципу "ротације", односно инспектори рада су вршили инспекцијске надзоре на територији управних округа на којима иначе не раде.

Инспекцијским надзорима су обухваћена укупно **292 послодавца**.

Приликом инспекцијских надзора инспектори рада су од укупно **1.131 затеченог лица на раду утврдили да је 56 лица радило "на црно"**, односно са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Највећи број лица који су радила "на црно" је затечено у оптичарској радњи у Краљеву и то 6 лица на раду "на црно", док су у једној болници у Новом Саду затечена 3 лица на раду "на црно".

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели **27 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **12 захтева** за покретање прекршајног поступка. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су издали и 7 прекршајних налога.

Инспекција рада је донела и **117 решења** са налозима за отклањање утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду, као и **60 решења** са налозима за отклањање утврђених неправилности у области радних односа.

Утврђене неправилности у области радних односа су се углавном односиле на незакључивање уговора о раду, неуговарање новчаног износа основне зараде, неутврђивање обавезних елемената уговора о раду, неутврђивање распореда радног времена.

У области безбедности и здравља на раду утврђени недостаци су се, поред осталог, односили на оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, испитивање, од стране правног лица са лиценцом, услова радне околине, доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, организовање послова безбедности и здравља на раду, издавање запосленима на употребу средстава за личну заштиту на раду у складу са актом о процени ризика утврђивање права, обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду и преглед електричних инсталација.

Такође, инспектори рада су донели и 8 решења о забрани рада на радном месту због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

**Појачани инспекцијски надзори извршени на територији Републике Србије
код послодаваца чија је делатност физичко-техничко обезбеђење
(29. септембар 2015.године)**

Дана 29. септембра 2015.године инспекција рада је на територији целе Републике Србије извршила ванредне инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код послодаваца чија је делатност физичко-техничко обезбеђење.

Инспекцијски надзори су извршени на 306 локација на којима ови послодавци пружају услуге физичко-техничког обезбеђења. На контролисаним локацијама инспектори рада су укупно затекли 776 радно ангажованих лица, од тога 16 лица које су радила "на црно".

На основу утврђеног чињеничног стања, инспектори рада су донели решења о отклањању утврђене неправилности и наложили су послодавцима заснивање радног односа са затеченим лицима на раду "на црно".

Такође, инспекција рада је утврдила да су послодавци на основу закључених уговора о стручном оспособљавању и усавршавању, супротно закону, ангажовали 19 лица, односно 2,45 % од укупног броја радно ангажованих лица. Број лица која су ангажована на наведени начин је вишеструко смањен у односу на број који је утврђен у јуну 2014.године, када је на наведени начин било ангажовано 23% од укупног броја радно ангажованих лица, а што је свакако резултат континуираних, појачаних надзора у овој делатности које је инспекција рада вршила у периоду од јуна 2014. године.

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори рада су поднели 8 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, док су због утврђених прекршаја у области безбедности и здравља на раду поднели 3 захтева за покретање прекршајног поступка.

Такође, инспектори рада су издали и 8 прекршајних налога због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу од 50.000 и од 100.000 динара.

Инспекција рада је донела и 22 решења са налозима за отклањање утврђених недостатака у области радних односа, као и 21 решење са налозима за отклањање утврђених неправилности у области безбедности и здравља на раду.

Утврђене неправилности у области радних односа су се углавном односиле на незакључивање уговора о раду, недостављање обрачуна зараде, неисплаћивање зараде, неутврђивање обавезних елемената уговора о раду, неутврђивање распореда радног времена.

У области безбедности и здравља на раду утврђени недостаци су се, поред осталог, односили на оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад,

доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, организовање послова безбедности и здравља на раду, прописане евиденције из безбедности и здравља на раду.

Такође, инспектори рада су донели и **1 решење о забрани рада на месту рада** због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад.

Појачани инспекцијски надзори извршени на градилиштима у Београду (03. и 05.октобар 2015.године)

Дана **03. и 05. октобра 2015.године** инспектори рада из **16 управних округа** извршили су инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду на градилиштима на територији града Београда.

Надзорима, који су на градилиштима вршени до касних послеподневних сати, обухваћена су укупно **192 послодавца**, а у тренутку надзора затечено је укупно **759 радно ангажованих лица**, од тога **128 лица** која су радила "на црно", јер послодавци са њима нису закључили уговоре о раду, односно нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Приликом надзора на појединим градилиштима, због масовног напуштања градилишта од стране радно ангажованих лица, инспекција рада је била приморана да затражи асистенцију полиције. На градилиштима на општини Савски Венац, у улици Војислава Вучковића и на општини Чукарица, у улици Трговачкој, више десетина радно ангажованих лица је побегло са градилишта у тренутку доласка инспектора рада.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели укупно **36 захтева за покретање прекршајног поступка** против послодаваца, и издали су **45 прекршајних налога** због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада.

Инспектори рада су донели **47 решења** о отклањању утврђених недостатака у области безбедности и здравља на раду, као и **10 решења о забрани рада на месту рада** док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог, док су у области радних односа донели **37 решења** за отклањање утврђених неправилности.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на преглед и испитивање опреме за рад, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење и измену акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду.

У области радних односа утврђене неправилности су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је

затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Приликом вршења инспекцијских надзора инспекција рада је затекла и **5 нерегистрованих субјекта**. Инспектори рада су одмах донели **5 решења**, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Појачани инспекцијски надзори извршени у јавним предузећима (08. и 09. октобар 2015.године)

Дана **08. и 09. октобра 2015.године** инспекција рада је извршила инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду у јавним предузећима "Телеком Србије" АД " Београд, ЈП Србијашуме АД Београд и ЈКП "Паркинг сервис" АД Београд.

Инспекцијским надзорима су обухваћене и пословнице "Телеком Србије" АД " Београд на целој територији Републике Србије, послодавци који врше сечу у шумским газдинствима ЈКП "Србијашуме" АД Београд и "Војводинашуме" на целој територији Републике Србије, као и паркинзи ЈКП "Паркинг сервис" АД Београд.

Инспекцијски надзори су извршени на укупно **158 локација**, на којима је у тренутку надзора затечено укупно **2.073 радно ангажованих лица**.

Код послодаваца који врше сечу у шумским газдинствима ЈКП "Србијашуме" АД Београд, затечено је 22 лица која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели **9 захтева** за покретање прекршајног поступка против послодаваца, и издали су **5 прекршајних налога** због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада.

Инспектори рада су донели **19 решења у области безбедности и здравља на раду** за отклањање утврђених недостатака, као и **6 решења о забрани рада на месту рада** док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог, док су у области радних односа донели **13 решења** за отклањање утврђених неправилности.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на преглед и испитивање опреме за рад, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење и измену акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, испитивање електричних инсталација

У области радних односа утврђене неправилности су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је

затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Приликом инспекцијских надзора јавних предузећа, утврђено је да има и примера добре праксе и друштвено одговорног пословања, као што је "Телеком Србија" АД Београд.

**Појачани инспекцијски надзори извршени у делатности одржавања и
поправке моторних возила
(12. и 13. октобар 2015.године)**

Дана 12. и 13. октобра 2015.године инспекција рада је на целој територији Републике Србије извршила инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код послодаваца чија је делатност одржавање и поправка моторних возила.

Приликом надзора који су извршени код **550 послодаваца** у тренутку надзора је **затечено укупно 1.249 радно ангажованих лица**, од тога **182 лица** која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели **41 захтев** за покретање прекршајног поступка против послодаваца, док су због утврђених прекршаја у области безбедности и здравља на раду поднели **26 затева** за покретање прекршајног поступка, а издали су и **14 прекршајних налога** због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада.

Инспектори рада су донели **214 решења у области безбедности и здравља на раду** за отклањање утврђених недостатака, као и **24 решења о забрани рада на месту рада** док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог, док су у области радних односа донели **101 решење** за отклањање утврђених неправилности.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на преглед и испитивање опреме за рад, испитивање услова радне околине на радном мету, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење и измену акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, испитивање електричних инсталација, утврђивање права, обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду.

У области радних односа утврђене неправилности су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Приликом вршења инспекцијских надзора инспекција рада је затекла и 12 нерегистрованих субјеката и то 5 у Београду, 2 у Новом Пазару и

по 1 у Пожаревцу, Ваљеу, Крагујевцу, Нишу и Јагодини. Инспектори рада су одмах донели 12 решења, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

**Појачани инспекцијски надзори извршени у тржним центрима и
трговинским објектима
(21. октобар 2015.године)**

Дана 21. октобра 2015.године инспекција рада је на целој територији Републике Србије извршила инспекцијске надзоре у области радних односа и безбедности и здравља на раду код послодаваца чија је делатност трговина.

Приликом надзора који су извршени код 528 послодаваца у тренутку надзора је затечено укупно 1.198 радно ангажованих лица, од тога 127 лица која су радила "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа код контролисаних послодаваца, инспектори рада су поднели 36 захтева за покретање прекршајног поступка против послодаваца, док су због утврђених прекршаја у области безбедности и здравља на раду поднели 9 захтева за покретање прекршајног поступка, а издали су и 15 прекршајних налога због прекршаја прописаног Законом о раду, који се односи на недржање уговора на месту рада, за који је прописана новчана казна у фиксном износу од 50.000 и од 100.000 динара.

Инспектори рада су донели 143 решења у области безбедности и здравља на раду за отклањање утврђених недостатака, као и 4 решења о забрани рада на месту рада док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог, док су у области радних односа донели 78 решење за отклањање утврђених неправилности.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на преглед и испитивање опреме за рад, испитивање услова радне околине на радном мету, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење и измену акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, испитивање електричних инсталација, утврђивање права, обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду.

У области радних односа утврђене неправилности су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на одмор у току рада и распоред рада у недељи, на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде, као и на утврђивање права, обавеза и одговорности из радних односа.

Приликом вршења инспекцијских надзора, инспекција рада је затекла и 7 нерегистрованих субјеката и то 2 у Врању и по 1 у Зајечару,

Краљеву, Врњачкој Бањи, Нишу и Зрењанину. Инспектори рада су одмах донели **7 решења**, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Појачани инспекцијски надзори на градилиштима Коридора 10 и 11, на градилиштима на Златибору, Копаонику и на Старој Планини, као и на тезгама на Цветној пијаци у Нишу (05. и 06. новембар 2015. године)

Инспекција рада је дана **05. и 06. новембра 2015. године**, на градилиштима **Коридора 10 и 11, на градилиштима на Златибору, Копаонику и Старој Планини, као и на тезгама на Цветној пијаци у Нишу**, извршила појачане инспекцијске надзоре у области **радних односа и безбедности и здравља на раду**.

Инспекцијским надзорима је обухваћено укупно **188 послодаваца**. Приликом инспекцијских надзора, инспектори рада су од укупно **807 затечених лица на раду**, утврдили да је **214 лица радило "на црно"**.

Због утврђених прекршаја у области **радних односа**, инспектори рада су поднели **37 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су у области **безбедности и здравља на раду** донели **7 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **18 прекршајних налога**.

Инспекција рада је донела **31 решење** са налозима за отклањање утврђених недостатака у области **безбедности и здравља на раду** који су се углавном односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, преглед и испитивање од стране правног лица са лиценцом опреме за рад која се користи на градилишту, издавање на употребу средстава за личну заштиту на раду у складу са актом о процени ризика, организовање послова безбедности и здравља на раду.

Такође, инспекција рада је донела и **2 решења о забрани рада на радном месту** због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад и због тога што на монтираној радној скели нису примењене мере за безбедност и здравље на раду.

Инспектори рада су донели и **42 решења** којима је, поред осталог, наложено послодавцима да заснују **радни однос са радно ангажованим лицем, утврде одмор у току рада и распоред рада у недељи**.

Такође, инспекцијским надзорима је утврђено да се на **5 тезги на Цветној пијаци у Нишу, на којима је затечено 5 радно ангажованих лица, обавља нерегистрована делатност трговине**.

Инспектори рада су одмах донели **5 решење**, којим су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су им даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Важно је истаћи и чињеницу да је **приликом надзора на појединим градилиштима на Копаонику и Златибору, као и на Цветној пијаци у Нишу, више од 100 радно ангажованих лица побегло у тренутку доласка инспектора рада.**

Појачани надзори послодаваца чија је делатност прерада и конзервисање меса и производња месних прерађевина на територији Републике Србије (12 . новембар 2015.године)

Приликом појачаних надзора које је инспекција рада извршила код послодаваца чија је делатност прерада и конзервисање меса и производња месних прерађевина на територији Републике Србије, код укупно **324 контролисаних привредних субјеката, затечено је 1.578 лица на раду, од којих је 109 радило "на црно"**. Надзори су вршени у области радних односа и безбедности и здравља на раду.

Најдрастичнији примери рада „на црно” утврђени су у Шапцу, где су код једног послодавца од укупно 11 затечених лица откривена четири лица на раду "на црно", а код другог послодавца од четири затечених радно ангажованих лица три лица су радила "на црно". Такође, у Мајданпеку је код једног послодавца затечено пет лица на раду "на црно" од укупно 16 радно ангажованих лица, док је у Руми код једног послодавца утврђено да сва три радно ангажована лица раде "на црно".

Због утврђених прекршаја у области радних односа, инспектори су поднели **18 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника, док су у области безбедности и здравља на раду поднели **7 захтева** за покретање прекршајног поступка. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **19 прекршајних налога**.

Инспекција рада је донела **51 решење** због утврђених неправилности у области радних односа, као и **70 решења** у области безбедности и здравља на раду и **3 решења о забрани рада зна месту рада** због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад на радном месту.

Поред тога, инспекцијским надзором је откривен и **1 привредни субјект који је обављао нерегистровану делатност**, а инспектор рада је одмах донео решење којим је нерегистрованом субјекту наложено да без одлагања покрене прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забрањено му је даље обављање делатности или вршење активности до испуњења прописаних услова.

**Појачани инспекцијски надзори извршени у фитнес клубовима,
теретанама и другим објектима за рекреацију на територији Републике
Србије
(26. новембар 2015.године)**

Дана 26. новембра 2015.године, инспекција рада је извршила инспекцијске надзоре, који су трајали до касних вечерњих на целој територији Републике Србије.

Надзорима су обухваћена 243 послодавца, код којих су инспектори рада затекли 209 радно ангажованих лица (поједини предузетници су сами радили, без радног ангажовања других лица) од тога 44 лица која су радила "на црно", односно 21% од укупног броја затечених лица.

Због утврђених прекршаја код контролисаних послодаваца, инспектори рада су у области радних односа поднели 9 захтева за покретање прекршајног поступка, док су у области безбедности и здравља на раду поднели 1 захтев за покретање прекршајног поступка против послодавца.

Због прекршаја за које је прописана новчана казна у фиксном износу, инспектори рада су послодавцима издали 4 прекршајна налога.

Инспекција рада је због утврђених неправилности код послодаваца донела укупно 37 решења, од тога 8 у области радних односа и 29 решења у области безбедности и здравља на раду.

Утврђени недостаци у области безбедности и здравља на раду су се, поред осталог, односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење акта о процени ризика на радним местима у радној околини, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, организовање послова безбедности и здравља на раду, испитивање услова радне околине, утврђивање права обавеза и одговорности из безбедности и здравља на раду.

У области радних односа утврђене су неправилности које су се углавном односиле на закључење уговора о раду са радно ангажованим лицем које је затечено да ради "на црно", на достављање обрачуна зараде запосленом, на одмор у току рада и распоред рада у недељи, као и на прописане елементе уговора о раду, односно елементе основне зараде.

Приликом вршења инспекцијских надзора инспекција рада је затекла и 3 нерегистрована субјекта и то по један у Београду, Зајечару и Крагујевцу. Инспектори рада су одмах донели 3 решења, којима су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

**Појачани инспекцијски надзори на градилиштима на целој територији
Републике Србије
(03. децембар 2015. године)**

Инспекција рада је дана **03. децембра 2015. године, на градилиштима на целој територији Републике Србије**, извршила појачане инспекцијске надзоре у области **радних односа и безбедности и здравља на раду**.

Инспекцијским надзорима којима су обухваћена **274 послодавца**, инспектори рада су од укупно **1.182 затечена лица на раду**, утврдили да је **273 лица радило "на црно"** (23% од укупног броја затечених лица), односно са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја у области **радних односа**, инспектори рада су поднели **45 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су у области **безбедности и здравља на раду** поднели **20 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **38 прекршајних налога**.

Инспекција рада је донела **39 решења** са налозима за отклањање утврђених недостатака у области **безбедности и здравља на раду** који су се углавном односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, преглед и проверу опреме за рад која се користи на градилишту, издавање на употребу средстава и опреме за личну заштиту на раду у складу са актом о процени ризика, вођење прописаних евиденција из безбедности и здравља на раду, оспособљавање за пружање прве помоћи, организовање послова безбедности и здравља на раду, доношење, односно измену акта о процени ризика, организовање послова безбедности и здравља на раду.

Такође, инспекција рада је донела и **8 решења о забрани рада на радном месту** због неоспособљености запослених за безбедан и здрав рад, због непосредне угрожености безбедности и здравља запосленог.

Инспектори рада су донели и **65 решења** којима је, поред осталог, наложено послодавцима да заснују радни однос са радно ангажованим лицем, утврде одмор у току рада и распоред рада у недељи.

Такође, инспектори рада су открили и **9 нерегистрованих субјеката**, у којима се обављала нерегистрована делатност грађевинарства, У овим нерегистрованим субјектима је затечено **10 лица на раду "на црно"**.

Инспектори рада су одмах донели **9 решења**, којим су нерегистрованим субјектима наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забранили су им даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Важно је истаћи и чињеницу да је, приликом надзора на појединим градилиштима на Златибору, и Копаонику, као и у Београду, Чачку и Нишу, више од 150 радно ангажованих лица побегло у тренутку доласка инспектора рада. Највише лица је побегло на градилиштима на Златибору, а на једном градилишту је чак спречен улазак инспектора рада.

Координирани назори инспектора рада, заједно са тржишним инспекторима и инспекторима теренске контроле Пореске управе (10. децембар 2015. године)

Одлуком Владе Републике Србије, а у складу са Законом о инспекцијском надзору, основана је Координациона комисија, чији је Одбор за координацију инспекцијског надзора формирао, поред осталог, стручни тим, који предузима мере и активности за сузбијање неформалног рада (рада „на црно“), а чији је носилац активности Инспекторат за рад. Чланови наведеног стручног тима су представници Инспектората за рад, Пореске управе и тржишне инспекције.

Дана **10. децембра 2015. године, Инспекторат за рад је организовао и реализовао координиране инспекцијске надзоре** које су вршили инспектори рада заједно са тржишним инспекторима и инспекторима теренске контроле Пореске управе, свако у оквиру својих надлежности, у делатности трговине, угоститељства и услуга у тржним центрима на целој територији Републике Србије. Инспектори су били организовани у тимове које су чинили по један тржишни и порески инспектор, као и инспектор рада.

Заједничким инспекцијским надзорима обухваћено је **608 привредних субјеката, а од укупно 1.058 затечених лица на раду, утврдили су да је 205 лица радило "на црно" (20 % од укупног броја затечених лица).**

Због утврђених неправилности донета су **4 решења о привременој забрани обављања делатности.**

Због утврђених прекршаја, инспектори су поднели **40 захтева за покретање прекршајног поступка.** Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **33 прекршајна налога.**

Инспектори рада су донели и **95 решења којима је, поред осталог, наложено послодавцима да заснују радни однос са радно ангажованим лицем, утврде одмор у току рада и распоред рада у недељи.**

Такође, откривена су и **3 нерегистрована субјекта у Врању, у којима се обављала нерегистрована делатност трговине, У овим нерегистрованим субјектима су затечена 3 лица на раду "на црно".** Одмах донета **3 решења,** којима је нерегистрованим субјектима наложено да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и забрањено им је даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова.

Овакав вид заједничких активности наведених инспекцијских органа биће трајног карактера и интензивиран у будућем периоду, а све у циљу сузбијања сиве економије и неформалног рада (рада "на црно") и стварања здравог пословног амбијента за све привредне субјекте.

Појачани инспекцијски надзори на целој територији Републике Србије код послодаваца чија је делатност штампање и фотокопирање (17. децембар 2015. године)

Инспекција рада је дана **17. децембра 2015. године**, извршила појачане инспекцијске надзоре у области **радних односа и безбедности и здравља на раду** на целој територији Републике Србије код послодаваца чија је делатност штампање и фотокопирање.

Инспекцијски надзори су извршени у **407 штампарија и фотокопирница**. Приликом инспекцијских надзора, инспектори рада су од **укупно 1.600 лица затечених на раду, утврдили да је 212 лица радило "на црно"**, односно да са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Најдрастичније кршење Закона о раду утврђено је у једној штампарији на Новом Београду у којој је, од укупно 162 затечена лица, чак 82 лица радило "на црно".

Због утврђених прекршаја у области **радних односа**, инспектори рада су поднели **29 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су у области **безбедности и здравља на раду поднели 11 захтева** за покретање прекршајног поступка против правног и одговорног лица, односно против предузетника. Такође, због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, инспектори су издали и **6 прекршајних налога**.

Инспекција рада је донела **99 решења** са налозима за отклањање утврђених недостатака у области **безбедности и здравља на раду** који су се углавном односили на испитивање електричних инсталација, оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, доношење, односно допуну акта о процени ризика на радним местима у радној околини, преглед и проверу од стране правног лица са лиценцом опреме за рад која је дата запосленима на употребу, испитивање услова радне околине од стране правног лица са лиценцом, издавање на употребу средстава за личну заштиту на раду у складу са актом о процени ризика, организовање послова безбедности и здравља на раду.

Такође, инспекција рада је донела и **16 решења о забрани рада на месту рада** због неспособљености запослених за безбедан и здрав рад, као и због тога што се запослени нису подвргли лекарском прегледу у прописаном року.

Инспектори рада су донели и **49 решења** којима је, поред осталог, наложено послодавцима да заснују радни однос са радно ангажованим лицем, утврде одмор у току рада и распоред рада у недељи.

Такође, инспекцијским надзорима су откривене и **3 фотокопирнице**, у којима су затечена **3 радно ангажована лица**, а у којима се обавља **нерегистрована делатност фотокопирања**.

Инспектори рада су одмах донели **3 решења**, којима су **нерегистрованим субјектима** наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и **забрањили су им даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова**.

Појачани надзори инспекције рада на територији града Ниша (24. децембар 2015. године)

Инспекција рада је дана **24. децембра 2015. године**, извршила појачане инспекцијске надзоре у области **радних односа код послодаваца на територији града Ниша**.

Инспекцијске надзоре је вршило **32 инспектора рада** који иначе раде у подручним јединицама инспекције рада са седиштима у Нишу, Прокупљу, Лесковцу, Пироту и Зајечару.

Надзорима је обухваћено **114 привредних субјеката** који се баве различитим делатностима, а поред осталог, **делатношћу трговине и угоститељства, као и делатношћу фризерских и козметичких салона**.

Приликом инспекцијских надзора, инспектори рада су од укупно **176 лица затечених на раду**, утврдили да је **64 лица радило "на црно"**, односно **36%**, јер са тим лицима послодавци нису закључили уговоре о раду и нису их пријавили на обавезно социјално осигурање.

Због утврђених прекршаја инспектори рада су поднели **7 захтева** за покретање прекршајног поступка, док су због утврђених прекршаја за које је предвиђена новчана казна у фиксном износу, издали **9 прекршајних налога**, а донели су и **25 решења** са налозима за отклањање утврђених неправилности, којима је, углавном, послодавцима наложено да заснују радни однос са радно ангажованим лицем.

Инспектори су открили и **4 нерегистрована субјекта**, у којима су се **пружале фризерске услуге и обављала делатност трговине**, и одмах су донели **4 решења**, којима су **нерегистрованим субјектима** наложили да без одлагања покрену прописани поступак за упис у одговарајући регистар и **забрањили су им даље обављање делатности или вршење активности до испуњења за то прописаних услова**.

6. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ ИНСПЕКТОРАТА ЗА РАД

*Сарадња са Централним регистром обавезног социјалног осигурања,
Пореском управом и Националном службом за запошљавање*

Инспекторат за рад је у циљу ефикаснијег рада и спровођења послова из домена своје надлежности утврђених законима и подзаконским

актима, успоставио сарадњу са Централним регистром обавезног социјалног осигурања, која је верификована закључењем Споразума о сарадњи, а на основу Закона о Централном регистру обавезног социјалног осигурања („Сл. гласник РС“, бр. 30/10), и Закона о раду. Наведеним споразумом Централни регистар и Инспекторат за рад су уредили међусобну сарадњу у вези са испоруком, коришћењем и заштитом података регистрованих и евидентираних у Јединственој бази Централног регистра. То заправо значи, да се у поступку вршења контроле од стране Инспектората за рад проверава да ли је послодавац за запослене поднео јединствену пријаву на обавезно социјално осигурање у Јединствену базу података Централног регистра.

Централни регистар је припремио посебну апликацију за Инспекторат за рад, захваљујући којој инспектори рада могу да претражују податке, који се односе на запослена и радно ангажована лица у привредним субјектима. Сви инспектори су добили квалификоване електронске сертификате и прошли су обуку за коришћење наведене апликације.

Инспекторат за рад је интензивирао сарадњу са Пореском управом и то у виду организованих појачаних надзора током којих је превасходно контролисан рад „на црно“, а у којима учествују инспектори рада и порески инспектори уз подршку Министарства унутрашњих послова.

Чињеница је и да поједина лица која раде „на црно“, а која истовремено остварују право на новчану накнаду од Националне службе за запошљавање, одбијају да закључе уговор о раду са послодавцем. Управо из тих разлога, Инспекторат о затеченим лицима на раду „на црно“, обавештава Националну службу за запошљавање.

Успостављена сарадња Инспектората за рад са Пореском управом, МУП-ом, Националном службом за запошљавање и Централним регистром биће настављена и у предстојећем периоду, јер се показало да су заједнички надзори најефикаснији начин сузбијање сиве економије.

Одговори на питања Канцеларије за брзе одговоре

Канцеларија за брзе одговоре (brziodgovori@minrzs.gov.rs) је у 2015.години, Инспекторату за рад упутила 510 питања, на која је дат одговор, при чему је већина питања представљала захтев за вршење инспекцијског надзора код послодавца.

Поједина питања су заправо били захтеви за вршење надзора код одређених привредних субјеката, због рада „на црно“, а било је и обраћања лица, која редовно не примају зараде или примају зараде испод минималних, као и обраћања оних, којима послодавац не уплаћује доприносе и којима нису оверене здравствене књижице. С обзиром на наведено, на нека питања се може одговорати тек након извршених инспекцијских надзора, а нека питања – захтеви биће упућени на даљу надлежност Пореској управи и другим надлежним институцијама.

Путем Канцеларије за брзе одговоре било је и обраћања трудница, којима није исплаћена накнада зараде за трудничко боловање, те су њихови захтеви упућени надлежној инспекцији рада, како би се по наведеним пријавама извршио инспекцијски надзор и предузеле све законом прописане мере. Такође, било је и питања везаних за поступање инспектора рада по захтевима запослених, односно за надлежност инспекције рада, тражење савета за

поступање у случајевима када је неко остао без посла, а нису ми исплаћене све зараде, накнаде зарада и друга примања.

Формирана База знања и подсајт Инспектората за рад

База знања је интерна апликација Инспектората за рад, која омогућава инспекторима рада постављање питања из делокруга рада инспекције рада и давање одговора на иста, добијање, приступ и преузимање званичних мишљења на питања из области рада, приступ и преузимање модела различитих аката (записника, решења, захтева, закључака и др.), приступ и преузимање различитих инструкција о поступању инспектора рада, као и закона и подзаконских аката из делокруга рада инспектора рада.

Формирању Базе знања се приступило да би се, првенствено, олакшао рад и ујединило поступање инспектора рада. Циљ формирања Базе знања је и да се омогући размена знања и искуства инспектора рада, као и да се решавају дилеме и проблеми са којима се инспектори рада суочавају у свакодневном раду.

Почетком априла, у оквиру сајта Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања формиран је подсајт Инспектората за рад, који омогућава свим заинтересованима да имају увид у корисне информације из домена надлежности инспекције рада, а које између осталог обухватају све прописе у области рада, над чијом применом надзор врше инспектори рада, начине обраћања инспекцији рада, различита саопштења и извештаје о раду инспекције рада и др.

Сарадња са другим министарствима

У сарадњи са **Министарством спољних послова и Министарством унутрашњих послова**, извршена је контрола „агенција за посредовање“ које су без потребних дозвола и сагласности упућивале наше држављане на рад у Руску Федерацију, како би се омогућило остваривање права оштећеним лицима. О утврђеном стању обавештене су све релевантне институције, како би предузеле неопходне мере из домена својих надлежности

Регионална Конференција

**«Сузбијање рада на црно и унапређење права запослених»
која је одржана 17. и 18. новембра 2015. године у Београду**

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у сарадњи са Савезним министарством за рад, социјална питања и заштиту потрошача Републике Аустрије (Канцеларијом аташеа за рад и социјална питања Републике Аустрије), USAID Пројектом за боље услове пословања и Међународном организацијом рада, организовало је **дана 17. и 18. новембра 2015. године у Београду регионалну Конференцију «Сузбијање рада на црно и унапређење права запослених».**

Конференција, коју је свечано отворио ресорни министар, господин Александар Вулин, била је, пре свега, фокусирана на теме које су се односиле на сузбијање сиве економије – рада «на црно», са примерима добре праксе и посебним освртом на примену Закона о раду и Закона о инспекцијском надзору. Поред ових централних тема, Конференција је обухватила и питања са којима се данас сусрећу инспекције рада из региона, предлоге за унапређење рада и нове тенденције.

На Конференцији су узели активно учешће представници инспекција рада из региона (Република Аустрија, Република Бугарска, Република Словенија, Република Хрватска, Федерација БиХ, Република Српска, Дистрикт Брчко, Црна Гора, Република Македонија) и надлежних министарстава, укључујући и представнике Финансијске полиције надлежне за сузбијање рада «на црно» у Републици Аустрији и високе представнике Међународне организације рада. Такође, на Конференцији су учествовали и представници Делегације Европске Уније, представници Народне скупштине, државне управе и локалних самоуправа Републике Србије, представници репрезентативних удужења запослених и послодаваца, као и представници великог броја заинтересованих привредних субјеката.

На конференцији је истакнуто да је изменама и допунама Закона о раду и доношењем Закона о инспекцијском надзору, који су између осталог, проширили надлежност инспекције рада када је у питању сузбијање рада «на црно» и надзор нерегистрованих субјеката, инспекција рада у Републици Србији постигла значајне ефекте на сузбијању сиве економије уводећи нерегистроване субјекте у легалне токове и превођењем неформалног у формални рад, о чему говоре подаци свих релевантних институција, чиме је дата подршка одрживом пословању и развоју привредних субјеката у складу са прописима, као и унапређењу пословног окружења стварањем једнаких услова пословања за све привредне субјекте.

Размењена искуства, знање и добра пракса, на тему сузбијања рада «на црно» и унапређења права запослених свакако ће допринети подизању свести свих учесника у процесу рада о потреби сузбијања сиве економије, доношењу применљивих и ефикасних законских решења, спречавању нелојалне конкуренције и стварању амбијента за здраво пословно окружење и друштвено одговорно пословање, а што је првенствено и био циљ одржавања Конференције.

С обзиром на неопходност сузбијања рада «на црно» и важности унапређења права запослених, као предуслова за здрав пословни амбијент и напредак сваког друштва, учесници конференције су се сагласили да би одржавање регионалних конференција са темама у области рада морало да постане традиција.

***Састанци са Канцеларијом МОР у Београду, USAID, NALED и
Канцеларијом аташеа за рад и социјална питања Амбасаде Аустрије***

Инспекторат за рад је током 2015.године одржао више састанака са представницима Канцеларије МОР у Београду, USAID, NALED и

Канцеларијом аташеа за рад и социјална питања Амбасаде Аустрије, а у циљу заједничких активности и пројеката на тему едукације како инспектора рада, тако и представника послодаваца и запослених, а ради заштите права запослених и бољих услова пословања.

Социјални дијалог

Инспекторат за рад је у циљу јачања социјалног дијалога, организовао састанке са репрезентативним удружењима послодаваца и запослених, а ради ефикасније заштите права свих учесника на тржишту рада, запослених и послодаваца. На наведеним састанцима, разматрана су најважнија питања из области радних односа и безбедности и здравља на раду ради предузимања конкретних активности у циљу сузбијања рада „на црно“ и смањења броја повреда на раду. Поред осталог, одржани су састанци са Савезом самосталних синдиката Србије – Синдикатом металаца, Самосталним синдикатом естрадних уметника и извођача Србије, УГС „Независност“ и Асоцијацијом слободних и независних синдиката Србије, као и са Унијом послодаваца Србије.

Такође, представници Инспектората за рад су активно учествовали на свим конференцијама, округлим столовима, радионицама и семинарима, које су организовали социјални партнери.

Активности Инспектората за рад везане за обележавање Дана безбедности и здравља на раду у Србији

Инспекторат за рад је у складу са Планом рада за 2015. годину реализовао активности везане за обележавање Дана безбедности и здравља на раду у Републици Србији (28. април 2015. године), који је истовремено и Светски дан безбедности и здравља на раду, као и кампању промоције здравог, безбедног и пристојног рада, а у циљу наглашавања потребе за превенцијом повреда на раду и професионалних обољења. Тим поводом, седиште Инспектората за рад, одељења, одсеци и група инспекције рада у управним окрузима и Граду Београду, су организовали округле столове, гостовања у медијима и контакте са социјалним партнерима и другим институцијама, које се баве пословима безбедности и здравља на раду, а ради упознавања јавности о значају примене мера безбедности и здравља на раду у складу са законом и подзаконским прописима.

Инспекторат за рад се укључио у међународну кампању промоције здравог, безбедног и пристојног рада, а у циљу наглашавања потребе за превенцијом повреда на раду и професионалних обољења, јачања трипартизма и социјалног дијалога.

Овим поводом, седиште Инспектората за рад, одељења, одсеци и група инспекције рада у управним окрузима и Граду Београду су организовали округле столове, гостовања у медијима и контакте са социјалним партнерима и другим институцијама које се баве пословима безбедности и здравља на раду, а ради упознавања јавности о значају примене мера безбедности и здравља на раду у складу са законом и подзаконским прописима.

Све активности Инспектората за рад везане за обележавање Светског дана безбедности и здравља на раду и Дана безбедности и здравља на раду у Републици Србији биле су фокусиране на креирање културе превенције

безбедности и здравља на раду и смањење, броја повреда на раду, као и стварања услова за безбедно и здраво радно место сваком запосленом.

Тема обележавања Светског дана безбедности и здравља на раду за 2015. годину јесте „ Придружите се – учествујте у промоцији културе превенције у области безбедности и здравља на раду“.

био је усредсређен је на унапређивање безбедности и здравља на раду у ‘зеленој’, тј. еколошки прихватљивој економији.

Активности Инспектората за рад везане за обележавање Европске недеље безбедности и здравља на раду

Инспекторат за рад, у складу са Планом рада за 2015. годину активно се укључио у активности везане за обележавање Европске недеље безбедности и здравља на раду (октобар 2015. године), која се, као и у 2014. и у 2015. години, водила под слоганом «Управљање стресом за здрава радна места». Инспекторат за рад се у својству члана информативне мреже за безбедност и здравље на раду Републике Србије, у октобру 2015. године, активно укључио у активности предвиђене кампањом Европске агенције за безбедност и здравље на раду везаном за обележавање Европске недеље безбедности и здравља на раду, која се као и у 2014. и у 2015. године, водила под слоганом «Управљање стресом за здрава радна места».

Циљ кампање је да се подстакну привредни субјекти да руководиоци и запослени заједно раде на управљању и спречавању стреса повезаног са радом, као и да елиминишу психосоцијалне ризике. Препознавање потреба бављења стресом повезаним са радом је предуслов за заштиту здравља запослених, бољу продуктивност и здрава радна места.

Инспекторат за рад је током Европске недеље безбедности и здравља на раду организовао округле столове и гостовања у медијима, како би се остварио главни циљ европске кампање и како би се допринело подизању свести, послодаваца и запослених о значају улагања заједничких напора, како би се елиминисали психосоцијални ризици или свели на најмању могућу меру и тиме обезбедила безбедна и здрава радна места за запослене.

Активности Инспектората за рад на међународном плану

У 2015. години, Инспекторат за рад је наставио сарадњу са Међународним информативним центром Међународне организације рада и то у својству колаборативног центра за Републику Србију. Инспекторат за рад је податке, који се, пре свега, односе на стање безбедности и здравља на раду у Републици Србији редовно прослеђивао Међународној организацији рада.

Директор Инспектората за рад је одржао радни састанак са представницима Амбасаде Сједињених Америчких држава, на коме су разматрана питања од интереса за наставак раније успостављене сарадње.

Такође, одржан је састанак и са представницима Амбасаде Аустрије, на коме је договорен наставак сарадње на евентуалним заједничким пројектима и размени искуства, знања и добре праксе из области рада..

7. ЕФЕКТИ ПРИМЕНЕ ЗАКОНА О РАДУ НА ПОЛОЖАЈ ЗАПОСЛЕНИХ

Измене и допуне Закона о раду, које су у примени од 29. јула 2014. године, се односе на опште акате и уговоре о раду, дискриминацију, пробни рад и рад на одређено време, услове и облик рада, радно време, одмор, одсуство заштиту материнства и особа са инвалидитетом, обрачун и исплату зарада, износ отпремнине, дисциплинске и друге процедуре у вези остваривања права из радног односа, отказ уговора о раду, синдикално организовање и колективно преговарање, инспекцијски надзор, казнене одредбе, а извршена су и бројна термилошка усклађивања.

Изменама и допунама Закона о раду унете су одређене измене у циљу ефикасније контроле радног ангажовања. Наиме, одредбом чл. 35. је прописано да је послодавац дужан да уговор о раду, односно други уговор у складу са законом, или њихову копију држи у седишту или другој пословној просторији послодавца, или на другом месту у зависности од тога где запослени или ангажовано лице ради. Такође је одредбом чл. 269. ст. 2. Закона прописано да је инспектор рада овлашћен да решењем наложи послодавцу да са запосленим који је засновао радни однос у смислу чл. 32. ст. 2. закона, закључи уговор о раду у писаном облику. Наведеном одредбом дато је овлашћење инспектору да наложи послодавцу да са лицем које је ступило на рад код послодавца, а нема закључен уговор о раду или други уговор у смислу закона, закључи уговор о раду на неодређено време.

Такође, изменама и допунама Закона о раду унета је и измена везано за зараду и накнаду зараде, тако што је одредбом члана 121. став став 6. прописано да обрачун зараде и накнаде зараде које је дужан да исплати послодавац у складу са законом представљају извршну исправу.

ОБРАЧУН ЗАРАДЕ – ИЗВРШНА ИСПРАВА

Једно од основних права запослених које произилази из рада је и право на зараду, те је одредбом чл. 16. Закона о раду прописано да је послодавац дужан да запосленом исплати зараду у складу са законом, општим актом и уговором о раду. Одредбом члана 104. став 1. Закона о раду прописано је да запослени има право на одговарајућу зараду, која се утврђује у складу са законом, општим актом и уговором о раду. Одредбом члана 110. Закона о раду, прописано је да се зарада исплаћује у роковима утврђеним општим актом и уговором о раду, а најкасније до краја текућег месеца за претходни месец, а одредбом члана 121. став 2.-4. и став 6.-8 истог Закона, прописано је да је послодавац дужан да запосленом приликом сваке исплате достави обрачун, да достави обрачун и за месец за који није извршио исплату зараде, а уз обрачун послодавац је дужан да сваког од запослених у писаној форми обавести о томе да није исплатио зараде и о разлозима због којих није извршена њихова исплата.

Рок за достављање обрачуна је најкасније до краја текућег месеца за претходни месец.

Обрачун остварене, а неисплаћене зараде садржи све елементе које садржи и обрачун када је извршена исплата зараде. У евентуалном спору пред судом наведени обрачун може да послужи као доказ о висини зараде која припада запосленом и исти у складу са законом представља извршну исправу и запослени коме је зарада и накнада исплаћена у складу са обрачуном послодавца задржава право да пред надлежним судом оспорава законитост тог обрачуна.

Правилником о садржају обрачуна зарада и накнада зарада од 27.08.2014. године, који је ступио на снагу дана 04.09.2014.године и у примени је од исплате зарада односно накнаде зараде за септембар месец 2014. године прописано је шта обрачун зарада и накнада зарада треба да садржи, таксативно су набројани сви битни елементи које обрачун зарада и накнада зарада треба да садржи и између осталог обрачун мора да садржи и датум одређен за исплату, зараде односно накнаде зарада (датум доспелости), ако послодавац на дан доспелости не исплати зараду, односно накнаду зараде или их не исплати у целости, обрачун зараде, односно накнаде зарада поред осталог треба да садржи и потпис овлашћеног лица и печат послодавца.

Контролу исплате зарада врше инспектори рада како по службеној дужности тако и по пријавама запослених који се захтевом обраћају инспекцији рада. Приликом вршења редовних и контролних инспекцијских надзора, инспектори рада посебно контролишу исплату зарада, накнаде зарада и других примања по основу рада.

Да би запослени наплатио неисплаћену зараду, на основу обрачуна зараде који му је послодавац доставио, са обавештењем да исплата зараде, односно накнада зараде није извршена и разлосима због којих није извршена, неопходно је да надлежном основном суду преда обрачун зараде и предлог за извршење. Потом, основни суд доноси решење о извршењу на основу кога Народна банка налаже пренос новчаних средстава са рачуна послодавца на рачун запосленог.

Уколико се деси да послодавац није запосленом доставио обрачун неисплаћене зараде, односно накнаде зараде, запослени се може захтевом обратити инспекцији рада која ће извршити инспекцијски надзор код послодавца и на основу утврђеног чињеничног стања ће решењем наложити послодавцу да запосленом достави обрачун зараде.

Уколико послодавац није исплатио зараду, односно минималну зараду накнаду зараде, накнаду трошкова или друга примања или уколико није запосленом доставио обрачун зараде, против таквих послодаваца се у складу са одредбом чл. 273. ст. 1. тачка 2. 3. и 4. и став 2. и 3. Законом о раду подносе прекршајне пријаве. Запрећена казна за овај прекршај износи 800.000 до 2.000.000 динара за послодавца са својством правног лица и 50.000 до 150.000 за одговорно лице у правном лицу, а уколико је у питању предузетник запрећена казна износи 300.000 до 500.000 динара.

У 2015. години, инспектори рада су донели **2.215** решења због **неисплаћених зарада, накнада зарада и других примања**. Истовремено, због неисплаћених зарада поднето је укупно **1976** захтева за **покретање прекршајног поступка**.

Приликом инспекцијских надзора, дешава се да послодавци не поступе по налигу инспектора рада и да не доставе обрачун зараде за доспеле, а неисплаћене зараде запосленима, као и да не обавесте инспектора рада о извршењу решења. Због тога што нису поступили по налогу из решења, инспектори рада против ових послодаваца подносе захтев за покретање прекршајног поступка у смислу члана 273. став 1. тачка 8. и става 3. Закона о раду.

Такође, било је и случајева да су инспектори рада против директора послодавца због недостављања обрачуна неисплаћених, доспелих зарада за дужи временски период, и преко 18 месеци, поднели и кривичну пријаву због основане сумње да је извршио кривично дело из члана 163. Кривичног законика Републике Србије.

Одредбом члана 163. Кривичног законика прописано да ко се свесно не придржава закона или других прописа, колективних уговора и других општих аката о правима по основу рада и тиме другом ускрати или ограничи право које му припада, казниће се новчаном казном или затвором до две године.

У периоду од почетка примене ове законске одредбе до 31. јула 2015.године, по снову извршних исправа, односно обрачуна зараде које су запослени поднели основним судовима на извршење, у основним судовима у Републици Србији примљено је 5.790 предмета, од чега је у току 965 предмета, док је окончано 4.445 предмета, **а укупан износ новчаних средстава која су исплаћена запосленима као извршним повериоцима износи 158.903.629,22 динара.**

Наведени подаци обухватају податке основних судова који су били у могућности да доставе тражене податке (38 основних судова), с тим да су поједини судови доставили само податке о броју примљених предмета (Алексинач, Рума, Сјеница, Ужице), као и да сви судови нису били у могућности да доставе податке о висини исплаћених новчаних средстава запосленим. Први основни суд у Београду, Други основни суд у Београду, Основни суд у Крагујевцу, Основни суд у Крушевцу, Основни суд у Нишу и Основни суд у Лесковцу нису имали техничких могућности да доставе тражене податке, обзиром да се кроз пословни софтвер не води оваква врста евиденције, тако да је број предмета који је примљен у судовима, као и износ новчаних средстава која су исплаћена запосленима до 31. јула 2015.године далеко већи.

Према подацима **Коморе извршитеља**, од почетка примене измена и допуна Закона о раду до 31.12.2015.године, укупан број предмета у којима су поступали извршитељи на основу обрачуна зарада и накнада зарада, као извршних исправа износи 4860, број окончаних предмета је 2843, а висина новчаних средстава која су на овај начин исплаћена до 31.12.2015.године износи **179.316.827,00** динара, док је укупан број запослених којима су ова средства исплаћена – 1055.

Захваљујући изменама и допунама Закона о раду, којима је обрачун зараде постао извршна исправа, као и ефикасном и благовременом поступању инспекције рада, од дана примене наведених измена закона, запосленима је омогућено да брже и ефикасније остваре законом загарантовано право на исплату зараде, а што говоре и напред наведени подаци о укупном износу новчаних средстава која су исплаћена запосленима као извршним повериоцима.

ПРЕКРШАЈНИ НАЛОГ

Кључни проблем са становишта инспекцијског надзора у идентификацији рада "на црно", представља недовршеност и неконзистентност правних прописа који уређују ову област. Имајући у виду, да ниједним позитивним прописом није установљена обавеза послодавца да закључен уговор

о раду региструје код надлежног органа, као и да је чланом 11. став 2. Закона о централном регистру остављен рок од три дана, од дана запослења, односно закључења уговора о раду или другог уговора о обављању послова, за пријављивање на обавезно социјално осигурање, тиме је практично послодавцу остављена могућност да избегне примену било какве санкције код рада „на црно“. Наиме, послодавац и радник сачињавају уговор о раду са датумом који покрива рад „на црно“ и истовремено такав уговор се стави инспектору рада на увид.

Управо, због појаве антидатирања уговора о раду, важна је одредба члана 35. Закона о раду којом је прописано да је послодавац дужан да уговор о раду, односно други уговор у складу са овим законом или њихову копију држи у седишту или другој пословној просторији послодавца или на другом месту, у зависности од тога где запослени или радно ангажовано лице ради.

Због недржања примерка уговора о раду или копије уговора у складу са законом, одредбом члана 276. став 1. Тачка 1. и став 2. истог члана Закона о раду прописана је фиксна новчана казна од 100.000 динара за прекршај послодавца са својством правног лица, за предузетника је прописана казна од 50.000 динара, док је за одговорно лице у правном лицу, односно заступника правног лица, прописана новчана казна од 10.000 динара.

Одредбом члана 168. Закона о прекршајима прописано је да се прекршајни налог издаје када је за прекршај законом или другим прописом од прекршајних санкција прдвиђена само новчана казна у фиксном износу. Чланом 173. Закона о прекршајима је прописано да лице против кога је издат прекршајни налог прихвата одговорност за прекршај плаћањем половине изречене казне у року од осам дана од дана пријема прекршајног налога, чиме се ослобађа плаћања друге половине изречене казне. Лице против кога је издат прекршајни налог, може прихватити одговорност за прекршај и након осам дана од дана пријема прекршајног налога ако пре поступка извршења добровољно плати целокупан износ изречене новчане казне.

Инспектори рада су у периоду од почетка издавања прекршајног налога (током марта 2015.године) до 31.10.2015.године издали **1.014 прекршајних налога (по основу издатих налога у Буџет РС уплаћено је 36.504.000,00 динара) због тога што послодавац није држао уговор о раду или други уговор у складу са законом на месту рада запосленог.**

По основу прекршајних налога које су издали инспектори рада, послодавци су због недржања примерка уговора о раду или копије уговора у складу са законом уплатили у Буџет Републике Србије новчана средства у износу од 36.504.000,00 динара.

РАД "НА ЦРНО" – НАЛАГАЊЕ ЗАКЉУЧЕЊА УГОВОРА О РАДУ НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ

Фактички рад запослених, послодавци најчешће правдају „пробним радом“ како би се провериле радне способности радно ангажованог пре заснивања радног односа. Рад „на црно“ се у пракси такође правда и одбијањем

запосленог да са послодавцем закључи писани уговор о раду, због његове жеље да му се увећа зарада за износ припадајућих пореза и доприноса, којих је послодавац ослобођен ангажујући лица која раде „на црно“.

Последице фактичког рада огледају се пре свега у немогућности таквог лица да оствари било које право из рада, постојању сталног ризика од повређивања, немогућности остваривања права на здравствену заштиту, непостојања социјалне сигурности...

Фактички рад, односно сива економија, утиче директно на смањивање државних прихода, а такође, овакво понашање не малог броја послодаваца и немогућност адекватног санкционисања је контрапродуктивно у односу на оне послодавце који поступају у складу са прописима.

Одредбом члана 32. став 1. Закона о раду прописано је да се уговор о раду закључује пре ступања запосленог на рад у писаном облику, док је ставом 2. истог члана прописано да уколико послодавац са запосленим не закључи уговор о раду, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад.

Једна од најбитнијих измена Закона о раду је утврђена одредбом члана 269. став 2. Закона којом је прописано да је инспектор рада овлашћен да решењем наложи послодавцу да са запосленим који је засновао радни однос у смислу члана 32. став 2. овог закона, закључи уговор о раду. **Инспектори рада, када затекну лице које ради "на црно", налажу решењем послодавцу да са истим закључи уговор о раду на неодређено време.**

Такође, када утврде да послодавац са лицем које је радно ангажовао није закључио уговор о раду или други уговор у смислу члана 30-33. и члана 197-202. инспектори рада против таквих послодаваца, у складу са одредбом чл. 273. став 1. тачка 1. и став 2. и 3. истог члана Закона о раду, подносе пријаве за покретање прекршајног поступка. Новчана казна за овај прекршај износи 800.000 до 2.000.000 динара за послодавца са својством правног лица и 50.000 до 150.000 динара за одговорно лице у правном лицу, а уколико је у питању предузетник новчана казна износи 300.000 до 500.000 динара.

Приликом инспекцијских надзора, у првих десет месеци 2015.године, инспектори рада су затекли **16.408 лица на фактичком раду (рад "на црно")**, а након предузетих мера инспектора рада, до три дана након надзора, **послодавци су засновали радни однос са 12.250 лица.**

Ефекти извршеног надзора су много већи, што показују подаци о броју пријављених лица Централног регистра обавезног социјалног осигурања, као и подаци Националне службе за запошљавање, Фонда пензијског и инвалидског осигурања и Републичког завода за статистику.

Увидом у базу података Централног регистра обавезног социјалног осигурања утврђено је да **послодавци у најкраћем периоду после надзора на обавезно социјално осигурање пријављују и друга радно ангажована лица, а што је последица извршених инспекцијских надзора, који су поред осталог утицали и на подизање свести послодаваца о неопходности примене прописа, те је тиме постигнут већи и дугорочнији ефекат запошљавања.**

Инспекција рада је повећала ефикасност рада, а нарочито на сузбијању рада "на црно" и то путем организовања и вршења континуираних, појачаних инспекцијских надзора на целој територији Републике Србије и то код послодаваца који се баве различитим делатностима. Ванредни надзори су, углавном, организовани тако да у њима учествује максимално расположив број инспектора рада, често по принципу "ротације", циљано у одређеним делатностима и на одређеној територији, како у првој тако и у другој смени рада до касних вечерњих сати, а и ноћу, уз појачану медијску кампању.

Захваљујући изменама и допунама Закона о раду којима је инспекторима рада омогућено да наложе послодавцу да са лицем које је затечено да ради "на црно" закључи уговор о раду на неодређено време, као и појачаним активностима инспекције рада на сузбијању рада "на црно", од дана примене наведених измена закона, евидентно је повећање броја запослених код послодаваца после извршеног инспекцијског надзора, а о чему говоре и напред наведени подаци, као и подаци Националне службе за запошљавање, Фонда пензијског и инвалидског осигурања, као и Републичког завода за статистику.

Треба имати у виду ограничене капацитете инспекције рада, јер је тренутно у Агенцији за привредне регистре, укупно регистровано 337.789 привредних субјеката (217.859 предузетника и 119.930 привредних друштава), тако да један инспектор рада "покрива" 1.396 регистрованих привредних субјеката, с обзиром да у Инспекторату за рад ради 242 инспектора рада и да је инспекција рада у области радних односа или безбедности и здравља на раду, практично надлежна за све регистроване привредне субјекте, без обзира на делатност, као и да је од 31. јула 2015. године надлежна и за све нерегистроване субјекте.

8. Кључна запажања, ефекти,

предлози мера и план приоритета инспекције рада

8.1. Кључна запажања инспектора рада

Инспекцијским надзорима у области безбедности и здравља на раду код послодаваца је уочено следеће:

1. У извештајном периоду није било неких уочљивијих специфичности у односу на претходни период. Извештајни период унеколико карактерише смањење економске моћи послодаваца и смањење броја запослених, а повећање броја радно ангажованих лица код послодаваца у краћим временским интервалима. Извештајни период карактерише чешћа промена врсте посла, коју обављају лица на раду и радног места у оквиру којег раде, због нестабилности запослења, па често лица на раду, у циљу доказивања и дужег задржавања на раду претерују у ревности на раду што има за последицу повећану неопрезност на раду, игнорисање опасности које се појављују у процесу рада и занемаривање ризика услед опасности, а и повређивање на раду. Страх од губитка посла се негативно одражава на концентрацију лица на раду и пажњу у току рада.

Свест послодаваца расте када је у питању безбедност и здравље на раду, мада послодавци притиснути економским проблемима често врше притисак на лица на раду у циљу бржег обављања послова који су им поверени,

због чега постоји тенденција код послодавца да се лица на раду задрже на раду и након истека радног времена, односно послодавац очекује од лица на раду да се самоиницијативно задрже на раду и након истека радног времена.

Као најугроженија привредна грана, односно делатност у којој су најчешће експониране опасне појаве којима су угрожени живот и здравље лица на раду, са већим бројем повреда на раду и тежином последица и даље је грађевинарство, у којем се као извођачи радова појављују послодавци без потребног пословног и технолошког искуства у обављању ове делатности.

Послодавци, како је утврђено приликом инспекцијских надзора поводом повреда на раду, не обезбеђују контролу наменске употребе средстава за рад и средстава и опреме за личну заштиту на раду, која дају лицима на раду на употребу, како је то прописано чланом 23. Закона о безбедности и здрављу на раду.

2. Послодавци су углавном задовољили законску обавезу и донели су Акт о процени ризика. Међутим, послодавци се не одлучују да врше измене и допуне Акта о процени ризика иако им је то обавеза поткрепљена и изјавом јер и даље имају формалан приступ овом битном Акту, мислећи да су доношењем Акта о процени ризика испунили законску обавезу и да су самим тим применили све утврђене мере за безбедан и здрав рад на радним местима и у радној околини у складу са Актом.

Послодавци не врше измене и допуне Акта о процени ризика када дође до појаве нове опасности или штетности, односно до промене нивоа ризика на радном месту и у радној околини. Углавном, то чине искључиво по налогу инспектора рада осим у случају када неоправдано желе да смање број радних места са повећаним ризиком у циљу смањења трошкова. На основу инспекцијских надзора, може се закључити да постоји потреба за изменама и допунама Акта о процени ризика, јер измене и допуне Правилника о организацији и систематизацији послова, узроковане изменом организације рада и увођењем нове опреме за рад у употребу, проширењем и изменом делатности послодаваца, смањењем броја запослених, условљавају промене нивоа ризика на радном месту и у радној околини, а нису увек праћене правовременим изменама и допунама Акта о процени ризика, те самим тим послодавац не обезбеђује у потребном обиму превентивне мере, како је то прописано чланом 11. и чланом 12. Закона о безбедности и здрављу на раду и нема потпуну контролу управљања ризиком.

Последица оваквог односа послодаваца према овом институту је пропуст послодаваца да се правовремено старају о спровођењу мера за отклањање, смањење или спречавање опасних појава, којима су угрожени или би могли бити угрожени живот и здравље лица на раду, односно опасности од повређивања, непосредно или преко лица одређеног за безбедност и здравље на раду. Овај проблем се мора решавати едукацијом послодаваца, лица за безбедност и здравље на раду и укључивањем представника запослених, већом сарадњом послодаваца и представника запослених о питањима безбедности и здравља на раду и већом сарадњом лица на раду са послодавцима и лицима за безбедност и здравље на раду.

3. Значај обављања послова безбедности и здравља на раду од стране лица за безбедност и здравље на раду, тј. рад овог лица на спровођењу мера за отклањање, смањење или спречавање опасних појава, којима су угрожени или би могли бити угрожени живот и здравље лица на раду, односно опасности од повређивања је веома битан. Међутим, послодавци, када запошљавају стручно и оспособљено лице или ангажују правно или физичко

лице са лиценцом, за обављање послова безбедности и здравља на раду пропуштају да их претходно упознају са технолошким процесом, ризицима у процесу рада и мерама за отклањање ризика, сматрајући да су они, пошто су већ стручно оспособљени самим тим већ и упознати са истима, што има за последицу изостанак спровођења мера за безбедност и здравље на раду за отклањање, смањење или спречавање опасних појава на радним местима и у радној околини, осим у случају када та лица учествују у процени ризика и изradi или измени и допунама акта о процени ризика.

Иако је Законом прописано да лице за безбедност и здравље на раду свакодневно прати и контролише примену мера за безбедност и здравље на раду лица на раду, у пракси је то практично неизводљиво, јер се лицима која су у радном односу код послодавца, а која обављају послове безбедности и здравља на раду додељују и други послови и обавезе, што омета рад лица на пословима безбедности и здравља на раду, јер им други послови одузимају време, а ангажована лица за безбедност и здравље на раду са лиценцом су присутна код послодавца на обављању послова безбедности и здравља на раду само у уговореном обиму, који је често недовољан код послодаваца који запошљавају већи број лица и код послодаваца код којих у току рада има опасних појава.

Примери из праксе говоре о томе да лице за безбедност и здравље на раду, када је у радном односу код послодавца, код већег броја послодаваца није независно и самостално у обављању послова, нити у погледу статуса нити у погледу послова које обавља.

У случајевима када послодавци ангажују правна лица и предузетнике са лиценцом ради обављања послова лица за безбедност и здравље на раду, овај проблем није толико изражен, али се појављује други проблем, а то је недовољно присуство ових лица у процесу рада, које је уз то ограничено уговором. Приметне су и честе промене лица за безбедност и здравље на раду услед све веће и јефтине понуде истих на тржишту.

Код послодавца практично не постоји никаква евиденција нити доказ о свакодневном праћењу и контроли примене мера за безбедност и здравље на раду од стране лица за безбедност и здравље на раду, те се не може утврдити у којој су мери ова лица стварно ангажована код послодавца. Да би се решио овај проблем, може се актом, којим се у смислу члана 14. Закона о безбедности и здрављу на раду утврђују права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду, утврдити на који начин и у ком обиму ће лице за безбедност и здравље на раду код послодаваца свакодневно пратити и контролисати примену мера за безбедност и здравље на раду лица на раду, како ће налагати отклањање недостатака и како ће то евидентирати. Ово је битно због велике одговорности лица за безбедност и здравље на раду и све чешћих поступака против њих, који се воде пред надлежним органима.

4. Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад пре ступања на рад, код одређивања запосленом обављања других послова поред постојећих и у току премештаја запосленог на обављање других послова, послодавци врше углавном правовремено. Евиденција о оспособљености запослених за безбедан и здрав рад на прописаном обрасцу 6 је ажурирана. Међутим, с обзиром на то да се дешавају повреде лица на раду која су на прописаном обрасцу евидентирана као оспособљена за безбедан и здрав рад, поставља се питање да ли послодавци приликом оспособљавања запослених и радно ангажованих лица на раду исте упознају са свим врстама ризика на пословима на које их одређују, који се не могу у потпуности уклонити и који су

присутни на раду, а појављују се приликом обављања послова, као и о конкретним мерама за безбедност и здравље на раду у складу са актом о процени ризика. Додатно оспособљавање запослених када то технолошки поступак захтева, послодавци врше упознавањем истих о обављању процеса рада на безбедан начин путем упутстава за безбедан рад.

5. Послодавци обезбеђују запосленима средства и опрему за личну заштиту на раду у складу са актом о процени ризика. С друге стране, запослени морају употребљавати додељена средства и опрему за личну заштиту на раду, а послодавци обезбедити контролу употребе истих.

6. Послодавци нерадо ангажују службу медицине рада ради упознавања запослених са ризицима по здравље и нерадо прихватају мишљење службе медицине рада о здравственој способности запосленог за обављање послова на које је запослени одређен, а нарочито када је неопходно запосленог распоредити на друго одговарајуће радно место према здравственој способности.

Код послодаваца постоји тенденција смањења броја радних места са повећаним ризиком што чине изменом Акта о процени ризика и утврђујући много мањи број радних места са повећаним ризиком него што је то реално сходно нивоу ризика, а све у циљу смањења броја, односно избегавања прописаних лекарских прегледа, који захтевају додатне трошкове, који иду на терет послодавца.

7. Запослени нерадо говоре о повећаним психофизичким напрезањима при обављању послова на свом радном месту. Број запослених на одређено време расте у односу на укупни број запослених, а такође и број лица који обављају привремене и повремене послове.

Запослени се врло ретко обраћају послодавцу са писменим захтевом за предузимање мера за безбедност и здравље на раду, које по мишљењу запосленог нису спроведене. Чешће је обраћање представника запослених у име запосленог или запослених.

Код појединих послодаваца, оснивању и раду Одбора за безбедност и здравље на раду посвећена је дужна пажња, а повећана је заинтересованост представника запослених за решавање питања безбедности и здравља на раду запослених.

8.2. Квантитативни и квалитативни ефекти деловања инспекције рада

Прилагођавање деловања Инспектората за рад потребама и условима привредне структуре и лично усавршавање инспектора рада дали су резултате, у погледу квантитативних и квалитативних ефеката деловања инспекције рада.

Квантитативни елементи деловања инспектора рада показују значајан допринос инспекције рада остваривању права и обавеза послодаваца и запослених у области рада, а испољавају се преко следећих параметара:

- **број инспекцијских надзора** свих инспектора рада је уједначен, те они максималним ангажовањем делују на области свог надзора,
- **значајан број управних мера** који показује озбиљност службе инспекције рада и доследност у спровођењу политике инспекције рада,
- **коришћење свих расположивих инструмената утицаја** (ван управне мере, технике едукације, медијске кампање, сарадња са другим органима

- и сл.) како би се у што већој мери имплементирали прописи у области рада,
- **комбиновање мера** – досадашња пракса је показала да је комбиновање превентивних и репресивних мера, уз сталну примену корективних мера најефикасније.
  - **истрајавање у борби против рада „на црно“** - у делу контроле рада „на црно“ у односу на претходне године нису се догодиле значајне промене. Инспектори рада су и даље задржали искључиво репресивни приступ у контроли ове појаве. Кључни проблем је ретроактивност у закључивању уговора о раду, која се јавља као прикривени облик рада „на црно“.
  - **доследно ширење добре праксе у примени мера за безбедан и здрав рад и јачање свести код послодаваца и запослених** - деловање свим расположивим средствима како би услови рада били што безбеднији и здравији, са акцентом на превенцију повреда на раду,
  - **финансијски ефекат** остварен у 2015. години кроз изречене новчане казне по захтевима за покретање прекршајног поступка инспектора рада и издатим прекршајним налозима.

Квалитет деловања инспектора рада у целини је добар. Што показује како квалитет издатих управних аката, тако и инспектори рада, који успевају да пронађу најбоље решење за конкретну ситуацију.

Сви параметри који могу бити од значаја за оцену ефеката деловања инспекције рада показују да је у створена модерна служба за вршење надзора у области рада и предузимање других мера и активности које могу допринети бољој имплементацији радног законодавства. Међутим, недостатак одговарајуће техничке подршке може утицати на немогућност реалног планирања активности, понекад недовољну ефикасност и сл.

8.3. Предлози мера за побољшање стања у области рада са аспекта инспекцијског надзора

Побољшање рада Инспектората за рад утицаће и на побољшање стања у областима у којима инспекција рада врши надзор на територији Републике Србије, па у том смислу у 2016. години, треба:

- радити на уједначавању поступања инспектора рада у смислу да у истој правној ситуацији сви инспектори поступају на истоветан начин,
- инсистирати на адекватној казненој политици за прекршаје из ове области и по могућству утицати, осим на изрицање казне у примереном новчаном износу, и на наплати истих у циљу постизања сврхе кажњавања, што ће индиректно за последицу имати побољшање стања у области надзора,
- израдити и обезбедити обавезну примену, од стране инспектора рада, интерних упутстава и инструкција за рад и поступање инспектора рада, за поједина важна и сложена питања из домена надлежности инспекције рада,
- обезбедити оспособљавање и усавршавање знања за вршење инспекцијског надзора над применом превентивних мера за безбедан и здрав рад, утврђених новим прописима у области безбедности и здравља на раду који представљају транспоноване директиве ЕУ,
- инспекторима обезбедити прописе у области безбедности и здравља на раду, техничке прописе, стандарде и стручну литературу у области безбедности и здравља на раду, радних односа, заштити становништва од

дуванског дима, спречавање злостављања на раду, забране дискриминације, равноправности полова, у области волонтирања и др,

- разрадити, донети и применити упутство/упутства о начину праћења и оцењивања рада инспектора рада, те на такав начин обезбедити приближно исте критеријуме за оцењивање на нивоу целе Републике Србије;

- наставити са тражењем нових начина рада који ће побољшати резултате рада по обиму, а нарочито по квалитету обављеног посла, тако да рад инспектора рада не буде подређен само броју извршених надзора,

- изнаћи могућност да инспектори рада који својим добрим радом активно утичу на побољшање стања у области безбедности и здравља на раду и радних односа буду адекватно награђени за своје ангажовање и стручни приступ према послу,

8.4. З а к љ у ч а к и предлог даљих активности

У 2015. години инспекција рада је дала свој пуни допринос правилној имплементацији радног законодавства. Степен учешћа сваког од инспектора рада понаособ је различит у зависности од индивидуалних знања и способности, делатности у којој су вршили надзоре, времена проведеног на раду и других чинилаца. И поред значајних тешкоћа сви основни постављени циљеви су реализовани, али уз знатно већи напор од очекиваног.

Стање у области радних односа и безбедности и здравља на раду је на релативно задовољавајућем нивоу, ако узмемо у обзир чињенице везане за привредну активност и опште економске прилике. Деловање инспекције рада даје видљиве резултате по изабраним приоритетима. Међутим, за даље успешно функционисање неопходно је ојачати техничку подршку инспекторима рада.

Приоритет деловања инспекције рада остаје поље безбедности и здравља на раду, због неопходности веће заступљености инспектора рада у ризичнијим делатностима, како би се деловало на тренд смањивања броја повреда на раду и даље побољшање стања. У области радних односа и безбедности и здравља на раду приоритет остаје борба против рада „на црно“ и заштита основних права запослених у области рада.

8.5. План приоритета за 2016. годину у области безбедности и здравља на раду:

- детаљно изанализирати све пријављене повреде на раду, без обзира на њихову тежину, и са свим послодавцима код којих се током 2015. године догодило 3 или више повреда на раду, лицима за безбедност и здравље на раду и представницима запослених размотрити могућност побољшања примене мера у области безбедности и здравља на раду,
- рад инспектора рада организовати на најефикаснији начин са становишта расположивих ресурса и врста инспекцијских надзора,
- посебну пажњу посветити послодавцима у делатностима индустријске производње, грађевинарства и пољопривреде,
- наставити контакт са послодавцима код којих су вршени инспекцијски надзори у претходним годинама кроз надзоре на местима рада или превентивне активности, како би се код истих даље ширила свест о потреби континуиране примене мера за безбедан и здрав рад,
- инспекцијске надзоре на послодавце који нису били предмет надзора, те вршити интегрисане надзоре, или друге врсте надзора у зависности од броја

запослених, стања у примени мера за безбедан и здрав рад и делатности којом се баве,

- организовати кампање у појединим делатностима, у појединим регионима и у погледу примене појединих примарних мера за безбедан и здрав рад,
- посебну пажњу посветити општинама у којима је евидентан привредни напредак,
- послодавцима који препознају значај примене мера за безбедан и здрав рад пружити подршку и стручну помоћ у развоју унутрашњег система за контролу ризика.

8.6. План приоритета за 2016. годину у области радних односа

- даље континуирано сузбијање рада „на црно“ посебно у делатностима и окрузима у којима је ова појава најраспрострањенија,
- појачати контролу нерегистрованих субјеката,
- организовање кампања ради контроле примене изабраних радно-правних института по делатностима (избор института вршити према проблемима уоченим непосредним опажањем инспектора рада и указаним проблемима из представки),
- што ефикаснији рад по представкама нарочито у погледу права осетљивих категорија запослених (труднице и породиље),
- утврђивање на нивоу Инспектората за рад већег броја врста инспекцијских надзора које одговарају потребама имплементације прописа у области рада и њихових елемената;
- веће укључивање социјалних партнера у процес решавања проблема у области рада;
- продубљивање сарадње са Министарством правде ради проналажења механизма за ефикасније окончање прекршајних поступака иницираних захтевима инспектора рада;
- што је могуће шира примена едукативних и превентивних мера, како по приоритетним, тако и по осталим делатностима;
- увођење ефикаснијих инструмената за решавање спорова у области рада;
- изнајмавање нових превентивних мера и активности и њихово укључивање у инспекцијске надзоре;
- успостављање ефикасне базе података Инспектората за рад и делотворног информационог система;
- повезивање информационог система са базама података привредних субјеката других органа.

ДИРЕКТОР

Бојан Јоцић

9. Преглед легислативе

Национално законодавство (радни односи и безбедност и здравље на раду)

- 1) Устав Републике Србије («Службени гласник РС», број 98/06);
- 2) Закон о раду («Службени гласник РС», број 24/05, 61/05 и 54/09, 32/13 и 75/14);
- 3) Закон о штрајку («Службени лист СРЈ», број 29/96) («Службени гласник РС», број 101/05, 103/12);
- 4) Закон о привредним друштвима («Службени гласник РС», број 36/11, 99/11, 83/14)
- 5) Закон о основама система образовања и васпитања («Службени гласник РС», број 64/03, 58/04, 62/04, 101/05, 72/09, 52/11, 55/13);
- 6) Закон о високом образовању («Службени гласник РС», број 76/2005, 44/10, 93/2012, 89/2013 и 99/2014);
- 7) Закон о образовању одраслих («Службени гласник РС», број 55/13);
- 8) Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености («Службени гласник РС», број 71/03, 84/2004, 36/2009, 30/2010 и 88/2010);
- 9) Закон о запошљавању и професионалној рехабилитацији особа са инвалидитетом («Службени гласник РС», број 36/09);
- 10) Закон о пензијском и инвалидском осигурању («Службени гласник РС», број 34/03, 85/05 и 101/05, 63/06, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 108/2013, 75/2014 и 142/2014);
- 11) Закон о уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине категорије осигураника - запослених («Службени гласник РС», број 85/05);
- 12) Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање («Службени гласник РС», број 84/04, 61/05, 62/06, 5/09, 52/11, 101/11, 108/13, 57/14, 68/14);
- 13) Закон о финансијској подршци породици са децом («Службени гласник РС», број 16/02, 115/05 и 107/09);
- 14) Закон о здравственом осигурању («Службени гласник РС», број 18/92, 26/93, 53/93, 67/93, 48/94, 25/96 и 46/98) и нови Закон о здравственом осигурању («Службени гласник РС», број 107/05, 109/05, 30/2010, 57/2011, 110/2012, 119/2012, 99/2014, 123/2014 и 126/2014);
- 15) Закон о државној управи («Службени гласник РС», број 20/92, 48/93) и нови Закон о државној управи («Службени гласник РС», број 79/05, 101/2007, 95/2010 и 99/2014);
- 16) Закон о платама државних службеника и намештеника («Службени гласник РС», број 62/06, 63/06, 115/06, 101/2007, 99/2009, 108/2013 и 99/2014);
- 17) Закон о радним односима у државним органима («Службени гласник РС», број 48/91, 39/02, 49/05, 79/2005 и 23/2013);
- 18) Закон о државним службеницима ("Службени гласник РС", број 79/05, 81/05, 83/05, 64/07, 67/07, 116/08, 104/09 и 99/2014);
- 19) Закон о општем управном поступку («Службени лист СРЈ», број 33/97 и 31/01 и "Службени гласник РС", број 30/10);

- 20) Закон о уређењу судова («Службени гласник РС», број 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011 и 101/2013)
- 21) Закон о прекршајима («Службени гласник РС», број 65/2013);
- 22) Кривични законик («Службени гласник РС» број 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 14/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03, 88/05, 107/05, 72/09, 11/09, 121/12, 104/13 и 108/14);
- 23) Закон о кривичном поступку («Службени гласник РС», број 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14);
- 24) Закон о безбедности и здрављу на раду («Службени гласник РС», број 101/05);
- 25) Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму («Службени гласник РС», број 30/10);
- 26) Закон о спречавању злостављања на раду («Службени гласник РС», број 36/10);
- 27) Закон о волонтирању («Службени гласник РС», број 36/10);
- 28) Закон о равноправности полова («Службени гласник РС», број 104/09);
- 29) Закон о мирном решавању радних спорова («Службени гласник РС» број 125/04, 104/09);

**Списак прописа
из области безбедности и здравља на раду**

1. Закон о безбедности и здрављу на раду («Службени гласник РС», број 101/05 и 91/15);
2. Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима («Службени гласник РС», број 14/09 и 95/2010);
3. Правилник о програму начину и висини трошкова полагања стручног испита за обављање послова безбедности и здравља на раду и послова одговорног лица («Службени гласник РС», број 11/13, 57/14 и 126/14),
4. Правилник о условима и висини трошкова за издавање лиценци за обављање послова у области безбедности и здравља на раду («Службени гласник РС», број 112/13 и 57/14).
5. Правилник о поступку утврђивања испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду («Службени гласник РС», број 60/06);
6. Правилник о висини трошкова поступка утврђивања испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду («Службени гласник РС», број 111/13);
7. Правилник о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној околини («Службени гласник РС», број 72/06, 84/06 - исправка и 30/10);
8. Правилник о садржају и начину издавања обрасца извештаја о повреди на раду, професионалном обољењу и обољењу у вези са радом («Службени гласник РС», број 72/06 и 84/06 - исправка);
9. Правилник о поступку прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине («Службени гласник РС», број 94/06 и 108/06 – исправка, 114/14);
10. Правилник о евиденцијама у области безбедности и здравља на раду («Службени гласник РС», број 62/07);

11. Правилник о претходним и периодичним лекарским прегледима запослених на радним местима са повећаним ризиком («Службени гласник РС», број 120/07 и 93/2008);

12. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу средстава и опреме за личну заштиту на раду («Службени гласник РС», број 92/08);

13. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на радном месту ("Службени гласник РС" , број 21/09).

14. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу опреме за рад ("Службени гласник РС" број 23/09 и 123/12).

15. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу опреме за рад са екраном ("Службени гласник РС" број 106/09, 93/13).

16. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при ручном преношењу терета ("Службени гласник РС" број 106/09).

17. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању хемијским материјама ("Службени гласник РС" број 106/09).

18. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању азбесту ("Службени гласник РС" број 106/09, 6/10 - исправка и 15/10 - исправка).

19. Правилник о програму начину и висини трошкова припреме и полагања испита за обављање послова координатора за израду пројекта и стручног испита за обављање послова координатора за извођење радова ("Службени гласник РС" број 113/13 и 57/14).

20. Правилник о обезбеђивању ознака за безбедност и здравље на раду ("Службени гласник РС" број 95/10).

21. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању вибрацијама ("Службени гласник РС" број 93/2011).

22. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању карциногенима или мутагенима ("Службени гласник РС" број 96/2011).

23. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању буци ("Службени гласник РС" број 96/2011).

24. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању електромагнетном пољу ("Службени гласник РС" број 117/2012).

25. Правилник о садржају елабората о уређењу градилишта ("Службени гласник РС" број 121/2012).

26. Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад услед ризика од експлозивних атмосфера ("Службени гласник РС" број 101/2012 и 12/13)

27. Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на пловилима која обављају риболов("Службени гласник РС" број 70/10)

28. Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при експлоатацији минералних сировина дубинским бушотинама("Службени гласник РС" број 91/10)

29. Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при подземној и површинској експлоатацији минералних сировина ("Службени гласник РС" број 65/10)

30. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању биолошким штетностима ("Службени гласник РС" број 26/10)

31. Закон о општој безбедности производа («Службени гласник РС» број 41/09);
32. Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености («Службени гласник РС» број 36/09);
33. Закон о тржишном надзору («Службени гласник РС» број 92/11);
34. Правилник о безбедности машина («Службени гласник РС» број 13/10);
35. Правилник о безбедности лифтова («Службени гласник РС» број 101/10);
36. Правилник о личној заштитној опреми («Службени гласник РС» број 100/11);
37. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању вештачким оптичким зрачењима («Службени гласник РС» број 120/12);

До доношења прописа из чл. 15. став 2, 18. ст. 4, 6. и 7, 43. став 2, 49. став 2. и 51. став 2. Закона о безбедности и здрављу на раду ("Службени гласник РС", број 101/2005 и 91/2015) примењиваће се:

- 1) Правилник о условима за вршење прегледа техничке документације, прегледа и испитивања оруђа за рад, опасних материја, инсталација и радне средине, средстава и опреме личне заштите и оспособљавање радника за безбедан рад ("Службени гласник РС", број 13/00);
- 2) Правилник о поступку прегледа и испитивања радне средине, опасних материја, оруђа за рад, инсталација и средстава и опреме личне заштите ("Службени гласник РС", број 7/99);
- 3) Правилник о садржају елабората о уређењу градилишта ("Службени гласник РС", број 31/92);
- 4) Правилник о вођењу евиденција из заштите на раду ("Службени гласник РС", број 2/92);
- 5) Правилник о поступку и условима за вршење претходних и периодичних лекарских прегледа радника ("Службени гласник РС", број 23/92);
- 6) Правилник о садржини и начину издавања листе о повреди на раду ("Службени гласник РС", број 2/92);
- 7) Правилник о поступку утврђивања испуњености прописаних услова из заштите на раду ("Службени гласник РС", број 7/99);
- 8) Правилник о висини трошкова поступка утврђивања испуњености прописаних услова из заштите на раду ("Службени гласник РС", бр.40/01 и 53/01).

До доношења прописа о превентивним мерама за безбедност и здравље на раду, ако нису у супротности са Законом, примењиваће се мере заштите на раду (правила) садржана у следећим прописима:

- 1) Правилник о посебним мерама заштите на раду на преради неметалних минерала ("Службени гласник СРС", број 2/83);
- 2) Правилник о посебним мерама заштите на раду у железничком саобраћају ("Службени гласник СРС", број 19/85);
- 3) Правилник о посебним мерама заштите на раду у црној металургији ("Службени гласник СРС", број 25/87);

- 4) Правилник о општим мерама заштите на раду за грађевинске објекте намењене за радне и помоћне просторије ("Службени гласник СРС", број 29/87);
- 5) Правилник о посебним мерама заштите на раду у шумарству ("Службени гласник СРС", број 33/88);
- 6) Правилник о посебним мерама заштите на раду при механичкој преради и обради дрвета и сличних материјала ("Службени гласник СРС", број 51/88);
- 7) Правилник о општим мерама заштите на раду од опасног дејства електричне струје у објектима намењеним за рад, радним просторијама и на радилиштима ("Службени гласник СРС", број 21/89);
- 8) Правилник о заштити на раду при извођењу грађевинских радова ("Службени гласник СРС", број 53/97).

До доношења прописа о општим и посебним мерама безбедности и здравља на раду, уколико нису у супротности са овим законом, примењиваће се мере заштите на раду (правила), садржана у следећим прописима:

- 1) Правилник о хигијенским и техничким заштитним мерама при раду у кудељарама ("Службени лист ФНРЈ", број 56/47);
- 2) Правилник о хигијенским и техничким заштитним мерама при раду у каменоломима и цигланама, као и код вађења глине, песка и шљунка ("Службени лист ФНРЈ", број 69/48), осим чл. 58. - 61;
- 3) Правилник о техничким и здравствено - техничким заштитним мерама на радовима при хемијско-технолошким процесима ("Службени лист ФНРЈ", број 55/50) - Прилог број 9;
- 4) Правилник о хигијенским и техничким заштитним мерама при ронилачким радовима ("Службени лист ФНРЈ", број 36/58);
- 5) Правилник о хигијенско-техничким заштитним мерама при лучко-транспортном раду ("Службени лист ФНРЈ", број 14/64);
- 6) Правилник о заштити на раду при термичком обрађивању легура лакних метала у купатилима са нитратним солима ("Службени лист СФРЈ", број 48/65);
- 9) Правилник о заштити на раду при одржавању моторних возила и превозу моторним возилима ("Службени лист СФРЈ", број 55/65);
- 10) Правилник о заштити на раду при утовару терета у теретна моторна возила и истовару терета из таквих возила ("Службени лист СФРЈ", број 17/66);
- 11) Упутство о начину вршења надзора над придржавањем прописа о заштити на раду у предузећима која производе за одређене војне потребе ("Службени лист СФРЈ", број 23/66);
- 12) Правилник о заштити на раду и о техничким мерама за развијаче ацетилена и ацетиленске станице ("Службени лист СФРЈ", бр. 6/67, 29/67, 27/69, 52/90 и 6/92);
- 13) Наредба о забрани употребе моторних бензина за одмашћивање, прање или чишћење металних делова предмета од другог материјала ("Службени лист СФРЈ", број 23/67);
- 14) Правилник о заштити на раду у пољопривреди ("Службени лист СФРЈ", број 34/68);
- 15) Правилник о обезбеђивању смештаја и исхране радника, односно њиховог превоза од места становања до места рада и натраг ("Службени лист СФРЈ", број 41/68);

- 16) Правилник о средствима личне заштите на раду и личној заштитној опреми ("Службени лист СФРЈ", број 35/69);
- 17) Правилник о заштити на раду при изради експлозива и барута и манипулисању експлозивима и барутима ("Службени лист СФРЈ", број 55/69);
- 18) Правилник о посебним мерама и нормативима заштите на раду при преради и обради коже, крзна и отпадака коже ("Службени лист СФРЈ", број 47/70);
- 19) Правилник о опреми и поступку за пружање прве помоћи и организовању службе спасавања у случају незгоде на раду ("Службени лист СФРЈ", број 21/71);
- 20) Правилник о мерама и нормативима заштите на раду на оруђима за рад ("Службени лист СФРЈ", број 18/91);
- 21) Правилник о мерама и нормативима заштите на раду од буке у радним просторијама ("Службени лист СФРЈ", број 21/92)

ДИРЕКТОР

мр ецц Бојан Јоцић, дипл.инг